

ŠKOLA

ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH

VYDÁVANÁ

SPOLKEM UČITELEK V PRAZE

POD DOHLEDEM

KOMITÉTU PANÍ PRO DOZÍRÁNÍ NA VYUČOVÁNÍ PRŮMYSLNÉ PŘI ČESKÝCH
DÍVČÍCH OBECNÝCH A MĚŠŤANSKÝCH ŠKOLÁCH V PRAZE.

Redaktorka:

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ.

Spolupracovnice:

**Růžena Bartoníčková, Barbora Červenková, Blažena Erbenová, Božena Fialová,
Bohumila Klimešová, Karolína Kreimlová, Marie Kredbová, Barbora
Lebedová, Josefa Müllerová, Julie Pohlová.**

Svazek šestý: PROTAHOVÁNÍ.

(S vyobrazeními.)

V PRAZE.

NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1883.

PROTAHOVÁNÍ.

SVAZEK ŠESTÝ

ŠKOLY ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH.

S E P S A L Y :

REDAKTORKA :

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ,

A SPOLUPRACOVNICE:

BOHUMILA KLIMEŠOVÁ.

V PRAZE.

NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1883.

Ú v o d.

Protahujeme-li nitě skrze tkanivo, řídíce se při tom určitými pravidly, vyvozujeme na povrchu látky propletaniny rozmanité, které od půdy buď odráží, buď na ní vystupují, buď ji pokrývají.

Nazýváme tuto práci protahováním, prošíváním, ano i vyšíváním.

Pletivo na látce provedené vyvozuje se rozpočtem, anebo kresbou.

Označily jsme práce uvedené v VI. svazku prostě názvem „**Protahování**“.

Která ze ctěných čtenářek našich, zvláště z kruhu učitelek, ne-souhlasila by s tímto roztríděním a ve zlé brala, že jsme i práce, které občanského práva na jméno vyšívání si už byly dobyly, vložily v tento díl, té budiž zůstaveno na vůli, aby si práce uvedla v pořadí takové, jakové ona uznává za vhodné a působilejší.

Nás vedly k tomuto roztrídění následující důvody:

- I. známkou všech prací zde uvedených jest protažená nit, ať už vystupuje tím, neb oním způsobem.
- II. Při vyšívání pokrýváme kresbu libovolně stehy, které buď těsně k sobě se řadí, buď do sebe splývají, při nichž niť však svého významu ztrácí a zaniká ve výtvoru; při protahování zase naopak niť zůstává vládkyní, podřizujíc se pouze směru kresby, nebo rozpočtu. My neprotahujeme libovolně nitě skrze látku, ale v určitých pravidlech, tak že nám bývá i počet stehů přesně odměřen.
- III. Vyšívání v pravém toho slova významu jest práce umělecká; protahování pouze ozdobná.

Ku protahování stačí zručnost, cvik a nadání napodobovati.

Vyšívání žádá si však tvořivého ducha, ano talentu.

Vyšíváním označuje se v umění ženských prací ručních všechno ozdobující prošívání, pošívání a vyšívání; my však zoveme vyšíváním pouze umělecky pošítou kresbu.

Nechceme a nebudeme ničehož rušiti, aniž zobecnělých, ano i historických názvů měniti; byť i jsme byly oddělily ryze umělecké vyšívání od protahování a prošívání, přece zůstavíme obvyklé názvy pracím jednotlivým, jež byly již zobecněly.

Protahováním dospěly jsme v naší škole ženských prací ručních výhradně k ozdobě, a přešly již úplně meze užitečnosti.

Tím jsme VI. a VII. svazkem „Školy ženských prací ručních“ postoupily ve vyšší oddíl prací ozdobných a umělých, který částečně ještě zasahuje vyšší třídy měšťanských škol, částečně již za školní síně zabíhá, ale zase vystupuje ve školách odborných, průmyslných, vyšších dívčích, a v rodinné práci domácí hledá útulku.

Protahování jest práce ozdobující.

Dlužno tudíž, abychom předeslaly stručnou o tom úvahu, kterak pohlížeti máme na práce ozdobné jak ve škole, tak i v domácnosti.

Práce ozdobné.

S ozdobováním a krášením těla, příbytku, oděvu i pokrmů setkáváme se v dějinách každého věku a všech národů světa, ať divochů, ať civilisovaných lidí.

Člověk staral se především o užitečnost a nutnost potřeb životních, jak v obydlí, tak v pokrmech, i v oděvu.

Když byl hlavu skryl před živelnými nehodami, když si byl podmanil přírodu, aby ukojila jeho hlad, ano dříve ještě než se byl ošatil, aby se ochránil před žárem slunce, před zimou a vichrem, probudil se v něm pud okrašlující.

Příroda, velká učitelka lidstva, naučila člověka zdobiti sebe a své okolí. Kamkoliv se ohledl, užíval krásy skvoucí; viděl, kterak zdobí příroda barvami pestrými své květy a bujnou zelení stromy; jak peřím malebným šatí ptactvo, i v jaký vznešený háv odívá divokou lesní zvěř. Na modrou oblohu nasypala mu zlatých hvězd, týmě nebetyčných vrchů ozdobila ledovými kopulemi, a ozářila je červenou září; řeky ověncila údolím, ohraničila je skalními stěnami, a nebeskou klenbu opásala duhou.

Člověk chtěl napodobiti krásu, kterou zřel kolem sebe a jímал v duši. I začal užitečné zdobiti, zakrývati nutnost životní ladnými ověsky,

pokrývati ji skvoucím zlatem a třpytícími se drahokamy. V lidstvu se zrodil krásocit.

Divoši zdobí svá těla, člověk vzdělaný svůj oděv.

V ozdobě jeví se pokrok národův, umělecký vývoj jejich, ano i charakter. V ozdobě dává člověk výrazu okamžitým záchvěvům, i své míře, ať veselé, smutné, vážné; ozdobou označuje stupeň vzdělanosti své, ano ozdobou, kterou chce zakrýti nutnost, otevírá své nitro a ukazuje světu dospělost svou, směr svých myšlenek, svou povahu. Říkává se, že poznáme ptáka po peří; nuže, člověka poznáme po šatu a jeho ozdobě.

Pud okrašlující jeví se nazvíce u žen, kterým jest takoruka vrozen. Již záhy v dětství, i ve věku, kdy chlapec nemívá ještě ani zdání o krásnu a ozdobě, lze nám jej pozorovati při dívce. Ona dovede ozdobiti se i hadříčkem pestrým vkusně a malebně. Ona ze stebel trávy a prostých kvítků uvije věnec a ozdobí jím svou hlavu; proužkem barevného papíru okráší svůj šat, obrázkem školní knihu, koralem skleněným svoji loutku, a podobně.

Dívka touží po ozdobě! Tato touha jest charakteristickou známkou našeho pohlaví a musí se pěstiti a sušlechtovati.

Proto také u všech národů a věků shledáváme, že pud ozdobující, krásno, přepych, umění, vycházelo z domácného života, z příbytků v národním životě.

Prvními známkami probuzeného citu uměleckého, sušlechtěného vkusu, i krásna v lidstvu byly ozdobné oděvy; pak příbytky. Střežitelkami i buditelkami ozdoby byly ženy.

Z kruhu domácného vešlo umění ozdobující v širší kruhy světové. Malé símě vzešlo, rozvilo se a nese ovoce.

Bohužel však že ženy nemají tolik vytrvalosti, kolik přirozeného pudu, bystrosti a fantasie!

Neumějí střežiti krásna, neumějí ho šířiti v lidstvu. Kterak by bylo mohlo klesnouti umění ženských prací ručních tak hluboko, kdyby ženy byly lépe střežily krásna a vkusu v ozdobě!

Budiž úkolem naší doby, bychom pozvedly opět skleslé umění ženských prací ručních, bychom zavedly v ozdobě vkus, soulad a krásno!

Vedly jsme naše dívky v této „Škole ženských prací ručních“ postupně od užitečného ku krásnému. Jest žádoucí, aby i ve školách dívčích postupu toho všady šetřeno bylo!

Chybovalo by se, kdyby dívkám na školách uzavírala se cesta ku poznání ozdobné práce. Ať seznají kdy, co, a kterak ozdobovati mají. Avšak umění ozdobující budiž vrcholem nauky!

Nejprve užitečné, pak krásné, budiž heslem dívčích škol průmyslných!

Druhé pravidlo jest, aby se rozpoznávalo, co dlužno vřaditi ku pracím ozdobným, a co z nich vyloučiti sluší.

Z oboru krásna samo sebou titěrné práce vylučují se, hříčky okamžiku, nestvůry nevkusy, které snižují ženy naše, a označují světu, že nestoupají výše, ale sestupují níž a níže. Tomu se má a musí přítrž učiniti, aby se oživilo v národě zanedbané umění domácí.

Nelze, aby každý člověk tvořil umělecká díla. Jen ten vytvořil dílo umělecké, který ku práci rukou připojil tvůrčí sílu ducha.

K tomu jest třeba talentu vrozeného. Kde ho není, musí se buditi cit krásna vzory a napodobením.

Každé napodobení vzorů krásných, dokonalých, uměleckých, ať už pouze jehlou provedených, jest výtečným prostředkem ku poznání krásna v ozdobě a pomůckou učebnou i vychovatelskou.

Různé formy, sestavení barev, vniká v mysl, oko se učí rozeznávati a vnímati krásu, ruka zvyká pohybům hbitým, souměrným, ušlechtilým.

Toto napodobování a obdělávání vzorů nesmí však býti otrocké a neoživené slovem, nankou. Když vychází dívka ze školy má si přinést do života jádro a znalost základův krásna v ozdobě. Jestli že nesčetně napodobila vzorů z malovaných předloh, nenaučila-li se hlavním pravidlům, byl čas zmařený; dívka nepoznala, co jest krásno, a nedovede nikdy vkusně ozdobiti ani sebe, ani své okolí.

Ve škole se mohou dáti pouze základy, ale ať jsou vždy dobré a trvalé! Učí-li se dívka ozdobným stehům, ať se pokaždé opakují pravidla, za jakými se ozdobování smí provésti, kdy který vzor umístiti, jaké barvy voliti, i kterak jich souladně seřadovati.

K nauce ozdobujících prací budiž připojen vždy výklad, kterému by všechny žákyně naslouchati mohly, a výklad budiž oživen názornými pomůckami: obrazy i hotovými předměty.

Dívka musí z nauky ozdobování znáti:

- a) rozměr a poměr ozdoby;
- b) význam a působivost ozdoby;
- c) pravidla, kterými by se měla řídit ozdobující: lem, plochu, čtverec, obdélník, kruh, nebo řádný oděv.
- d) Ona má věděti, kdy a které předměty má zdobiti. Jako krašlovati prádlo ložní, stolní, oděvné, ozdobné, dětské, kterak opět šaty, i kterak ozdoby příbytku: záslony, pokrývky a p. Co sluší jednomu, není pro druhého! To platí též při ozdobování.

- e) Mimo to třeba, aby znala soulad a částečně i míchání barev, především dobrou volbu barev, aby ozdoba s předmětem byla vždy v souhlasu.
- f) pravou volbu vzoru;
- g) různé slohy ozdoby;
- h) kdy zlato, stříbro a perle smí umístiti;
- i) kdy různé, smyčky a pavějky za okrasu zvoliti;
- k) patřičnou míru ozdoby;
- l) estetickou známku ozdoby; aby poznala bystře, co kráší, a co jest směšné.

Zdá se na pohled, že jest těch pravidel mnoho; avšak není! Kdybychom zde vyčístili měly žen našich v ozdobě spáchané hříchy veškery, dalo by se napsati ještě více odstavců.

Nemáme tím na mysli, aby se dívky těmto pravidlům učily po pořádku jako katechismu; ale prosíme jen, aby na tato naučení, na tyto pokyny pamatováno bylo ve škole při vyučování ženským pracem ručním. Netřeba k tomu zvláštních o tom výkladů, ale lze říci všechno postupně nebo příležitostně; když se poučuje žákyně jedna, mohou a mají naslouchati i druhé, aniž by přestaly pracovati.

Ve vyšších třídách nelze, aby učitelka se obešla beze výkladů poučných při vyučování ženským pracem ručním.

Nit.

Pravily jsme, že při protahování nit zůstává vládkyní, označuje kresbu, proplétá se v látce, aniž by při všem pozbyla svého významu.

Nit jest tudíž činitelem rozhodujícím v protahování.

Protahování přijme nit každou jakéhokoliv vlákna, spředení a kroucení, zlatou i stříbrnou, všech barev, různé síly i jakosti, měkkou, drsnou, jenom když se řídí látkou, ve které, nebo na které se jí protahuje.

Proto také nit, jakkoliv jest důležitá a hlavní pomůcka prací protahovaných, neurčuje sama o sobě druhy této práce.

Chceme-li si protahování roztřídit, jest nám přihlížeti ku látce, na které protahujeme.

Látka.

Látkou pro práce protahované může býti tkanivo každého vlákna: silné, jemné, prolamované, čtvercované i dvojtkaninové.

Nelze nám však protahovati na každé látce stejně, ani libovolně. Každá látka určuje si sama, jakého druhu protahování si žádá.

Látkou tudíž, nebo druhem tkaniva, roztrřídí se protahování takto:

- I. na tkanivu čtvercovaně tkaném;
- II. „ „ prolamovaném;
- III. „ „ hustém;
- IV. „ „ rozvolněném;
- V. „ „ mřížovaném, nebo v síťovině.

Rozděluje si proto tento VI. svazek „Protahování“ na pět oddílů.

Jelikož **niť** jest důležitým činitelem protahování, pojednáme dříve o niti vlněné a bavlněné.

Lněnou a hedbávnou již jsme byly probraly ve svazcích dřívějších.

Vlna.

Domovem vlny je celý svět. Kde žil člověk, žila i ovce, jejíž vlas se sprádal v měkkou niť.

Vlněná niť je ze všech vláken nejkrásnější nevyjímaje ani hedbáví. Je hebká, řídká, kadeřavá a uspůsobilá, aby prováděla nejbohatší vzory.

Prolínavost vlny připouští barvení její v barvách všemožných stupnic, od nejtmavších až do nejjasnějších.

Pro vyšívání na kanavě je nejvhodnější niť vlněná. Vyšitá plocha má v niti vlněné mdlý, aksamitový ráz, vlněná niť vyplní veškery mezery, a činí dojem bohatosti, plnosti, krásnou barvitostí svou pak pohled malebnosti.

Rozhodně nevkusnou je míchanice vlny a bůstků, nebo perel. Příčí se to slohu a vkusu. Měkká, kadeřavá niť vlny se vzpírá blyskotavému přívěsku; porušuje se tím účinek krásy nitě vlněné.

Předem vlny zabývaly se Hebrejky již za dob biblických.

Egyptané připisují nález předem vlny Merkurovi. Jak v Indii, tak u Číňanů jest předem vlny prastaré a rozšířené; vůbec není národa, o kterém by se mohlo říci, že neznal vlny.

V Řecku byla výroba vlny nejrozšířenější v Arkadii.

Jedině Peršanky tvořili v předem vlny výjimku. Mělyť předem vlny za neslušné, a žena Dariova, Sisigambris, měla se za potupenu vzkazem Alexandrovým, který, posílaje jí darem šaty vlněné, jež upředly a utkaly sestry jeho, jí radil, aby se také touto prací obírala.

Vlna se rozšířila po celém světě, ale předení vlny již není za našich dnů ženskou prací domácí. Za to je ženám vlna vítána ve vyšívání, v pletení, v háčkování, sífování a t. d.

V obchodě lze koupiti následující druhy vlny, které v ženských pracích ručních se naskytují:

- I. Anglická vlna na pletení, jednobarevná i stupňovaná, i pestrá. Známe druh trojí: nejlepší jakosti, střední a nejsprostší. Je dobře kroucená a jakost nejlepší se podobá téměř šňůrce. Při této vlastnosti zůstává však nicméně měkkou.
- II. Vlna jemná na pletení, volněji předená, ve všech barvách, i vzorově tisknutá.
- III. Vlna háčkovácí ve všech barvách. Soukaná dobře a skroucená. Podobá se přízi háčkovácí.
- IV. Vlna gobelinová, známá též jménem andaluská. Velmi měkká, jemná a přece s dostatek spředená, že se z ní může i háčkovati.
- V. Anglická vlna zvaná zaječí. Měkká a hladká jako zaječí srst.
- VI. Francouzská vlna zaječí. Předešlé chlupatější, ale méně se leskne.
- VII. Vlna mohérová (Mohair). Lesklá, spředená, velmi jemná. Ve všech barvách se prodává. Plete se z ní, i háčkuje.
- VIII. Vlna Pompadour. Níť vlněná obtáčena jest nití hedbávnou, buď téže barvy, buď jiných spřízněných, i pestrých. Níť tak jemná jako u předešlé, ale není tak skroucená. Plete se z ní i háčkuje.
- IX. Vlna krevelová. (Crevel.) Kroucená, podobá se poněkud vlně na pletení, nejlepší jakosti, ale je tenká a povrch její kadeřavý. Vyšívá se jí, a je ve všech barvách.
- X. Vlna zefyrová. Nejkrásnější to vlna, kterou se vyšívá.
 - a) Podvojně spředená. Tento druh je v niti tenký, ale skroucený.
 - b) Čtyřnásobně volně spředená. Měkká, řídká a hebká. Vyšívá se jí. Je v síle rozličná i v jakosti.
 - c) Osminásobně volně spředená vlna. Velmi jemná, měkká, v niti silná. Na vyšívání.
- XI. Castorová vlna. Jemná, měkká, volně spředená, na povrchu zachlupatělá.
- XII. Mechová vlna.

Bavlna.

Bavlna za našich dnů jest velkým vládcem světa a průmyslu.

Ona vytvořila nové zákony pro třídy dělnické, dala otázkám socialním nový a netušený směr, ano posunula lidstvo o několik kroků ku předu na dráze rozvoje jeho.

Od lenu liší se bavlna tím, že vlákno její jest kadeřavé.

Lněná niť se leskne, bavlněná je mdlá. Hedbávná niť kráčela dráhou světovou jen v rukou královských, bavlna v rukou dělnických.

Za vlast bavlny má se Indie, ač dle všech známek sáhá známost o pěstování její v Číně až na začátek věrohodných dějin lidstva. Čínsko, majíc proslavené hedbáví, nevšímalo si prosté bavlny, a proto začínají dějiny bavlněné niti v Indii. Z Indie putovala bavlna do Egypta, kde byla vážena a u velikém množství pěstována. Bavlna zdomácněla v celé Africe, u Maurů a Arabů byla velice rozšířena, v Itálii ve století desátém zavedena a odtamtud obchodem do Německa přencsena.

Na začátku století XVII. začala se přísti bavlna v Anglii. Ode druhé polovice 18. století začínajíc, pokročila krokem obrovským a pak již zatáhla celý svět do sítě své.

Bavlna jest nejlacinější ze všech druhů vláken a tím se stala pravou dobrodějkou lidstva, umožnivši, že i nejchudší člověk se nyní slušně může obléci.

Bavlněná niť nejen že se tká ve výrobcích druhů nejobyčejnějších a nejlacinějších, ale také v jemných a drahých.

Proslaveny jsou indické muselíny, které jsou tak jemné, jakoby je byly vlny upředly a utkaly.

O látkách bavlněných jsme již promluvily ve III. svazku. Zde pojednáme o niti bavlněné, která je základem různého druhu pletiva.

Nitě bavlněné se spřádají a soukají.

Přichází v obchod názvy různými, bavlna se jmenuje prostě niť, ze které pleteme punčochy.

Příze nazývá se niť, ze které háčkujeme. Niť ona bavlna, jež byla sesoukána k šití. Bavlnkou vyšívací jmenujeme niť, kterou vyšíváme; spinal nebo bavlna látací, niť, kterou se látá a protahuje.

Roztřídíme si nitě bavlněné takto:

- a) bavlna na pletení;
- b) příze háčkovací;
- c) nitě k šití;

- d) nitě strojové;
- e) bavlna vyšívací;
- f) bavlna látací. (Spinal bavlněný.)

Bavlna na pletení.

Příze bavlněná, ze které pleteme, jest různé jakosti. Bývá 3—8-násobně soukaná, více i méně skroucená, bílená i nebílená, v barvitosti své přirozené i barvená. Z barevných známe: jednobarevnou, míchanou, žíhanou, vzorkovaně tištěnou.

Vlastnosti dobré nitě pro pletení jsou: stejnoměrnost nitě, měkkost a pružnost ve hmatu, pevnost její, krásná bělost. Při barevných dlužno vždy hleděti k tomu, aby barvy nepouštěly. Bavlna přichází v obchod v přádenách, nebo na klubkách.

Nejznámější a nejlepší jakosti jsou bavlny z továren: Tetzner a syn ve Schweizerthalu v Sasku, Preidl v Rabšteíně v Čechách, Hauschild v Hohenfichte.

Tetznerova bavlna čítá tyto druhy:

Estremadura; bílá niť, šestinásobně soukaná, číslovaná od čís. 1 až 10, která je nejtenčí. Číslování stupňuje se po $\frac{1}{2}$.

Jeden balík má vždy 4 přádena a váží $\frac{1}{2}$ libry.

Supra; niť čtyřnásobně soukaná, bílá i nebílená. Bílá je číslovaná od čís. 6 až do čís. 60, a stupňují se čísla po 2.

Jeden balík má 4 přádena a váží $\frac{1}{2}$ libry.

Nebílená se čísluje od čís. 6 až 24 jako předešlá, ale je v balících liberních, z nichž každý obsahuje 8 přáden.

Preidlova bavlna se takto roztrřídjuje:

- I. Obyčejná třínásobná, bílá od čís. 6 až do čís. 100.
- II. Nebílená čtyřnásobná od 6 až do 16.
- III. Perlová příze čtyřnásobná, bílená i přirozená, od čís. 6 až 30. Balík čítá 8 přáden.
- IV. Supra čtyřnásobná, od čís. 6 až 60, po 4 dlouhých přádenách v balíku.
- V. Pokrývková desítnásobná, bílá, žlutá, modrá, červená. Balík má 4 přádena. Bavlna tato je plná a podobá se vlně.
- VI. Bavlna barevná, bavlna matematická ve všech možných kombinacích. Prodává se na klubkách i v přádenkách.

Hauschildova bavlna jest dvojí:

- I. Supra čtyřnásobná od čís. 6 až do čís. 60, balík po 4 přádenách. Je bílá a nebílená. Nebílená je od čís. 6—24, balík o 8 přádenách.

II. Estremadura; šestinásobná od čís. 1 až 10. Balík po $\frac{1}{2}$ libře a po 4 přádenách.

Příze háčkovací.

Příze háčkovací jest velmi pevně skroucená, téměř šnurkovitá, více méně tenká, dvou i šestinásobná, bílená nebo barevná.

Vyrábí se v Anglii velmi znamenitá, pak v Německu (Augsburg, Barmen), v Sasku (Hohenfichte, Vudorf), v Rakousku.

Prodává se na přádenkách, i v klubkách. Jeden balíček mívá 2 přádena, jedna škatule 10 klubek.

Číslovaná jest od čís. 10 až do čís. 140.

Pevným sesoukáním stane se příze ve hmatu drsnou, a proto se pro pletení nehodí.

Názvem lesklá příze (Glanzzwirn) označuje se čtyřnásobně soukaná niť, skroucená pevně, ale úplně stejně a rovně. Vyniká hladkostí, čistotou, a zvláštní apreturou se docílí lesknoucí povrch její.

Nitě k šití.

Nitě k šití vyrábí se z vlákna bavlněného ve dvou druhách: ruční a strojové.

Nitě ruční.

Nitě bavlněné pro šití ruční jsou více méně tenké a dobře sesoukané. Popsaly jsme druh nejznámější, jenž se jmenuje železná příze při niti přezné. Nejvíce se přede niť bavlněná pro šití v Anglii.

Nitě strojové.

Nitě pro šití na stroji vyrábí se z bavlny, hlavně v Anglii, pak v Rakousku, i v Německu.

Nitě strojové jsou velmi pevně skroucené, tři- až šestinásobné, velmi rovné, a hlazené.

Prodávají se na cívkách dřevěných i v přádenkách.

Nejlepší jakosti jest niť šestinásobná. Vyrábí se ve všech barvách od čís. 10 až do 150.

Škatulka obnášívá 12 cívek, balíček 12 přádenek. Délka nití jest různá. Tak na příklad čítá některá cívka nebo přádenko jen 50 metrů, a jiné až 100, 300, i 1000 metrů.

Nejpřednější továrny jsou: Salcher a synové, Harland v Rakousku, Clark, Glasgow, Carlile, Paisley v Anglii, a jiných více.

Bavlna vyšívací.

Jest to měkká niť, rovně spředená, dobře, ale ne příliš pevně sesoukaná, bílá i barevná, jmenovitě červená a modrá.

Jsou dva druhy u nás v obchodu; pravá se známkou *D. M. C.*, pak padělaná s různými známkami.

Oba druhy se prodávají v balíčkách po 24 přadénkách.

Nejkrásnější bavlna vyšívací je však anglická, která se zde méně prodává, pak francouzská, po níž teprve následují druhy německé.

Francouzská bavlna modrá a červená je stálá v barvě; jí se rovná jmenovitě Elberfeldská. Anglická pravá bavlna podobá se téměř niti hedbávné.

Bavlna musí býti rovná, hladká a hebká, aby se podala každému položení stehu, a jen volně spředená, aby vlákna do sebe splynouti mohla.

Bavlna vyšívací číslována jest od čís. 16 až do čís. 100.

Bavlna látací.

Látací bavlna, nebo jinak bavlněný spinal, je osminásobná niť, zcela volně spředená, polootevřená. Číslována jest od čís. 10 až 100. Bývá na klubkách, jichž je ve škatuli 12, anebo v přadenách.

Protahuje se jí v tylu, i v síťovině.

Známa jest více názvem svým francouzským: „reprise“.

Byssus.

Hluboko v moři nalézá se dlouhá niť zlatohnědá, jako tmavorusé vlasy. Jest to vlákno kyjovky, zvané byssus.

Byssus oblíben byl u marnivých Římanek. Jest to znamenitá, převzácná ozdoba, ale nemá žádné důležitosti v dějinném rozvoji práce. Jako kyjovka zahyne, když se oloupí o její vlákna, tak zaniká znamenitost její nitě, která v moři se utvoří.

Kyjovka se loví v zálivu Tarentském a Neapolském. Špičatou stranou vězí v bahně, a vlákny je připevněna na pevná tělesa v moři. Z nití vláken zhotovují se váčky na peníze, rukavice a p.

Niř lohová.

Niř lohová přede se z vlákna rostliny, zvané Juta, jež ve vlasti své, v Indii Východní, hojně se pěstuje. Příze lohová po nepamětné časy již slouží obyvatelům Východní Indie na pletiva a tkaniny; do

Evropy dostala se teprve asi před 30 roky. Tká se z ní u nás po tu dobu jen tkanivo, jmenovitě i kanavová látka, na níž se vyšívá.

Níť je zažloutlá a silná. Pro jemné tkaniny se sice nehodí, avšak dočkala se již, poměrně v krátkém čase, velkého zdokonalení, že lze souditi ještě na další a větší pokrok. Tká se smíšeně s vlnou na koberce a povlaky seslí, pohovek a p., smíchává se též s nití lněnou. Vlákno lohové nedostihne lnu ani v délce, ani v jemnosti, ano ani v trvanlivosti.

Jehla.

Jehla, kterou protahujeme, řídí se látkou, na které šijeme. Pro látky měkké, jako: žínku, plátno, javový i lněný gaze a p. bereme jehlu obyčejnou, buď pro šití, buď pro látání vhodnou, a tak silnou, aby ucho její snadno propustilo níť, se kterou šijeme; ne však tak silnou, aby se jí látka trhala. Pro kanavu jsou zvláštní jehly, jakýchž ukazují obrazce při vyšívání kanavovém. Mají ucha podlouhlá a špičky tupé. V délce i síle jsou různého druhu.

V obchodě prodávají se názvem: jehly pro vlnu nebo čalounické. (Tapisserie.)

V tylu protahujeme jehlou látačí, na hustém tkanivu jehlou šicí, ano lze říci, že veškery druhy jehel mohou se účastniti protahování.

I.

Protahování na tkanině čtvercované.

V tento oddíl vřadíme protahované práce veškery, které se řídí čtverečky tkaniny.

Čtvercované tkaniny jsou buď hustě stloukané, buď řídce, že mezi nitěmi jsou mezery. Sem čítáme:

Kanavu.

Canevas, pokaženě u nás zobecněným názvem kanava, jest hrubá tkanina, z nití klížených, nebo hodně škrobených, aby byla tuhá. Tkanina je řídká s pravidelnými čtverhrannými otvory, jež tvoří mřížkovanou plochu.

Některá kanava tká se již s ohraničenými čtverečky pro křížek; obvykle však se beře kanava stejnoměrně tkaná.

Žínka.

Kanavu zastupuje také žínka, jinak zvané plátno mlynářské, z něhož se šijí pytle na propouštění mouky semleté.

Látky čtvercované tkané.

V době novější tkají se mnohé a krásné čtverečkové látky, na nichž lze snadně sčítati nitě jako na kanavě.

Vyšívají se na nich pokrývky stolní i ložní, různé koberečky, ubrusy, kávové ubrusky a pod.

Tyto látky čtvercované mají různé názvy, jimiž v obchodu se prodávají a označují: Javová kanava, Kongres, Aida, lněný gaze a podobné.

Tyto látky jsou měkké, barev úhledných, a vyšívají se na nich koberce stehem křížkovým, i stehy dlouhými.

Skládanice.

Sem čítati lze taktéž skládanici (Waffelstoff).

Skládanice jest podvojná tkanina, z nití bílých, na které jsou vetkány zvláštní pravidelné čtverečky, které od půdy odstávají.

Oblíbena jest na ubrusy a ubrousky, na dětské prádlo, a podobné předměty.

Stramín.

Stramín jest hedbávná kanava, která se tká také z nití bavlněných, hedbávím opředených. Stramín hedbávný je hustý, a podobá se plátnu přeznému ze silné nitě. Je měkký a oblíbených vyplňovacích barev půdy. V průmyslu se objevil s uvedením stehu perlového ve vyšívání kanavové, Na stramínu se půda nevyplňuje jako na kanavě.

Plátno.

Na plátně hrubém vyšívá se jako na kanavě. Slovanky zdobily velmi krásně, bohatě a vkusně vyšívanou mosaikou na plátně lemy a okolky svých oděvů.

Na naše dny se tento způsob ozdobování přenesl, ačkoliv nynější jemné plátno škrobené, bavlnou smíchané, práci tuto velice znesnadňuje.

Roztřídění protahovaných prací na tkanině čtvercové.

Protahování ve tkaninách čtvercovaných roztřídíme si:

- I. Vyšívání kanavové.
- II. Protahování oboustranné.
- III. Protahování ve skládanici.

I. Vyšívání kanavové.

Úvod.

Vyšíváním kanavovým vyplňujeme čtverce tkaniny buď husté, buď mřížované.

Steh řadí se ku stehu, a tím se vyvozuje malebná mosaika vlněná, hedbávná, méně bavlněná i přezná.

Co jest mosaika, již jsme byly pověděly při mosaice perlové.

Jako tam se sází perla ku perle, aby se vysadila jimi půda, tak zde opět steh ku stehu klade se, aby se z nich buď sestavila plocha vzorová a malebná, buď ornamentální ozdoba.

Rozeznávati by tudíž slušelo v oboru ženských prací ručních třé druhů mosaiky:

1. mosaiku šitou, 2. mosaiku perlovou a 3. mosaiku vyšívanou.

O šité mosaice, při které z větších i menších kousků látky vysazujeme plochu vzorově i malebně, zmínily jsme se již ve III. svazku při šití.

O perlové mosaice pojednaly jsme ve svazku V. při pletivu.

Zbývá nám, pojednati zde o mosaice vyšívané.

Jakkoliv přiznáváme se k náhledu znalcův odborných, že každé vyšívání jest mosaikou nitěnou, a souhlasíme s tímto výrokem úplně, přiznáváme toho názvu především vyšívání na kanavě.

Vyšívání na kanavě není pouze sloučením nití, jimiž se vyvozuje vzor, ale sestavením stehův, z nichž se vysazuje malebná a vzorová plocha.

V prvé řadě jest vyšívání na kanavě vlastní steh křížkový, který vyplňuje čtvereček mřížový, podobaje se nazvíce perle, kterou vysazujeme plochu při mosaice perlové.

Jakož mosaika nesestavuje se pouze z kousků tvarův kuželovitých, nýbrž i z nýtků, připouští vyšívaná mosaika také stehův dlouhých.

Tímto vzešly ony různé stehy vyšívání na kanavě, jimiž mimo křížek pokrývá se půda čtvercovaná a mřížovaná.

Vyšívání kanavové jest nálezem doby pozdější než tkaní a umělecké vyšívání vůbec.

Semper, na slovo vzatý spisovatel odborný, který ve svém známém díle „*der Stil*“ byl věnoval mnoho pozornosti ručním pracím ženským, praví, že umělecké vyšívání, ku kterémuž čítá steh plochý, jest starší tkaní látek, a má za pravděpodobno, že vyšívání na kanavě vyvodilo se teprve ze tkanin pestrých. Bylo by tudíž vyšívání na kanavě napodobením tkaných vzorů malebných.

Tím by také vyrčeno a určeno bylo stanoviště vyšívání kanavového, jeho účel, sloh, i vzor.

Kdy a u kterého národu poprvé se objevilo vyšívání na kanavě, není známo. Budiž vývoj jeho jakýkoliv, tomu přisvědčiti nám jest, že k vynálezu jeho vedly látky hrubého tkaniva.

Nejstarší památky vyšívaného stehu křížkového naskytují se nám ve starém Egyptě. V Malé Asii znám byl steh křížkový názvem *fryžský*.

Vyšívání na kanavě jest velmi zobecnělé a rozšířené. Pro snadnost, jakou se mu lze naučiti, pro rychlost, jakou lze v krátké poměrně době vyšít celé plochy, stalo se miláčkem paní a dívek v celé Evropě. Mírně a s rozmyslem užito, má vyšívání na kanavě účel krásný v oboru ženských prací ručních; avšak bohužel! Ženy naše tuto hračku tak si zamilovaly, že z lásky k ní sestoupily s výše pravého umění až ke karikatuře vyšívaných nesmyslů vlněných.

Nicméně nezavinily ženy vyšíváním na kanavě proti krásnu a vkusu spáchané hříchy veškery. Mnoho viny má i průmysl, který vyrábí nevkusné, vymalované předlohy, a dává je ženám do ruky, aby pomáhaly pohřbívat vkus a krásno.

Zde musí začít náprava, pak dojistá se provede v ženských pracích ručních.

Taktéž zavrhuje veškeré došívání prací začatých, stehem kanavovým, jakož i umrtvující vyplňování ploch velkých rozměrů. Takové otrocké odpočítávání stehů a nití umrtvuje ducha, a směšné jest, vidíme-li takovou pracovníci otrocky počítati puntíčky barevné, která ani neví, žeby křiklavý zelený list mohla sama opravit a přeměnit na něm barvy neladné.

Jenom žádné práce takové nedávejme ženám a dívkám do ruky, které umrtvují myšlenku!

Myšlenka je člověk.

Nezavrhujeme a nepodceňujeme však umění vyšívání kanavového, aniž bychom je chtěly naprosto vyhostiti ze škol. V poslední době, kdy o překot se všechno ze škol vymýťovalo, co, přísně souzeno, nečítá se ku pracím užitečným, bylo i vyšívání kanavové odsouzeno a zavrženo; avšak ty, jež tuto práci naprosto zavrhly, podobají se oněm, již vylili koupel i s dítětem.

Ne práce sama o sobě, ale nevkus, který v ní zavládl a přenesl se v umění ženských prací ručních, máme kaceřovati.

Vyšívání kanavové má také dobré stránky, pro které zasluhuje obliby a ocenění. Učí dívky souladu barev, cvičí oko a bystří smysl pro krásno.

Především však budiž pamatováno

na úděl vyšívání kanavového;

na sloh " " ;

na vzory " " ;

na soulad barev.

Úděl vyšívání kanavového.

Vyšívání kanavové určeno jest nazvíce, aby vyplňovalo plochy. To jest základní jeho určení a jeho vývoje začátek.

Soudně-li si prohlédneme plochu vyšívanou na kanavě, snadno nám na rozum vstoupí, odvozovati původ této práce z pletaniny. I zde se nitě propletají kolmo, vodorovně i úhlopříčně, s rozdílem, že mají za podklad tkanivo. Příbuznost vyšívání na kanavě s pletaninou určuje i meze, jež této práci jsou vytčeny.

Francouzský název této práce „Tapisserie,“ označuje slovem jediným, k jakému účelu se hodí, jaký průmysl zastupují: „čalounické vyšívání.“

V první řadě určeno jest tudíž pro ozdoby čalounické a hodí se proto nejlépe na koberce, pak pro předměty, jež zobrazují stěny, jako: stínidla ke krbům, a. p.

Vyšívání na kanavě sluší také, kde zastupuje látku pevnou, pestře tkanou, jako: na povlak seslí, pohovek, lenošek, podnožek, cestovních i loveckých kabelek, mošen, střevíců, trepek, podušek, a t. d.

Na různého druhu ověsky, kde také zdobívají se tímto vyšíváním pouze kraje.

Vůbec tato práce nehodí se pro předměty malé, a účinkuje výhradně svou mohutností, nikdy drobným provedením.

Taktéž nesmíme přiváděti tuto práci ku směšnosti vyšíváním předmětů, jakýchž jenom bezuzdná snaha si vymysleti může, aby našla něco nového, co zde ještě před tím nebylo. Naše doba stvořila mnoho hříček nevkusných, kterými se ženy pouze o čas drahý okrádají, které však ceny nemají. Sem patří na př.: vyšívané pokrývky na brambory, zouváky vyšívané, a mnohé věci podobné, jež se pracují na dary.

Jako v čalounictví okrášlují se lemy a švy vyšíváním kanavovým, tak i v oděvu jest vítána a oblíbena tato ozdoba.

Naše pramatky, jako podnes Slovanky a Moravanky, zdobí vyšíváním kanavovým košile, pleny, plachetky, úvodnice, fěrtochy a jiné části oděvu.

My vyšíváme takto okolky a lemy: zástlony, ručníků, šátků a různých ověsků i předmětů oděvných.

Při látkách čínovatých a damaškových vetkávají se za tím účelem kraje čtvercově tkané.

Čeho nám třeba ku práci.

Ku práci jest nám třeba: vhodné látky, která by slušela předmětu, jež chceme vyšívati. Jaké látky se hodí pro vyšívání kanavové, jest nám s dostatek známo, třeba jen zvoliti tu pravou.

Mimo látku zvolíme nit, vybereme vhodnou jehlu pro vlnu, o kteréž již psáno bylo, a obrazce ukazují; pro větší práce třeba nám míti rám na vyšívání, do něhož látku napínáme.

O rámu jest povědino více v VII. svazku. Konečně také si opatříme krátké, špičaté nůžky na ustřihování konečků.

Opatřivše si čeho třeba, nemůžeme nicméně vyšívati.

Proč?! Nemáme vzoru!

I vybereme si vzorovou předlohu malebnou, srovnáme barvy nití a nyní s chutí do práce.

Zdaliž pak jsme zvolily látku vhodnou, nitě v barvách souladných, a vzor slohový?

Sloh práce, volba vzoru, soulad barev budiž nám vodítkem, prve než začneme pracovati.

Nit.

Jest to, jak již řečeno bylo, vlna, hedbáví, bavlna i příze. Kterou zvoliti máme podlehá pravidlům slohu, a látce, i předmětu.

Na kanavě vyšíváme vlnou, i hedbávím; nejvhodnější však je a zůstává vlna, která vyšívání tomuto jest vlastní, a nazvíce také mu dává i jméno; vyšívání vlnou.

Na stramínu a na žínce vyšívá se hedbávím, na látkách čtvercovaných přízí, bavlnou, hedbávím, ano částečně i vlnou.

Na plátně vyšívá se vlnou, hedbávím, bavlnou. Vlněná nit jest oblíbenější, zvláště ve vyšívání ruském a vůbec slovanském, po ní pak příze modrá a červená, a teprve v novější době zavedly jsme vyšívání bavlnou, když nám ji průmysl podal ve více barvách.

Nitě se volí v síle přiměřené čtverečkům látky, které má vyplniti; nesmí nit býti příliš tenká, ani silná.

Vyšívá se vždy pestře, totiž nitěmi barevnými. Někdy se půda kanavy pokládá i lýčkami úzkými: stříbrnými, slaměnými, i hedbávnými, přese které se šije vzor.

Také bereme různé k niti přívěsky ozdobné jako: zlaté a stříbrné nitě, perličky, bůstky, šenilky.

Při každé niti dbáme toho, aby byla v barvě stálá, zvláště vyšíváme-li na látkách pracích. I vlna i hedbáví bývají nyní nestálé v barvě, ano čím krásnější jejich barvy a rozmanitější, tím ubývá jim trvanlivosti.

Mimo stálost barev, hledmež na soulad jejich.

Kterak si většina vyšivaček v tomto případě počíná?

Vezme se buď namalovaná, nevkusná předloha, na niž už bylo dosti hřešeno proti vkusu, buď stářím vybledlý vzorový pruh a jde se do krámu kupovati vlna nebo hedbáví.

Jak se vybírá?!

Přiměřují se nitě ku předloze, co se zdá býti souhlasné, anebo prodavač za takové uzná, koupí se. A výsledek všeho?! Často bývá z toho děsná míchanice barev, která oko vycvičené uráží a mimovolně uzavírá. Jsouť tu a tam vyšívané růže, na nichž se pyšní asi trojí červeň!

Nit jest vodící látkou v umění protahování, na niti spočívá zdar práce. Budiž jakost její i barvitosť podrobena přísnému posouzení!

Šenilka.

Šenilka, franouzsky chenille, — housenka, jest druh lýček hedbávných, které se podobají chlupaté housence.

Tkají se v celém kuse. Pro osnovu této tkaniny napínají se vždy dvě nitě hedbávné a dvě přezné; útek je hedbávný. Tkaní se vyvozuje tak jako při taffetu. Tkanivo se pak rozstřihá v proužky, v šířce $6\frac{m}{m}$ i výše, jak toho třeba; přezná nit po obou krajích ustřižených ležící se vytáhne, a celý proužek po způsobu šroubu se nyní otáčí a skrцуje. Při tom se arci nitě vytřepují i roztřepují a proužek má podobu housenky.

Zdobíme šenilkami obleky, ale také jimi vyšíváme.

Tkají se ve všech barvách, užší i širší.

O slohu práce.

Pro každou vyšivačku vzdělanou jest nutno a důležité, seznámiti se se slohem vyšívání kanavového.

Co jest sloh vyšívání kanavového?!

Tak snad tu a tam mnohá z našich čtenářek se otáže, mnohý snad se tomu i usměje.

Všeobecně má se za to, že se smí mluvíti a psáti pouze o slohu v umění; avšak není-liž i to uměním, co vytvoří pilná ruka ženská?!

I ruční práce ženské žádají svého slohu.

Čím jest sloh v písemnictví, ano v umění veškerém, tím jest i v umění ženských prací ručních, nazvice v oněch, jež zabíhají v ozdobování. Jako poznáme z listu psaného směr myšlenek, ano i charakteristickou známku pisatele, jako každé dílo umělecké má svůj ráz, jež mu byla vtiskla doba a duch umělcův, tak i sloh prací ženských označuje ženu, dobu, ve které žila, stupeň její vzdělanosti a vývoje duševního.

„Sloh jest člověk,“ praví znamenitý jeden spisovatel.

Nuže „sloh ve práci jest žena,“ pravíme.

Jinak zvolí vzor, barvu nití, látku na ten či onen předmět žena vzdělaná, jinak žena, která nemyslí a nerozumí, nemajíc ani tušení o tom, co jest vkus, soulad, krásno.

Prve než začneme pracovati, vezmeme na pilnou úvahu předmět, pak látku, nit, vzor, barvitost.

O účelu vyšívání kanavového již jsme byly promluvily. Zvolivše si předmět vhodný, který chceme ozdobiti, přemýšlíme, na jaké látce budeme vyšívati.

Za prvé odpovídejž látka vždy účelu a předmětu.

Na hrubé kanavě nebudeme vyšívati na př. koberce na stůl, na stramínu nevyšijeme koberce na podlahu, a tak pod. Látka pro pokrývku na postel nemůže býti táz, jakou beřeme pro koberec nebo povlak na sesle. Ložní i oděvné předměty žádají si látky měkké, pružné.

Mimo účel a předmět určuje nám látku vyšívání kanavové samo. Nesmíme nikdy na to zapomenouti, že jest to vyšívání na látce čtvercované.

Prohřešily bychom se tudiž proti slohu, kdybychom chtěly vyšívati na látce keprové, damaškové, křížové a podvojně tkané, na sukně, na látkách vlněných, vůbec všady, kde nám nelze počítati nitě. Vyšívání kanavové zakládá se na rozpočtu, a nelze nám oklamati pravidla slohová na látkách ani tím, když napínáme na ně kanavu, jejíž nitě po vyšíti vytaháme.

Přísně vzato, jest vyšívání kanavové jedině stylisticky vhodné pro kanavu a spřízněné jí látky.

Na látkách, jejichž tkanivo není přístupno rozpočtu, vyšíváme opět v mezích kresby.

Jako na kanavě jest kresba nemožnou, tak na těchto látkách opět rozpočet.

Na ručnících a stolním prádle damaškovém a činovatém i dvojtkaninovém vyšíváme okolky stehy kanavovými jen tenkrát, když okolek za tím účelem jest vetkán čtverečkovaně.

Látkou řídí se nit. Omezmež se co nejvíce možno na jeden druh. Časem jest malý přídavek hedbávné nitě při vlně, mírně užit, oprávněným; ale naprosto se přičí slohu, míchá-li se vlna s perličkami, s nitěmi zlatými a stříbrnými. Jinak arci se má hedbávná nit k perličkám a ku nitím kanavovým. Sama jsouc lesklá, snese lesku při sobě; ale vlněné niti vlastní mdlá barvitost ztrácí při lesklém přívěsku a krása její se poruší.

Nit se řídí též vzorem. Vlněná nit kadeřavá se nepodvoluje drobnému malebnému vzoru, a volí si vždy raději silnější látku.

Při volbě nitě a její přívěsků dbejmež také na předmět, a ku jakému účelu má sloužiti.

Vyšíváme-li podplecnici na pohovku, jest účel její jasný. Má buď tělu, buď hlavě umdlelé sloužiti za opěru při odpočinku; jaký však to jest odpočinek na podušce, po níž nasypáno perliček a bůstků?! Tento odpočinek má něco společného s trestem nezdárného dítěte, jež klečí na hrachu.

Dáme-li pod lampu podložku, chceme, aby pevně stála. Vyčnívají-li na ní perle, zdaliž pak může státi pevně?

Koberec na zemi nevyšíváme hedbávím, nebo noha se raději zaboří do měkké vlny, na záslony, příkrývky pak raději vezmeme bavlnu, přízi, nebo hedbáví.

Zdají se to býti pouhé maličkosti, ale podobné směšnosti jsou nicméně hříchy proti slohu. Nesmíme nikdy opomenouti, předložiti před započatím práce tyto a podobné otázky našemu úsudku přirozenému a vkusu vytříbenému.

Jsou to jen malé pokyny, jichž zde uvádíme, ale i ty již stačí soudné čtenářce. Do dalšího rozebírání choulostivé této otázky se pouštěti nedovoluje nám rozměr díla našeho. Jako látka a niť, tak i vzor musí se podříditi předmětu. Při volbě vzoru mějmež na zřeteli, aby byl v souhlasu s předmětem i s látkou.

O vzoru ve zvláštním odstavci pojednáme; zde dáme pouze některé pokyny, kterak vzor se má ku předmětu.

Vyšíváme-li koberec na podlahu, zvolíme jiný vzor, než vyšíváme-li pokrývku na postel, nebo ověsky k záslonám, anebo podušku.

Při koberci rozeznáváme střední bod, okolek a střední plochu. Okolek uzavírá celek jako rámec, střední bod vynikne, a střední plocha tvoří pozadí celku.

Při ověsku, záslonách a p. opět sluší rozeznávati hořejšek, dolejšek, levici, pravici.

Šijeme-li ozdobu lemovou, dbáme, aby vzor rázu vázanky neporušil, aby našel ukončení při ozdobě podélné a souměrné spojení v rohách při okolku čtvercovém.

Co nese určení své, budiž mu i ve vzoru zachováno.

Povlak na sesle, na něž sedáme, nesmí napodobiti obraz, koberec, po němž chodíme, nesmí míti vzor, jaký se hodí na podušku.

Při volbě vzoru účtovati nám jest také s látkou a nití, nikdy nesmíme zabíhati dále, než kam stačíme se zvolenými prostředky. Na hrubé kanavě, s nití vlněnou, s tupou jehlou, nemůžeme vyšívati vzory, jakých jemné látky připouští, zvláště nám jest vystříhati se každého stínování při vyšívání vlnou na kanavě.

O vzorech.

Nesnadná to úloha psáti o vzorech pro vyšívání kanavové. O vzorech poučiti lze nejlépe názorně.

Nejúčinnější nauka o vzorech jsou vkusné, slohově dokonalé, vyšívání tomuto vlastní vzorové předlohy a obrazy. Bohužel však, že nedovoluje nám jednak náklad, který by se zdrazil značně, jinak opět nedůstatek pomůcek, abychom v díle našem podaly sbírku malovaných předloh pro vyšívání kanavové.

Komitét paní pro dozírání na vyučování průmyslné v Praze podal již před několika roky prosbu ku dvěma rozhodujícím činitelům v umění a průmyslu v Praze, aby přispěli mu radou i podporou mravní v řešení této předůležité otázky, která nazvíce ve školství dívčím bývá na denním pořádku; ale snahy jeho nevedly k cíli.

Nelze nám, abychom dílo zdržovaly v jeho, tak již dosti zdlouhavém pokroku; i nezbývá, než pokusiti se, seč naše síly jsou s to, ponze o dobrý návod, kterak naše vyšivačky vésti si mají při volbě vzoru, a co všechno vzíti na pilnou úvahu, prve než se rozhodnou pro ten a onen. Snad právě chyby, kterých se zde dopustíme, přimějou posuzovatele k tomu, aby je pokáral, vytkl, a tím jakož i opravami posloužil věci rozbořem znaleckým.

Nelze nám přejíti však přes balvan, který ční v cestě krasocitu a slohu v umění ženských prací ručních jako zlověstné znamení doby, aniž bychom ještě jednou prosily za laskavou pomoc při odstranění jeho. Vznášíme prosbu ku všem ctitelům umění a krásy, ku všem reformatořům našeho průmyslu, již bojují proti škůdcům krásy, aby se ujali zkaženého vkusu v průmyslu, aby vytlačily z oboru ženských prací ručních ohyzdné,

nevkusné vzory, jež se přičí slohu, na kráse hřeší, a pravidla umělecká šlapou v prach!

Ženské práce ruční zasahují hluboko v kulturní vývoj národa našeho; z rodin šíří se nevkus i v průmysl. Naše ženy a dívky by rády přijaly poučení o slohu, o kráse, kdyby jim znalci bylo dáno.

Jest nám věru s pláčem, pohlížíme-li na práce našich prapramatek, a na práce doby nejnovější.

Nám schází návodů a kniha dobrých vzorů. Prozatím, než se naleznou reformatoři z oborů umění a průmyslu na slovo vzatí, chceme zde dáti, seč znalost naše a konaná studia v tomto odvětví jsou s to, některé pokyny, jimiž by vyšivačky vedly si.

Záplava nevkusů, nesmyslů, ano řekněme přímo nestvůr vyšíváných, přihnala se v první řadě k nám z Berlína. Nesmíme tudíž obracet zraků našich v onu stranu, nýbrž tam, kam se ještě nepřihnala.

Vyšívání orientalské, indické, čínské podává nám vzorů dokonalých, i co do formy, i co do slohu, i co do barvy; ale bohužel není všem ženám lze, aby na vzorech těchto bystrily svůj vkus.

Nám v první řadě přihlížeti tudíž jest ku starým vzorům slovanského umění, jakéž nám zachováno jest od prametek našich, a které kvete po dnešní dobu v zemích slovanských, jmenovitě v Chorvátsku, v Srbsku.

Vraťmež se zpět do zlatých dob umění ženských prací ručních, a hleďmež si vzorů starých, zůstavených nám v starobylých památkách ženské práce ruční, jakož i kněh vzorů od mistrů vydaných v čase rozkvětu uměleckého vkusu.

Nejstarší nám známí mistři, již mají zásluh, že nám zůstavili dokonalé vzory, jsou:

Siebmacher, jehož knihu vzorů z roku 1597 vydalo ve Vídni fotolitografickým otiskem c. k. průmyslné museum; **Altdorfer**, **Theodor de Bry**, **Jean Collaert**, **Etienne de Laulne**, **Virgilius Solis**, a jiní.

V poslední době získal si velkých zásluh o zvelebení vkusu a umění ryze ženského profesor pan Alois Studnička, který nejen že se přičinil, aby staré památky umění vyšívání v Praze vystaveny byly, ale také se stará aby kresby vzorův a překrásné vkusné ornamenty slovanského umění rozšířily se fotografickými otisky. Budiž Mu zde za to vděčný dík!

Upozorňujeme spolusestry naše na výstavy oděvu a prací pořádané v Praze, i na vzácné sbírky starobylého vyšívání, jakýchž uloženo v páně

Náprstkově průmyslovém museum v Praze, kdež mnoho a vzácných toho druhu pokladův nalézá se.

Vybízíme a prosíme jich, aby si všímaly vzorův staroslovanských na halénkách, úvodnicích, košilích a plenách staroslovanských, hlavně moravských.

Vyšívání kanavové omezeno jsouc čtverečky mřížovanými a určení majíc vyplňovati plochy, jest už samo sebou vázáno na malý okres, a žádá si výhradně jen vzorů měřických, které opět smí vycházeti jediné z kreseb přímočarých a čtvercových.

Síťové čtverce kanavové tkaniny samy už vtiskují ráz vyšívání, kterému se podrobiti musí i stehy, jež v základech svých vždy ze čtverců vycházejí.

Nejpůvodnější a nejjednodušší motivy, které se vyskytují v pletanině a ve tkaní, jediné jsou možnými ve vyšívání na kanavě. Jest to vzor kostkový, nebo šachový. Taktéž jsou této práci vlastní vzory: klikatina, čtverec, maeandřina, křížovina.

Nesmíme nikdy zapomínati, že vyšívání na kanavě není jiného, než vlněná mosaika, a musíme tudíž hledati základní nauku o vzorech pro vyšívání na kanavě ve starých vzorech mosaiky.

Nejkrásnější a nejvzácnější mosaiky, dokonalé co do slohu, jsou mosaiky gothické ze XII. a XIII. století. Také mosaiky arabsko-maurické, starořímské a románské, jakkoliv gothických nestihnou, poskytují dosti krásných vzorů pro vyšívání kanavové.

Namítne se arci, že naše paní a dívky vesměs nemají příležitosti seznati mosaiky světoznámé.

Přisvědčíme; ale taktéž nechť se i přisvědčí nám, že mohon nicméně všechny pozorovati a názorně se poučiti o tom, co jest mosaika, a jaké jsou vzory její. V Praze lze mnoho uviděti, když má člověk vůli; na venkově je dosti zámků a starých hradů, i chrámů, kde se nalezají pěkné a vzácné mosaiky, jak na podlahách, tak i na nábytku, z nichž možno čerpati poučení mnohého.

Na kanavě nesmíme vyšívati stehem ani křížkovým, ano ani perlovým nebo gobelinovým květiny, listoví, lidi, krajiny. Dejmež každému i všemu, což jeho jest, a taktéž i stehům vyšívání kanavového zůstavmež měřickou kresbu, nebo stylisovaný ornament.

Podíváme-li se nestranně, ale s okem kritickým na různé karikatury vyšívané vlnou, jež straší nejen v bytech, ale i ve chrámech, zhrozíme se těchto vyšívaných nesmyslů.

Užijme veliké vyšívané růže, jakých příroda nikdy nestvořila, talířové pivoňky, pastýřky se stádem, myslivce se psem, bůžky okřídlené, amora s napjatým lukem, kytaru s pentlí i s hudebninou, hořící srdce mezi dvěma keři, slovem, živým, mrtvým nedá vyšívání kanavové pokoje.

Opakujeme, že vyšívání kanavové rozhodně se nehodí, aby napodobovalo malbu, nebo plastiku.

Jest to mosaika, určená pro ozdobování anebo vyplňování plochy.

Příčí se vkusu a slohu vyšívatí na kanavě krajiny i s vodopady, horami, stromovím, domy a věžemi, zvířata, celé výjevy honební, idyly, osoby, a předměty domácího hospodářství, jako: hřebeny, kalamáče a p.

Vzor budiž také v objemu svém přispůsoben rozměru plochy, a předmětu, který chceme vyšívatí.

Při vzoru pozorujmež: směr, tvar, kresbu, účel.

Jednoduchá látka nemůže voliti si vzoru bohatého, drobný předmět vzoru velkých rozměrů.

Vzor vyšívaní kanavového jest nazvíce malebný, pestrý, a jen zřídka kdy provede se některá ozdoba v barvě jediné.

Dobře zvolený vzor můžeme opět pokaziti nesouladem barev.

O souladu barev.

Nemá to býti žádné pojednání o barvách a o souladu barev, ale pouze malý pokyn pro volbu barev při vyšívaní kanavovém.

Jelikož při vyšívaní kanavovém odpadá vyšívání listů, květů, ratolestí, které slohově jest nemístné, omezuje se volba a potřeba pouze na seřazení několika barev, jakýchž třeba pro vzory měřické.

Tato vyšívaná mosaika žádá a libuje si však v malebném vzoru, a sice nezavrhne pestrosti. Vyšívaní kanavové jest pestré.

Tato pestrost vyšívaní činí na ženy právě však velké nároky, a žádá, aby rozuměly vyvoditi z pestré směsice barev celek malebný, vkusný a souladný.

Toho docíliti lze jedině pravidly pro sestavení barev.

Dost malé vodítko stačí, aby se před námi vyjasnilo a rozhled náš byl rozšířen. Pokusíme se o to, abychom prošly pestrou směsicí barev k souladu.

I. V první řadě sluší rozeznati a pozorovati rozdíl v barvách teplých a studených.

Nesmí nikdy převládati barvy buď studené, buď teplé. Umístíme-li s rozvahou a porozuměním studené a teplé barvy, zvýšíme účinek, jelikož se pak vzájemně podporují.

Zelená barva jest nejteplejší a nejrozhodnější v účinku. Zelenou barvu si oblíbil Mohamed.

Fialová barva jest nejchladnější a nejmdejší. Nemát žádného význačného rázu.

2. Máme tři barvy základní: žlutou, červenou, modrou.

Položíme-li je k sobě, dráždí naše oko a uspokojí je jedině tenkrát, když je umístíme v pravém poměru jejich jedné ke druhé.

Žlutá barva dráždí oko nejvíce; po ní přijde červená, pak modrá. Kdybychom na ploše tyto tři barvy umístily ve stejném rozměru, zavládla by žlutá barva nad červenou a červená nad modrou. Chceme-li tuto neshodu vyrovnati, musíme je dobře roztržiti.

Poměr a účinek žluté barvy k červené jest jako 3 : 5; barvy červené k modré jako 5 : 8.

Kdybychom příkladně rozdělily plochu na 16 polí, žádala by si žlutá barva pouze tři, červená pět a modrá osm polí, kdyžby ani jedna, ani druhá převládati neměla na účet druhých a oko se mělo uspokojiti.

Snadno na rozum vstoupí, že tím nemíníme, aby každá barva sama o sobě hromadně pokrýla vytčené jí místo, ale aby ve vzoru celém byvši rozdělena nezaujala více prostory než třeba, a než poměr její ke druhým dovoluje.

3. Při barvách smíšených nezmění se přece základní poměr těchto barev. Na příklad:

Fialová barva spojuje v sobě: červenou a modrou. Kdybychom ji přidaly ke žluté barvě opět bude poměr 3 : 13. Nebo: červená 5, modrá 8 — činí 13.

Jinak opět: zelená sestává ze žluté a modré. Jest tudíž poměr její k červené jako 5 : 11. Žlutá 3, modrá činí 11. Kdyby byla n. př. půda plochy zelená a figury na ní červené, nesměly by tyto zaujmouti více než asi jednu pětinu prostory.

Pomoránčová povstane ze žluté a červené, citronová ze žluté, červené a zelené, olivová ze zelené a fialové.

4. Každá barva má různých stupnic tónů, nač při volbě dlužno dbáti. Známe několik barev červených, zelených atd.

To nás poučilo o poměru barvy jedné ke druhé vzhledem k množství a rozměru.

Důležité jest znáti stupnici barev.

Protož budeme vždy pamětlivy toho, abychom při stupňování zvolily a vynalezly si jednu a tutouž barvu jednoho tónu základního, aby tmavá

nit s bleďou souhlasila, a celá stupnice barev byla jedné a téže barvitosti. Zelená barva na příklad nesmí býti v niti nejtmavší olivová, ve střední stupnici pak žlutavě zelená a v nejbledší zamodralá, a tak pod. Tolik platí i o červené, modré a jiných.

Stupňování barev při vyšívání kanavovém nemá tak velkého významu, jako při vyšívání malebném, kde samo sebou ornament listnatý, květinový i jiných motivů přírodních vázán jest na stupňování barev od nejtmavších k bledým. Více rozhoduje při vyšívání kanavovém soulad barev.

5. Mimo stupňování barev jest nutno, abychom znaly dobře barvy spřízněné, k vůli souladu jejich.

Barvy spřízněné jsou takové, které se k sobě hodí, oko neuráží, ale v souladu se stýkají jedna s druhou. „Barvy harmonují,“ říká se, když souladně byly seřaděny.

Každá barva sama o sobě jest příjemná oku; ale spojí-li se s jinými v neladu, může se státi odpornou. Umění souladného seřazení barev spočívá jedině v dovedném umístění jedné nebo druhé. Zde je nejlepším mistrem vycvičené oko a vytříbený vkus. Pravidel dáti nelze pro to, co citem se vnímá v mysl. Nesouladné jest, srazí-li se barvy: modrá, šedá, fialová.

Při vyšívání kanavovém neběží o to, aby příroda napodobena byla v malebné barvitosti své, jako když vyšíváme stehem plochým, kde list nemůže býti jiný než zelený, růže červená, atd. Zde jest vůle naše, co se týče barev, omezena přírodou.

Při mosaice vyšívané opět jest volba barev svobodná, a barvy docházejí zde největšího významu svého.

Seřadíme-li barvy souladně, můžeme vyvoditi účinek veliký, ano skvělý, jelikož ve vyšívání kanavovém můžeme umístiti barvy v lesku a v ohni nejmohtnější, v plné svěžesti a kráse jejich. Tím více však jest zde třeba opatrnosti veliké!

Není-li soulad barev šťastně volen, seslabí se účinek veškerý. Když jsme barvy opět seřadily v harmonickém postupu, docílíme účinkův velkých.

Při vyšívání kanavovém lze nám provésti bohaté změny malými prostředky, jen když rozumíme souhlasu barev.

6. Jako barvy souladné jsou i barvy sporné, které se nemají rády.

Sporné barvy jsou takové, které se vespolek poráží, oko uráží a odpuzují. Říkáme, že to jsou barvy křiklavé, a přece samy o sobě umístěny byvše, jsou to vesměs barvy krásné.

Růžová růže v ložisku zelených listů nás okouzlí a oko pobaví; jestli to velmi krásný pohled. Tak i modrý květ se zeleným listem lahodí oku. Kdybychom sloučily však barvu růžovou a zelenou ve vyšívání kanavovém, byl by účinek přímo odpuzující. Barva modrá se zelenou jsou nesouladné, a nesnese se jedna druhé na blízku. My se tudíž vystříháme toho, abychom sporné barvy kladly k sobě.

Nejen že se barvy sporné poráží, také i mnohé barvy v bezprostředním spojení s barvou nesouladnou na ceně ztrácí. Pročež je třeba i zde opatrnosti. Růžová a šedá n. př. je mdlé.

7. Mezi dvě barvy sporné vkládá se barva sprostředkující. I zde jest však umění, nalézt tu pravou a vhodnou barvu sprostředkující. Sprostředkující barvy jsou: černá, šedivá, hnědá, i bílá. N. př. Mezi žlutavě zelenou a pomorančovou vložíme černou nebo hnědou.

8. Černá, bílá a šedá jsou barvy vyplňující.

Černá a bílá ku všem barvám se hodí, ani jedna, ani druhá nepůsobí na druhé barvy tak, aby účinek jejich zkazily, ale spíše je zvednou.

Dbejmež při vyplňování ozdobné plochy těchto pokynů:

Ku bílé barvě vyplňující zvolíme jasnější barvy, jako: růžovou, světlezelenou, světlemodrou, pomorančovou.

Bílá barva vyjasňuje malebný vzor.

Příliš význačná bělost nitě nebo půdy však také brání příjemnému vzhledu a účinku. Proto raději volíme zažloutlou, smetanovou barvu pro půdu ke vzorům pestrým.

Dobrý účinek vyvodíme přidavkem zlaté nitě k bílé.

K černé půdě dáme pro ornament přednost: tmavomodré, červené, hnědé, fialové a t. d.

Černá barva dodá vzoru ráz tmavší. Černá půda ztrácí, když se setká s jasnými barvami, aniž by byla sprostředkující barvou od nich oddělena bývala.

Vyplňuje-li se oběma barvama: černou i bílou, musí se buď obě v stejném rozměru umístiti, buď neshoda jejich vzorem barevným vyrovnati.

Šedá jest barva neutralní.

Černý ornament nehodí se na půdu: zelenou, modrou, fialovou.

Černá a červená barva nejsou sporné, ale příliš ostře působí. Vkládáme mezi ně proto často zlatou nit.

9. Radíme, aby pracovnice vystříhaly se barev příliš ostrých, křiklavých, nebo pak malebný povrch mosaiky velice ztratí.

Příliš křiklavé barvy nelze tak snadno uvést na míru souladu a nalézt vhodnou pro ně barvu sprostředkující.

V době nejnovější máme mnoho krásných barev ve vlně, jimiž lze docílit velkých účinků ve vyšívání kanavovém, jakkoliv v mnohém opět nedostihneme doby staré, která v umění barvení byla proslulou.

Vlna se poddává lépe barvení, než nit hedbávná. Povrch jejího vlákna kadeřavého jest prolinavější a lze proto při ní docílit více rozmanitosti, v tónu barev, i nejjemnějšího odstínování.

Z této příčiny se vlna více hodí na vyšívání kanavové, které si ji oblíbilo, ano, jehož veškerá krása čelí k pestrosti, živosti než hedbáví.

V dobách starších zabývaly se ženy samy v domácnostech barvením vlny; jmenovitě známo, že Hebrejky v umění tomto vynikaly, jakož i ženy indické.

Bavlna také se podrobuje barvení, ne však již tou měrou, jako vlna. Nejméně se hodí pro barvení přezná nit, která nepřipouští mnoho druhů barev a odstínování jest neschopna. Známe jen modrou a červenou přízi, která však má do sebe něco chladného a nikdy nepůsobí živě.

Pro vyšívání stehem křížkovým na hrubém plátně, nebo bílých látkách čtvercových, jímž zdobíme prádlo a podobné předměty oděvné, volíme mimo vlnu a hedbáví bavlněnou nit modrou, červenou, anebo obě dvě vhodně rozdělíme. Nit budiž v barvě stálá a ku praní uspůsobilá. Taktéž i hedbáví budiž v barvě stálé, aby nepustilo v prádle.

Stehy pro vyšívání kanavové.

Základem vyšívání na kanavě jest steh.

Stehy musí vyplniti otevřené čtverce mřížové, anebo pokrýti čtverec nití tkaniva.

Nejpřirozenější položení nitě proto jest ono, které čtverci se poddává; v první řadě jest to úhlopříčné. Však stehy kladou se také kolmo, i vodorovně.

Nejhlavnější a kanavě vlastní, starobylý steh vyšívání kanavového jest steh křížkový.

Avšak touha vyšívaček, by docílily malými prostředky a snadným, hravým způsobem účinků velkých, zavedla je, že vynalezly jiných stehů.

Pravíme: zavedla, neboť rozšířily nálezem tímto pouze počet stehů pro kanavu, ale nedocílily velkých účinků, neprospěly umění.

Tak známe nyní kanavové stehy: křížkové a dlouhé.

Z těchto posledních rozeznáváme: kosé, kolmé a vodorovné.

Steh křížkový.

Vyšívání stehem křížkovým již asi 4000 let před naším letopočtem bylo známo.

Steh křížkový znázorňuje puntík.

Umění stehův křížkových připisuje se Frygům, a steh tento se jmenuje stehem fryžským.

Bohaté vzory vyšívané stehem křížkovým, našly se ve starých hrobech egyptských na lněných tunikách. I malba i řezbářství v Egyptě libovaly si ve čtverhranech a půdách síťovaných, do nichž se prováděly vzory.

Steh křížkový je vázán na čtverečky.

Vyšívání stehem křížkovým jest velmi snadné a nežadá jiného, než znalost počtů do sta. Mysl se při této práci nenapíná, rozum leží ladem, oko hledá čtverečky, sledujíc pouze rozměr 4 nití a hlava počítá křížek za křížkem.

Pracuje se přese čtverec, zabírající 4 nitě tkaniny: dvě nitě do šířky, dvě nitě do výšky.

Ušijeme jeden steh úhlopříčný, by se položil přes otvor čtverce, 2 nitě do výšky, i do šířky, a pak druhý, který s prvním skřížiti se musí.

Dbáti nám jest, by se křížky kladly stejnoměrně, a by nebyl steh vrchní jednou položen úhlopříčně ku straně levé, po druhé ku straně pravé.

Křížkový steh sestává ze stehů dvou. O stehu tom psáno již bylo ve III. svazku při „Šití.“

Na obr. čís. 11 b vidíme křížky v řadách. Umění stehu křížkového jest téměř hravé.

To jest nejjednodušší a nejpřirozenější steh křížkový. V době rozkvětu vyšívání na stramínu dožil se prostý steh křížkový různých proměn, kterými se chtělo docílit velkých reform, ale nedocílilo se ničeho. Steh křížkový rozšířil se tak na: podvojný křížek, na obdélný, síťový a jiných více.

V době nejnovější zreformovaly jej některé vyšívačky, a tak vznikl křížek čtverečkovaný, vídeňský, oboustranný, zamřížovaný a t. d.

Umístění křížkového stehu.

Stehem křížkovým vzory tvarův měřických, nebo pletaninu napodobujících, vyšívají se.

Zdobíme jím ornament ploch, lemy, okolky, švy, znamenáme jména a vyplňujeme jím půdu.

Z té příčiny zabíhá též v ozdobné stehy, ačkoliv výhradně patří ku vyšívání kanavovému.

Křížek obyčejný všady vyšívá se, kde nazvíce lícni strana přijde ku platnosti.

Kde však vzniknouti má strana i rubní i lícni, šijeme křížek oboustranný, nebo čtverečkovaný.

Nelze, bychom popsaly veškerý druhy křížků, tak či onak přeměněných, ale podáme popisy těch nejznámějších.

Stehy křížkové.

1. Křížek podvojný. (Impérial.)

Křížek podvojný čítá dva skřížené stehy.

1. Křížek šije se přes čtyři nitě šířky i výšky, jako křížek obyčejný přes dvě nitě.

2. Křížek. Když jsme ušily křížek v úhlopříčném položení nití, ušijeme přes něj druhý křížek v kolmém a vodorovném položení, by kolmá nit ležela na vrchu přes vodorovnou. Pracujeme-li tento křížek podvojný přes 8 nití šířky a výšky nazývá se smyrnajský.

Pak je třeba 2 křížků úhlopříčných, aby se čtverce kanavy vyplnily. Zabírá-li ještě více nití, až 3 i 4.

Ušijeme-li ornament křížky podvojnými, a vyplníme-li plochu křížky obyčejnými, nazývá se to steh krajkový. Pak se šije v černé barvě, hedbávím, má-li býti bohatší, nebo vlnou, a slouží za ozdobu krajů.

2. Křížek obdélný.

Obdélný křížek šije se jako jednoduchý, jen že zabíráme zde do výšky nitě čtyři, do šířky pak pouze nitě dvě.

Zabíráti se mohou do výšky také nitě v počtu šesti.

Obdélný křížek přes 6 nití střídati se může s křížky obyčejnými, aby vždy v řadách obyčejné křížky nad obdélné kladly se. Tím se vyvodí pěkný vzor vyplňující, zvláště ve dvou barvách.

3. Křížek vodorovný.

Zabírá do šířky nití kanavových 8 a do výšky 2. Po kraji jednom klademe nit při ukončení stehu do smyčky.

Křížek leží vodorovně.

4. Křížek síťový.

Ušijeme jeden křížek přese 4 nitě v šířce i v délce, jako první při podvojném.

Nejkrajnější výběžky tohoto velkého křížku úhlopříčně přešijeme jedním stehem, aby se s nitě skřížily a dvě nitě kanavy v kosém směru pokryly. Beřeme také dvě barvy pro křížek tento: jinou pro velký steh, a jinou pro malé stehy.

5. Slovanský křížek.

Při tomto stehu spodní a první steh úhlopříčný nešije se pro každý křížek zvláště, ale na místě těch jednotlivých stehů ušije se jediný steh dlouhý.

Nit totiž se prostě a volně položí přes potřebný počet nití v kanavě, který by čítaly křížky, čímž se řada stehů, jež se ma ušiti, podloží.

Pak teprve se 2. steh křížku přes nit přešívá, jako při křížku obyčejném.

Jmenuje se také obvinovaný, nebo kadeřavý steh, jelikož stehy v řadě běžně jdoucí za sebou, podobají se kadeřím.

Zvláštní půvab a charakteristika stehu slovanského je, že nedbáme, by směr křížku byl jeden a týž, jako při křížku obyčejném, ale že se v různých směrech klásti mohou a kladou. Tato zvláštnost podléhá však nicméně pravidlům určitým, vzorem podmíněným, a není tak libovolnou ve vzoru, jako při stehu.

Nepravidelnost musí vycházeti z kresby ornamentu, v níž byly slovanské ženy vždy mistryněmi. Setkáváme se s tímto křížkem na starých pracích, na páskách u košil, při lemu, na plachetkách, a pod.

Tento křížek též tak pracuje se, že stehy druhé nepravidelně kladou se, taktéž buď kolmo, buď vodorovně přese nit, i také přes jednu nit křížku. Tím zvláštní odrůda toho křížku vyvozuje se, ale nelze toho doporučovati.

6. Posuvnutý křížek obdélný.

Obráz čís. 1.

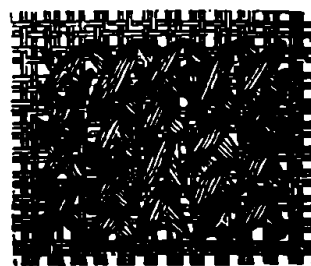
Šije se ve dvou řadách.

1. řada. Křížek jeden ušije se přese 4 nitě šířky a 6 nití výšky.
 2. „ Dvě nitě ze křížku první řady zabeřeme do počtu, a opět šijeme křížky přese 4 nitě šířky a 6 nití výšky. Obr. čís. 1.
- Od řady 2. opakuje se.

Tak pokračujeme šijeme, při čemž pro každý křížek do výšky zabíráme pouze 4 nitě kanavy, ač šijeme křížky ve výšce o 6 nitích.

Tento křížek též přese 4 nitě i šířky, i výšky šije se. Zde pro křížek ve druhé řadě zabeřeme polovici křížku první řady a sice opět 2 nitě.

Šije se ve směru kosém.

Obraz čís. 1.

Posuvnutý křížek obdélný.

Křížek posuvnutý ve dvou i více barvách souladných i stupňovaných vyšívá se.

7. Pletencový křížek.

Zove se též italský a od levice ku pravici vyšívá se.

Pro jeden křížek zabeřeme zde 3 nitě do výšky i do šířky.

Když jsme jej byly ušily, vypícheme pro křížek druhý v téže řadě, tam, kde poprvé pro křížek první vypíchlo se. Steh první pro křížek druhý táhne se přese křížek první, načež zabeřeme opět 3 nitě kanavové do šířky, i do výšky. Druhý steh křížku druhého opět jen způsobem obyčejným šije se přese tři nitě. Pro křížek třetí vypícheme opět, kde křížek první končí.

Nyní nelze již chybiti, nebo došedše až za 3 křížky seznáme způsob práce.

Pletencový křížek pouze v řadách semo tamo pracuje se, pročez vzor již pro něj zvláštní a přiměřeny vyhledává se.

Kde ve vzoru křížek jednotlivě vystupuje, ušije se obyčejný křížek přese 3 nitě kanavové výšky i šířky.

Směr dlouhých stehův ve křížkách libovolně též ve vzoru směniti lze, že jednou nití od levé strany ku pravé, podruhé zase opačně táhne se.

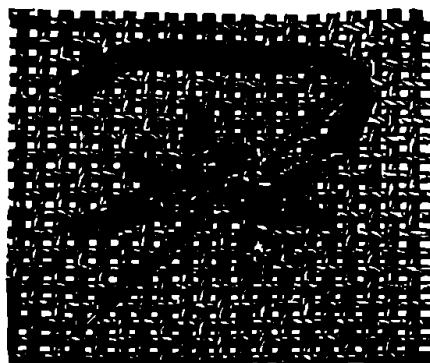
8. Zapletený křížek s pikoty.

Obraz čís. 2. a 3.

Tento křížek zdobí kraje. Navíce však za ozdobný šev vyšívá se na plátně.

Obraz čís. 2. vysvětluje položení stehů 1, 2, 3, a položení nitě i vypíchnutí pro steh čtvrtý.

Obraz čís. 3. opět učí nás vypíchnutí pro steh pátý nebo jinak

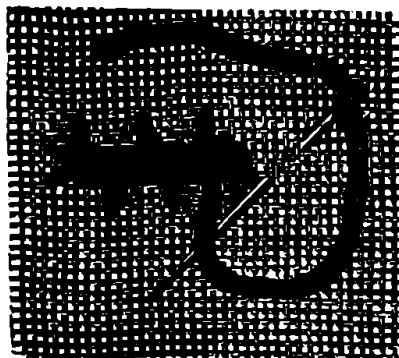
Obraz čís. 2.

první křížku druhého. Každý křížek zapletený čítá totiž čtyři stehy.

Popisu netřeba při obrazcích.

Křížek, zapletený pouze v řadách, šije se. Používá se ku předešlému za ozdobu lemu.

Obraz čís. 3. znázorňuje šev ušitý ze křížků zapletených.

Obraz čís. 3.

9. Oboustranný křížek.

Zapletený křížek. Šev vyšívavý.

Křížky se vyvozují současně po obou stranách práce, jak po rubu, tak po lícu.

Na pohled zdá se to býti těžké, ale seznámivše se s umělým obratem práce, shledáme, že to velmi snadné, a jako mnohá kreslicí hádanka jediným tahem provedena, objeví se ve světle jiném, máme-li k ní klíč, tak uvidíme při prvním křížku, že je to vyšitá hračka.

Obyčejné křížky čítají po dvou stehách úblopříčných. Šijeme je tak, by se kladly stejnoměrně po lícu práce, aniž bychom o rubní stranu se více staraly, než si žádá čistota práce.

Při křížku oboustranném dbáme však, by křížky se kladly po lícu i po rubu práce stejně. K tomu nám jest napomocen třetí steh výpomocný.

Steh výpomocný řídí celé sestrojení tohoto křížku.

Steh výpomocný táhne se vždy jenom do středu čtverečku pro křížek, odkud řídí směr nitě, a pak ve stezích hlavních zaniká.

Jakmile seznáme směr jeden, dovedeme je klásti na všechny strany práce, i v řadách, i ve skupinách. Několik pokusů stačí, by křížek byl naučen. Podáváme i popis, i obrazec pro křížek oboustranný, v řadě šitý, od levice ku pravici.

Zapošíjeme, totiž protáhneme nit, středem čtverečku kanavy od hořejška k dolejšku pro křížek až na malý koneček, který se druhými stehy sám připevní. Při tom hned vypíchneme jehlu tam, kde obyčejně začínáme křížek. Ušíjeme jeden poloviční steh pro křížek, a vypíchneme jehlu opět tam, odkud jsme tento steh začaly. Viz obrazec čís. 4.

Na tom se zakládá tvoření křížku po obou stranách.

Nyní jest nám třeba stehu sprostředkujícího, bychom jehlu mohly vésti pro steh druhý.

Do středu čtverce pro křížek uděláme malý steh. Viz obrazec čís. 5. To jest steh výpomocný.

Nyní můžeme směr nitě naříditi kam chceme, a také hned vpíchneme ku stehu druhému ve křížku. Obrazec čís. 4.

Při druhém stehu úhlopříčném pro křížek počínáme si jako při prvním, a vypíchneme jehlu odkud jsme níž vedly ku stehu. Obraz čís. 6.

Tím se i na rubu práce nitě skřížily.

Obraz čís. 6. ukazuje též začátek křížku druhého. Šijeme-li řadu ku levici, vypíchneme pro steh druhý nahoře.

Šijeme-li směrem kosým křížky dolů, ušijeme nejprve steh výpomocný.

Nelze dáti pro každý směr pravidel. Cvikem dodělá se každá pracovnice sama různých obrátů umělých.

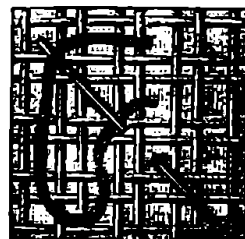
Opakujeme jen, že steh výpomocný je nutným základem celého ústrojí křížku, a že ve skupinách často i dvou je třeba.

Také lze šíti křížek oboustranný jiným způsobem, když se jím vyplňují celé řady. Jak obraz čís. 11. a) a d) ukazuje, šijeme v řadách semo tamo křížky nejprve ob dvě nitě kanavy výšky i šířky, by kde na lícu je křížek, na rubu zůstala mezera prázdná a naopak. Pak rovněž tak ušijeme křížky v mezerách, aby na obou stranách byly křížky. Jak obraz čís. 11. a) a d) naznačuje, jest nám třeba, abychom prošly pro jednu řadu křížků čtyřikráte řadou.

Variace tohoto křížku jest tak zvaný křížek vídeňský, který se vyvozuje opět jinou technikou. Žádá si pro rovnou čáru taktéž 4 řady práce, a odbočuje v nepatrných odchylkách pouze od obou zde popsaných, že nezdá se nám od místa, abychom se o něm rozepisovaly. Snadno a náhodou mnohá z pracovnic sama ušije křížek vídeňský, aniž by o tom zvěděla.

Nového tím nebylo nalezeno ničehož.

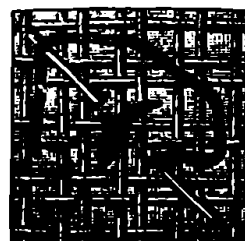
Křížek oboustranný, i po jedné straně čtvercovaný, o němž dále píšeme, hodí se pro ornament, i pro kresbu čárkovitou.

Obraz čís. 4.

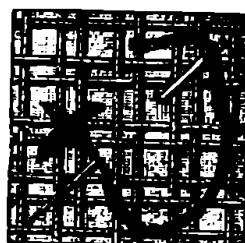
Křížek oboustranný.

Steh 1., vypíchnutí pro steh třetí, a vypíchnutí stehu výpomocného.

Obraz čís. 5.

Steh 3. či druhý ve křížku.
Steh výpomocný.

Obraz čís. 6.

Křížek oboustranný.

10. Křížek čtvercovaný.

Křížek čtvercovaný po jedné straně práce tvoří křížky, a po druhé čtverečky.

Umění veškeré je v tom, by pracovnice stále na mysli to měla, že po jedné straně musí vyvozovati křížky a po druhé čtverečky.

Pravidel po každé jednotlivé kladení nitě nelze dáti, ale zde třeba pracovníci myslet.

Křížek čtvercovaný žádá si též stehův výpomocných, by nit uvedla se v patřící směr.

Učiti se na řadě rovnoběžících křížků začneme, a pak dopracovavše se výsledku a zručnosti, nalezneme obrátův umělých samy, bychom křížky i mimo řadu šiti dovedly.

Vpíchneme na místo označené + na obrazci čís. 7. jehlou ven, a vpíchneme ji opět, kde jest na obrazci . poznamenán. Tak ušily jsme jeden steh vodorovný po straně čtvercované.

Nyní ušijeme po straně křížkové jeden steh úhlopříčný, a pak po straně čtvercované druhý steh vodorovný pro čtverec.

Na to zase po straně křížkové druhý steh úhlopříčný ušijeme, a po čtvercové jeden steh kolmý ve čtverci.

Tak máme však čtverec neuzavřený, a chceme-li se dostat ku stehu čtvrtému ve čtverci, jest nám ušít ještě jeden steh úhlopříčný. Tento třetí steh jest výpomocný.

Nyní uzříme již uzavřený čtverec po straně jedné, a po druhé křížek. Další postup práce zjeví se nám pak cvikem a dobrým rozmyslem.

Výpomocných stehův jest často třeba dvou i více!

Hlavní pravidlo zde jest, bychom začaly vždy po straně čtverečkové stehem pro hranu. Kdyby se mělo šiti více stehův výpomocných, tož raději táhneme nit ztraceně zpod křížku, by křížky nevypadly příliš vysoce.

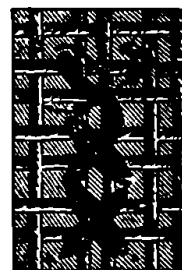
Obraz čís. 8. ukazuje nám křížkovou stranu a sledovati nám lze na něm směr stehu výpomocného.

Obraz čís. 7. jest strana čtverečková.

Křížek čtvercovaný jednotvarné poutání osvěží, a vyšívá se nazvíce na takových předmětech, jež oboustranně mají působiti jako tkanivo

Obraz čís. 7.
Čtvercovaný křížek.

Obraz čís. 8.
Čtvercovaný křížek.

damaškové na příklad, a provází též vyšívání oboustranné. Též vkusné jest, střídají-li se po jedné a téže straně křížky se čtverečky.

Jelikož na straně čtvercové stehy přímo kladou se, lze křížku čtvercovaného upotřebiti též pro vyšívání čárkovité.

Steh dlouhý.

Steh dlouhý, jinak se zove i peřovitý, jelikož znázorňuje nejprvější způsob vyšívání peřím a brky ptačími.

Ode stehu plochého rozeznává se tím, že je vázán na rozpočet nití, které vyplňuje, ale nikdy svobodně kresbu neprobíhá. Směr stehu dlouhého nesmíme změnit, směr stehu plochého mění se libovolně.

Steh plochý zastupuje čárku, jež volně se vine ve směru libovolném; avšak steh peřovitý nebo dlouhý zastupuje proužek.

Steh plochý kreslí, stiňuje, maluje, steh dlouhý pouze proplétá a protahuje se skrze mezery volné, jež vyplňuje.

Stehy dlouhé se vyšívají buď jen se zřetelem na stranu licní, buď oboustranně.

V případě posledním pokrývá se spodní nití steh rubní, vrchní steh licní, a zase ve druhé řadě se mezery vyplňují. Pak je po obou stranách jeden a týž vzor.

Tento způsob jedině a rozhodně jest možný při kresbě přímočárné.

Jinak opět, a to při stehách vodorovných, se nitě na lícu tak proplétají, že mezery licní tvoří vzor po rubu.

Stehy dlouhé jsou: kosé, kolmé, vodorovné.

Vyšívají-li se na kanavě, dává se jim název gobelinové stehy; vyšívají-li se v látkách čtvercovaných, mají jiné názvy: technika Holbeinova, steh ruský. V prvním způsobu vyšívají se jako mosaika a vyplňují; ve druhém zdobí plochu jako ornament, a pak se také šijou oboustranně.

a) Steh kosý.

Stehy kosé kladou se úhlopříčně, by určitý počet nití čtverečků kanavových pokryly.

Můžeme je tudíž klásti přes čtverec 4—6—8 i 10 nití. Stehy kladou se:

- a) Stejnoměrně. Pak se barvy stupňují a střídají.
- b) Klikatě, čímž se tvoří půda vzorová.
- c) Střídavě od nejmenšího ku většímu a zase zpět. Takové stehy stehy složité nazývají se.

Stehy kosými složitými vyplňuje se půda v jedné barvě, když je na ni už vyšit ornament; pestře se jimi vyplňuje, když se plocha celá pokrývá malebně.

b) Steh kolmý.

Steh kolmý přese mezery čtverečků kanavových rovně, buď přes 4—6—8 i více nití šije se.

Stehy jeden vedle druhého, z přima od dolejška k hořejšku kladou se, při čemž vždy několik se provede v barvě jedné a zase několik v barvě jiné. Zde barvitosť tvoří vzor.

Jindy opět se střídají kratší s delšími, že se již tím vyvozuje vzor, anebo se jeden výše druhého posunuje.

V tomto střídání stehů je obsaženo veškeré umění této velmi jednoduché práce.

Steh kolmý také steh gobelinový přímý nazývá se.

Vyvozují se tak vzory: klikaté, kostkové, šachové, stupňové, zubovité, pruhové, a podobné.

c) Steh vodorovný.

Stehy vodorovné taktěž v mezerách čtverečků kanavy přese nitě kladou se; ale od pravice ku levici. Pravidla pro ně jsou tatáž, jako pro kolmé stehy.

Stehy tyto zovou se také tkané.

Jest to protahování nití ve směru vodorovném.

Ze stehův dlouhých všech tří způsobů sestavují se složité stehy, jimiž se vyplňuje plocha předmětu.

a) Stehy kosé.

1. Poloviční steh.

Steh poloviční jest jeden ze dvou stehů jednoho křížku, který směrem od pravé strany ku levé přes dvě nitě kanavy ušije se. Jelikož by vlna při hrubé kanavě nepokryla otvoru, beře se vlna podvojná, nebo silná.

Může se šíti buď v řadách vodorovných, buď ve směru kosém vždy přes dvě nitě. V tomto případě posledním jako zadní steh šije se, ale mnoho vlny spotřebuje se.

Pro tento steh třeba, by stramín byl jemnější, a šije se pak na něm nazvíce nití hedbávnou, čímž se docílí úspora. Čítáme 1 steh poloviční za jeden křížek, a používáme předloh vzorových pro steh křížkový.

Pro zvýšení a vyplnění často též nit vodorovně přese mezeru čtverečkův kanavy nejprve položí se, přese kterou pak stehy poloviční šijou se.

2. Stehy kosé oboustranné.

Na látkách čtvercovaně tkaných šijí se kosé stehy oboustranné. Kterak si počínáme, jasně vysvětluje obraz čís. 11 e).

3. Steh gobelinový kosý.

Ušijeme v mezeře jednoho čtverce pro křížek dva stehy poloviční kosé.

Při začátku a na konci každé řady pokryjeme vybývající mezerky v kanavě stehem přes jednu nit.

4. Steh perlový.

Steh perlový (petit point) je původu francouzského, a uveden byl ve vyšívání se stehem gobelinovým za doby výkvětu tkaní čalounův drahocenných, mistrem Gobelinem proslavených,

Vyšívačky koberců na kanavě utrpěly mnoho tkaním gobelinův, kterým obrazy velkolepé, jež činí dojem malby skutečné, vyvozují se.

Chtíce napodobiti oblíbený způsob tkaní gobelinového, našli steh gobelinový a perlový.

Tím arci nedocílili ničeho, ale mnoho zavinily; jmenovitě přičítati lze perlovému stehu úpadek krásy, slohu a vkusu ve vyšívání na kanavě i na stramínu, rozšiřováním vzorů, jakéž jen v malbě a v malebném vyšívání lze provésti slohově dokonale.

Steh perlový ve století XVI. zavedl vyšívání drobných prací na stramínu, pro kteréž vyšívání kanavové rozhodně se nehodí. K tomu účelu tkal se zvláštní hustý stramín.

Vyšívání perlovým stehem kazí mladý zrak, ale nedocílí účinkův krásna.

Dokázal jen, že vyšívání v mezích rozpočtu rozhodně se nehodí pro květinový a listnatý ornament, a že se smí pohybovati pouze v přímoch vzorech měřických. Steh perlový, jakkoliv drobný, přece je vázán na jedno skřížení dvou nití stramínu.

Přese každé skřížení stramínových nití ušijeme jeden steh kosý, čímž skřížení tkanivové pokryje se.

Každý čtverec kanavový pro jeden křížkový steh čítá pak 4 stehy perlové. Vyšíváme-li tudíž stehem perlovým ze vzorové předlohy pro steh křížkový, o jednu čtvrtinu nám vzor zmenší se.

Steh perlový nutně látky hustě tkané, anebo silné nitě žádá si.

5. Steh gobelinový složitý.

Steh gobelinový složitý ze tří stehů skládá se. Tyto tři stehy však pouze v mezeře jednoho čtverce kanavového pro křížek ušijí se.

Šije se takto: jeden steh poloviční pokryje čtverec pro křížek, a zbývající v obou rozích toho čtverce dvě skřížení nití dvěma perlovými stehama pokryjí a uzavrou se.

6. Steh gobelinový přes dvě nitě.

Steh gobelinový též přese dvě nitě kanavové do šířky a přese jednu do výšky šije se.

Složené stehy kosé.

Z těchto stehův sestavuje se vzor mosaikový, který změnou barev vlny a střídáním stehů nabývá různého vzhledu. Tyto složité stehy buď vyplňují celou plochu, buď prázdná místa mezi ornamentem.

Umísťujeme-li jich v tomto způsobu, žádá si vyplňování plochu na předmětu rozsáhlejším.

Složité stehy mají různé názvy. Některé zde uvádíme.

Mosaikový.

Steh tvoří trojúhelníky, jejichž úhly do prostřed přepon předešlých zapadají.

Nejdříve ušije se 1 steh poloviční přes 2 nitě kanavy do výšky, i do šířky; pak 1 kosý steh přes 4 nitě šířky a výšky; po tomto stehu 1 steh kosý přes 6 nití šířky a výšky a konečně 1 steh kosý přes 8 nití šířky a výšky.

Stehy kosé vždy přesahují na jednom konci poloviční steh o dvě nitě kanavy.

Takto jsme vyšily jeden trojúhelník a začneme druhý opět stehem polovičním.

Druhá řada stehů začíná opět stehem přes 8 nití v šířce i výšce, a končí stehem polovičním.

Tímto stehem vyplňuje se půda buď jednou barvou, buď souladným sestavením barev stupňovaných i spřízněných.

Vysazovaný.

Jeden steh poloviční, pak těsně u něho 1 steh kosý přes 4 nitě v tomže směru, a konečně jeden steh kosý přes 6 nití. Pak se vrátíme opět ku stehu kosému přese 4 nitě, při němž nezabíráme více do šířky nitě kanavy, ale do výšky nad stehem posledním o dvě nitě vypícháme. Po tomto stehu ušijeme steh přes 2 nitě.

Tím se ukončí čtverec, který zabírá prostoru 6 nití kanavy, jak do šířky, tak do výšky. Může zabrat 8 i 10. Pak se šije více stehů kosých.

Druhý čtvereček opět začínáme 1 stehem polovičním. Mezi čtverci nesmí býti mezer. Čtverce se vyšívají také v barvách různých, souladně stupňovaných.

Skotský.

Jest to steh vysazovaný, jehož veškerý čtverce jsou kolkolem ve všech 4 hranách vroubeny stehy polovičními, jako v rámci.

Šachový.

Ušijeme-li steh vysazovaný, aby vždy jeden čtverec byl vyšit v položení jak udáno, a druhý zase v opačném obrácení, vyvodily jsme steh šachový.

Střídavý. (Aubusson.)

Sestává ze dvou stehů.

Jeden steh poloviční, a jeden steh kosý přes 4 nitě; dole v jedné poloze s polovičním, jako při vysazovaném, leží steh druhý. Zase se tak opakuje, ale stehy se posunují. Poloviční steh se začne 2 nitě do výšky nad stehem dlouhým.

V řadě druhé se stehy střídají.

Začneme se stehem přes 4 nitě, a druhý jest přes 2 nitě. Tak vždy malé stehy jsou v středu velkých.

Ve druhé řadě hned poloviční steh se šije 2 nitě výše nad dlouhým. I stýkají se stehy poloviční se dlouhými.

Kašmírový.

Jsou to malé obdélníčky.

Steh poloviční přes dvě nitě, pak steh kosý přes 4 nitě, s ním dole v jedné poloze, načež se ušije opět steh přes 4 nitě, ale o 2 nitě

nad vypíchnutím stehu předešlého; 2 nitě nad vypíchnutím stehu posledního opět se ušije jeden šteb poloviční. Obdél níček zabírá do výšky nití 6 a do šířky nitě 4.

Smyrnajský.

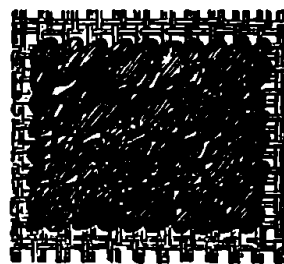
Šije se způsobem dvojím. Buď se šije steh vysazovaný s rozdílem tím, že poslední steh čtverce beřeme již za první následujícího. Anebo:

1. řada. Stehy poloviční přes 2 nitě šířky a výšky.
2. „ Jeden steh kosý přes 4 nitě šířky a výšky a 1 steh poloviční.
3. „ Jako první.
4. „ Jako druhá. Stehy velké přes 4 nitě se stýkati musí se stehy malými druhé řady a stehy poloviční se stehy velkými ze 2. řady.

Florentinský.

Jeden steh poloviční, těsně u něho steh kosý přes 4 nitě výšky a šířky, aby v dolním kraji se shodl v poloze se stehem polovičním a zase 1 steh poloviční, ve stejné poloze s hoření částí stehu kosého.

Tyto tři stehy tvoří jeden a zaberou prostoru čtvercovou 4 nitě do výšky i do šířky.
Obraz čís. 9.

Obraz čís. 9.
Steh florentinský.

Ze začátku by se zdál býti podoben stehu střídavému; avšak tento čítá tři stehy na 1 čtvereček, střídavý se posunuje a rozkládá dlouze.

Maurický.

Jedna řada stehu smyrnajského ovroubí se vždy stehy polovičními.

Listnatý.

Kosé stehy zabírají prostoru 4 nití kanavy do výšky i do šířky, a kladou se vždy jeden ke druhému, jednou ku straně levé, podruhé ku straně pravé.

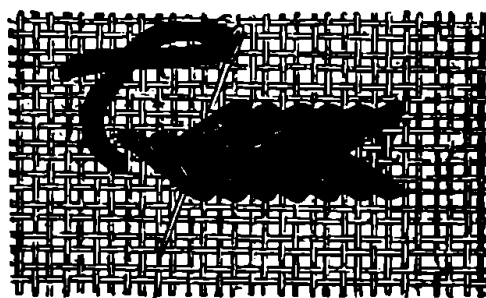
Stehy tyto se ve středu stýkají a vždy o 2 nitě do výšky posunují.

Když se řada takto pošla, vyplníme nitě kanavy, kde se stehy stýkají, stehy zadními přes 2 nitě, které tvoří žílky listné.

Pletencový.

Starý to steh propletaný, který provázívá vzácné a starobylé vyšívání hedbávím na plátně, v první řadě oblíbené u Slovanek.

Sestává ze samých stehův kosých, které zabírají buď 4 nitě, buď 6 nití do výšky, i do šířky, a ode středu svého jednou ku levé, podruhé ku pravé straně kladou se; tím proplétáme pletenec z nití vlněných na látce.

Pro steh nový vypícheme vždy na dvě nitě v kanavě nížeji pode stehem řady předešlé.

Obráz čís. 10.
Steh pletencový.

Jiný způsob do délky více se splétající vysvětluje obraz čís. 10., že netřeba popisu.

Tento steh se šije i na látkách hustých, a pak jej čítáme k ozdobnému švu.

Těmito popisy jsme arci nevyčerpaly složité stehy veškery, jimiž plocha vyplňuje se. Jak je fantasmie bujná, tak mnoho různých vzorů může si vymyslet, jenom když nevybočí z mezí stehům kanavového vyšívání vykázaným, a neprohřeší se proti slohu.

Veškery vzory pletaniny, i zaklesané mřížoviny, jsou oblíbeny a přispůsobeny vyšívání kanavovému, aby byly věrně napodobeny.

Ano i ozdobné švy slučují, sestavují a střídají se na malebné ploše vyšívání kanavového, a krajkové stehy napodobují.

Při takovém bohatství není s podivením, řekneme-li, že nelze nám vypsati je veškery. Jako vyšívání kanavové jest pestré, tak i se vyznačuje pestrrou směsicí vzorů.

Naše čtenářky, jimž účel stehů vyšívání kanavového již s dostatek znám jest, zajisté si vyvolí z předloh vzorových ty nejlepší.

b) Stehy kolmé.

Steh gobelinový.

Gobelinový steh kolmý šije se přes dvě útkové nitě kanavy; pro druhý steh se vypichuje za nití osnovovou vedlejší. Zabírá tudíž ve čtverečku kanavy 2 nitě do výšky.

Stehy se kladou kolmo jeden ke druhému.

Ve druhé řadě steh nade steh klade se.

Gobelinový steh kolmý šije se i přes 4 nitě.

Také se střídají stehy: jednou steh přes 2 nitě, podruhé přes 4 nitě.

Steh kolmý.

Steh kolmý není jiného než přímka kolmá provedená nití, která položí se přes mezeru 4 i více až 10—12 útkových nití kanavy.

Tyto přímky mohou se klásti střídavě nad sebe, tvořiti zoubkovitou kresbu, nebo kostky, ušijeme-li jich tolik vedle sebe v jedné barvě, přese kolik nití leží steh jeden.

Obraz čís. 11. Stehy oboustranné.

Veškerý druhý kladení stehů kosých, můžeme užiti i ve směru kolmém.

Kterak nám lze provésti jimi kresbu, a šití je oboustranně, ukazuje obraz čís. 11 c).

Z těchto kolmých stehů vyvozuje se různým jich skupením, střídáním, posunováním, i měnou barev rozmanité vzorové plochy.

c) Stehy vodorovné.

Vodorovné stehy se střídají buď s kolmými a tvoří kostky a trojúhelníky, nebo s kosými.

Vzory ze samých stehů vodorovných, vyplňující plochu, vyvozují se pouze střídáním delších i kratších stehů a barvami, jež souladně i stupňovaně se kladou.

Vzory musí vždy napodobiti pletaninu.

Nejpříměřenější použití stehu vodorovného jest, kde zastupuje tkanou niť útkovou.

Zde známe dva druhy práce: steh oboustranný, jinak zván „Holbeinova technika,“ a steh damaškový.

Stehy oboustranné.

Šijeme-li oboustranné stehy vodorovné, počínáme si jak obraz čís. 11 f) vysvětluje.

Tím se provádí na ploše ornament. Kresba je přímočárná a pohybuje se na látce kanavové vždy v mezích rozpočtu.

Steh damaškový.

Zvláštní co vyznačuje stehy vodorovné jest, že v látce může napodobiti damaškové tkanivo.

Steh tento nazývá se proto také tkanivový, nebo damaškový.

Obraz čís. 12. a 13. vysvětlují tak jasně tento způsob práce, že nelze chybiti. Obraz čís. 12. jest líc, obraz čís. 13. rub práce.

Za předlohu vzorovou slouží nám každý obrazec, určený pro křížkový steh.

Křížek čítá 2 nitě do výšky, 2 do šířky; i ušijeme 2 stehy vodorovné přes 2 nitě. Obraz čís. 12., při lícu řada 1.

Kolik křížkových mezer ve vzoru se přeskočí, na tolik nití podvojně čítáno přeskočíme v látce a niť táhneme po rubu k nejbližšímu křížku.

N. př. v našem vzorku je:

1. řada. 1 přeskoč, 1 křížek ušij, 3 přeskoč, a t. d.
2. „ opak.
3. „ 3 křížky pošij, 1 přeskoč, a t. d.
4. „ opak.
5. „ jako 1.
6. „ „ 2.

Tím je popsán začátek vzoru na obr. čís. 12.

Steh damaškový velice zdobí.

Práce je hravé propletání nití a velmi snadná.

Z veškerých stehů dlouhých kanavových sestává taktéž vyšívání hedbávím a vlnou na plátně hrubém, starobylá a vzácná to práce našich prametek, a rázu ryze slovanského.

O vyšívání na plátně stehem dlouhým zmíníme se ještě ve svazku VII.

Prošívání jednoduchého stehu dlouhého na látkách měkkých čtvercovaných vřaditi by se mělo ve školách před šitím, aby dívka porozuměla kladení stehů a cvičila ruku.

Neníť vodorovný steh dlouhý jiného, než přední nebo stehovací steh, v rozpočtu nití umístěný; steh kosý cvičí stehu zadnímu a perlovému, různé klikatiny pak, jež se těmito stehy vyvoditi dají, cvičí oko v čárkovité kresbě.

Stehy volné.

Mimo stehy dlouhé, které jsme zde probraly, volívá si vyšívání kanavové pro zvýšení účinku a snadnější napodobení různých spletanin mnohé volné stehy dlouhé, které pak libovolně klade na půdu již vyšívanou, anebo jimi vyvozuje vzor, aby půda pak se vyplnila.

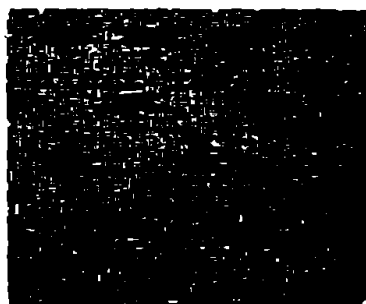
Volné tyto stehy kladou se však nicméně vždy v rozpočtu nití.

Bývají to buď dva buď tři druhy stehův dlouhých, z nichž se tvoří: metličky, paprskovité ozdůbky, hvězdice, kříže, svazované chomáčky nebo bambulky a tak pod. Obraz čís. 14.

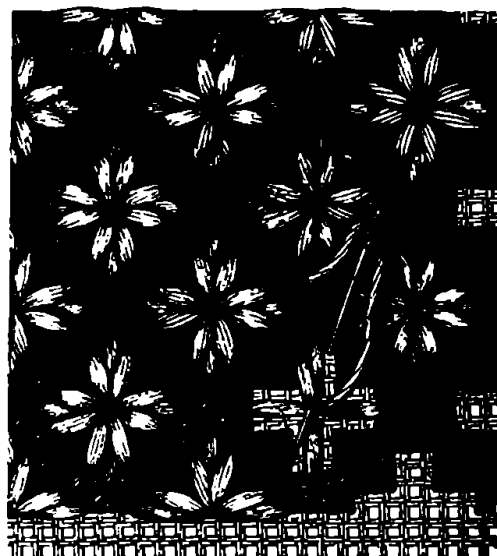
Obraz čís. 12.

Steh damaškový. Licní strana.

Obraz čís. 13.

Steh damaškový. Rubní strana.

Obraz čís. 14.

Steh volný.

Volné stehy užity mírně, aniž by sloh vyšívání kanavového byl porušen, účinkují mocně; avšak jen potud, pokud napodobí pletaninu a mřížovinu zaklesanou.

Stehy dlouhé volné, jimiž se ve vyšívání kanavovém zdobí buď půda křížky pošíta, buď půda látky čtverečkové, nazývají mnohé pracovnice i učitelky stehy ruskými.

Ruský steh v pravém toho slova významu jest však steh ozdobný, který má jedině platné právo ve vyšívání pestrém a čárkovitém, a nežádá půdy čtvercované.

Klade se v různých čárách dlouhých do kříže, do hvězdy, klikatě, zubovitě a p.

Můžeme tudíž nazvati ruským stehem při vyšívání kanavovém každý steh dlouhý, který semo tamo se klade a tvoří zvláštní ozdoby a formy ve vzoru; arci že je při kanavě podřízen počtům nití.

Při kanavě může se umístiti na půdu vyplněnou, při jiných látkách vyvozuje se jím vzor jako na plátně a tkanivu hustém.

Mylný i ve spisech uveřejněný náhled však jest mnohých pracovníků, které jej čítají ku stehům, jimiž se vyvozuje tak zvaná technika holbeinova, anebo jinak zvané ruské vyšívání.

Obraz čís. 14. vysvětluje účel stehu volného, jinak zvaného stehem ruským při vyšívání kanavovém.

Nevyčerpaly jsme arci posud bohatou látku vyšívání kanavového; avšak tolik, kolik třeba znáti ve škole a domácnosti, přece jsme pověděly.

Podaří-li se nám, bychom mohly vydati knihu vkusných vzorů pro vyšívání kanavové, pak teprve náš popis bude oživen a doplněn.

Mimo stehy popsané, kterými, když dobře porozumíme slohu a technice práce, můžeme vyšívati vkusně, naskytují se ve vyšívání kanavovém bohužel také stehy, o nichž nám zde mluviti nelze, jelikož je máme za převrácenost všeho, co jen prací ozdobnou nazývá se, které se přičítá kráse, vkusu, slohu i účelům práce.

Čítáme sem veškeré práce z vlny, které vyvozují vzory v reliefu, a mají povrchem svým postřižovaným docíliti účinkův aksamitu a plyšu.

Jsou to vysoké stehy křížkové postřižované, vyčesávané a vyčechrané, které se označují názvem stehy plyšové a zaneseny byly v seznam ručních prací ženských jmenem „práce postřižované.“

Takto se buď pokrývají plochy, buď kresby vypouklé, jako: psyky, lvy a jiná zvířátka, velké růže, pivoňky, lilie, ovoce a podobné.

Práce tyto jsou velice oblíbené, a co více, mají se za velmi umělé, poněvadž každá ruka není tak zručná, aby dovedla postřihovati. Proto také se v závodech draze platí postřihovaná práce. Pracovnice pokryje čtverec kanavy vysokými křížky, práci odnese do závodu, a za krátko přinese si domů vyčesaného psíčka, nebo jiný předmět polovypouklý.

My z díla našeho popis těchto postřihaných prací vypouštíme, přejíce ženám, by se jich brzy zbavily.

Vyvozovati vzory polovypouklé vyšíváním kanavovým naprosto nelze.

Chceme-li, nazvíce při vyšívání kobercův, docíliti měkčího a teplejšího povrchu, můžeme zvoliti steh volný, kterým plocha rychleji pokrývá se.

Též účinně zde působí steh smyčkový.

Steh smyčkový.

Tímto stehem se obyčejně vyšívají koberce.

Jména vyšívání se zde arci zneužívá; avšak název tento tak zobecněl v ženských pracích ručních ozdobných, že se obáváme tvořiti pro mnohé, tohoto jména nehodné druhy prací nové významy. Pravému umění to neuškodí!

Řídíme se úplně vzory pro vyšívání stehem křížkovým, při čemž čítáme: dvě smyčky za jeden křížek.

Vyšívání smyčkové nenamahá zraku a práce rychle přibývá. Šije se na látkách čtvercově tkaných, jako: na kanavě javské, v jutě, ano i v jiných hrubších tkaninách obyčejných, jejichž nitě jsou tak silné, že nám lze snadno počítati jich.

Vyšívá se vlnou krevelskou.

Navlékneme do jehly nit podvojnou a vpíchneme od pravé strany k levé, nabravše při tom 2 vodorovné nitě látky na jehlu. 1. steh.

Nit se vytáhne až na dva koncečky asi 2 cm. dlouhé, které zůstanou viseti. Pak opět vpíchneme od pravé strany k levé, od vypíchnutí posledního počítajíce, přes 4 nitě zpět, tudíž za koncečky dvě nitě, a vpíchneme jehlu do prvního vpíchnutí, totiž tam, kde visí koncečky: 2. steh.

Nyní se nit pevně utáhne, a utvoří se nám jeden steh vodorovný. Opět od pravé strany k levé vpíchneme tam, kam jsme byly vpíchny pro steh 2.; ale nyní zůstavíme viseti smyčku na 2 cm. dlouhou, kterou při práci pevně držíme palcem, aby se nestáhla. Takto vpíchnuvše, vedeme rubem jehlu a nit ku vypíchnutí od 1. stehu, načež opět druhým stehem

vodorovným při práci 4. smyčku upevníme a vlnu ustříhneme až na konečky 2 cm. dlouhé. Tento poslední steh vypíchneme opět u konečků od 1. stehu a v tomže vypíchnutí. Tím jsme ušily j e d e n steh smyčkový.

Podvojná smyčka, zachycena dvěma stehy vodorovnými, mající za ozdobu čtyři konečky, tvoří jeden steh, který má podobu trapečku.

Dva takové trapečky, nebo dva stehy smyčkové, platí za jeden křížek.

Za každým řádkem stehů, až ku řádku druhému, vynechá se 8 nití tkaniny. Začínáme pracovati vždy od dolejška ku hořejšku, by smyčky nade smyčky kladly se, zakryly prostoru 8 nití a jimi též ještě mimo to opora smyček ze stehů vodorovných pokryla se.

Dbáti sluší toho, by smyčky byly stejnoměrně dlouhé.

Hravá práce tato snadno se pochopí, zkusíme-li začátky její na malých kusech.

Plocha takto vyšíká malebně, má ráz vysoký, plný, bohatý a jest měkká.

Kterak si počínáme při práci.

Vyšíváme-li v ruce na kanavě, dbáme, by se nám kanava nebo jiná látka nesmačkala. Pracovnice nesmí vzíti práci do ruky tak, jak se jí to právě hodí, nebo jak kanava, tak i žínka a jiné látky čtvercované ztratí smačkáním na své tuhosti, špatně se pak na nich prošívá, a práce vypadne nerovná, nečistá.

Také barvy tím ztrácí na své svěžesti, vůbec celek stává se neúhledným.

Proto látka, když vyšíváme kus objemný, do rámce napíná se. O tom poučíme v VII. svazku více při vyšívání, kde o rámu i o napínání pojednáme.

Jinak můžeme pracovati na závitku, nechceme-li při rámci seděti.

Počínáme si takto: arch notového nebo kreslicího tuhého papíru svineme, aby z něho byl na prst tlustý kulatý závitek, který ovineme silnou nití, aby byl všady stejně utažen a zatočen.

Pak připevníme tento závitek na obou rozích dolního kraje látky, kterou na něj navijíme až k místu, kde chceme vyšívati. Konec hoření položíme na stůl, připevníme látku poduškou těžkou, nebo i zavnutým želízkem ji obtížíme, aby práce ležela pevně.

Tak se velmi příjemně pracuje.

Látku nejprve zaobroubíme v krajích ustřižených, aby se netřepila.

Vyšíváme-li na rámě, dbáme, abychom při práci seděly rovně a nekřivily se. Pravá ruka musí vždy ležeti na rámu a řídit směr jehly.

Jehlu vpícháme kolmo skrze čtverce kanavy.

Malíčkem ruky pravé zadržujeme niť, zachycující ji v podobě smyčky tak dlouho na povrchu látky, dokud steh není téměř ukončen.

Jinak by se vlna nebo hedbáví třepilo, skrcovalo a scuchalo, stehy pak byly by nerovné.

Levá ruka zůstane dole pod rámem, aby jehlu vpíchnutou vytáhla a zase vypíchla pro steh následní. I zde opět malíček zachycuje a zadržuje niť jako dříve u ruky pravé, poněvadž by se nám snadno zadrhla.

Pro školy nedoporučujeme pracovati na rámu, poněvadž dívky při rámu snadno by se skřiviti mohly.

Ona část vyšívání kanavového, která připadá škole, může se snadno provésti v ruce.

Při pracích rozměrů větších začínáme ze středu vzoru.

Tmavší barvou pracovati sluší dříve, než se světlými barvami. Těmito vyšíváme naposledy.

Vyplňujeme-li půdu v jedné barvě, ušijeme nejprve pestrý ornament a pak půdu.

Stehy kladou se volněji; nikdy nesmíme stáhnouti látku, sice by prokukovala kanava nebo žínka.

Stranu rubní zachováme také co možná čistě, by se netáhlo dole mnoho dlouhých stehů, čímž se práce znečistí.

Když je vlna nebo hedbáví příliš silné v poměru ku látce, rozdvojíme niť, nebo ubereťme nějaké vlákno. Jinak byla by práce nestejná. Vlákna ubraná uschováme, a když jich máme tolik, kolik jsme nechaly v niti, opět je spotřebujeme na místě nitě nové.

Šetrnost neškodí nikdy.

II. Protahování oboustranné.

Rozkošná věru to práce, kterou různými názvy doba nová označuje. Jedni pojmenovali ji: „Holbeinova technika.“ Druzí opět jmenují ji: „Ruské vyšívání.“

Prvním názvem nazvíce v modním listu „Bazar“ označuje se, a od obrazův mistra Holbeina, který tyto půvabné vzory zvěčnil na oděvích vyšíváných, jimiž ozdobil své postavy, odvozuje se.

Druhým názvem znalci odborní tuto práci označují, a odvozují je z toho, že tento způsob vyšívání nazvíce v ozdobách žen slovanských, především ruských a jihoslovanských, naskytuje se, které steh oboustranný zavedly a ku rozkvětu přivedly.

Nechtějíce v nějaký rozbor delší ve věci té pouštět se, a nechtějíc másti tyto dva názvy, zhusta v modních listech naskytující se, zůstavíme této vkusné práci oba dva; sobě pak volnost v díle našem, označiti ji názvem přirozeným, a sice tak, jak nám jeví se.

Protahujeme nitě po obou stranách, a proto nazveme ji: **protahování oboustranné**.

Přesně vzato, není to jiného, než stehování, provedené v rozpočtu nití, které se šije jednou po té, a podruhé po oné straně, by při tom mezery mezi stehy, vzniklé šitím první řady, ve řadě druhé pokryly se.

Čáry vzoru jsou nazvíce přímé, často ozdobené, různě rozvětvené; avšak i točitých čar oboustranné protahování nevystřihá se. Tyto bývají však mírně užity. Oboustranně protahujeme buď:

- a) na látkách hustých v mezích kresby;
- b) na látkách čtvercovaně tkaných v mezích rozpočtu.

O prvním způsobu pojednaly jsme již při šití ve svazku III.

Šijeme-li v mezích rozpočtu přesně nitě z předlohy, odpočítáváme si, přese kolik a v jakém směru stehy klásti máme, a kolik stehů ušiti nám jest.

Na kanavě, žínce nebo stramínu neprotahujeme oboustranně. K tomu zvolíme vždy látku měkkou, nejlépe javovou kanavu, lněný gaze a podobné jim tkaniny, jakýchž nyní hojně vyrábí se. Barva látky budiž její přirozená, nebo bílá, smetanobarvá. V první řadě plátno a příbuzné jemu tkaniny hodí se, pročež lněné tkanině přednost dáme.

Účinek této práce v tom jeví se, že není lícu ani rubu při ní, ale že obě strany jeden a týž vzor předvádí.

Stehy oboustranného protahování jsou: vodorovné, kolmé, i kosé, kteréž však méně naskytují se.

Roztřídí se: v dlouhé a křížkové. Též stehu šnůrkového oboustranného a stehu podvojného plochého žádá si pro doplnění ozdoby.

Oboustranné protahování jest práce vkusná a krásná, ale přehnané jest, když mnohé pracovnice i znalkyně chtějí z ní vytvořiti zvláštní odvětví prací ženských a rozepisují se o ní široce a dlouze, ano vydávajíce zvláštní spisy, kde každinké vpíchnutí jehly jest

vyobrazeno, jakoby tím vkus a sloh ženských prací ručních spasiti chtěly. Není pak s podivem, když o jedné výstavě cena udělena byla za práce, provedené v „Holbeinově technice.“

Jest to jednoduchá práce a vhodná pro začátky ozdobných prací školních, zvláště na měkkých látkách čtvercovaných v mezích rozpočtu. Před šitím pruhu, na němž dívka se cvičí šitím stehů a švů, i před vyšíváním křížkovým stehem na žínce, mohla by jednoduchý vzor takový protahovati.

Nejhlavnější je při tom pozornost a přemýšlení, a již z této příčiny pro vyučování školní doporučuje se.

Pozornost, bychom stehy šily oboustranně; přemýšlení, bychom si určily směr stehův.

Obráz čís. 11. práci naznačuje.

Dbáti sluší, bychom při začátku práce nit zapošily ztraceně, by nebylo uzlíčku v niti, který by ji zadržel, a práci znečistil.

K tomu cíli zapíchneme jehlu do čtverečku látky, aby byla nit kryta po obou stranách tkanivem. Koneček přidržíme, a když jsme kus ušily, jej ustříhneme.

Zde vlastní názor může býti vůdcem; ale netřeba k tomu ani obrazů, ani dlouhých popisů; každá si pomahejž, jak se ti to hodí nejlépe, jen když účinek bude týž!

Protahujme nití hedbávnou, bavlněnou i přeznou, bílou i barevnou: černou, modrou, červenou. Nit hedbávná budiž o něco silnější, než nit, kterou obyčejně šije se, a může míti také i rozmanitější barvy.

Stehy vodorovné.

Obráz čís. 11 f).

Jsou nejsnadnější, nebo jest to obyčejný steh přední, nebo stehovací, umístěn v rozpočtu nití tkaniva.

Přešijeme 2 čtverečky stehem dlouhým, vypíchneme za dvěma čtverečky opět nahoru ku stehu druhému. Tak po celé řadě. Ve 2. řadě opět vyplňujeme mezery stehy. Tak jsou po obou stranách stehy položeny.

Stehy kosé.

Obráz čís. 11 v e).

Každý zabeře jeden čtvereček látky úhlopříčné, jako při křížku steh první. Po rubu taktéž takový steh šijeme. Šijeme-li je v kosém

směru, podobá se stehu zadnímu. Šijeme tudíž samé zadní, nebo perlové stehy v rozpočtu nití.

Stehy kolmé.

Obraz čís. 11 v c).

Připichujeme kolmo dva čtverečky vrchem a dva spodem, nebo: šijeme přední stehy v položení kolmém.

Spojíme-li je s vodorovnými, vytvoříme zubovitou čáru, nebo stupňované obrysy.

Stehy kosé zaberou často i dva čtverečky, i více. Totéž platí i o stezích předešlých.

Při ukončení, nebo dojde-li níž, opět se ztraceně zapošíje a ustřihne.

Steh křížkový.

Šijeme steh křížkový oboustranný, též často čtvercovaný zvolí se, nebo střídavě oba provádí se.

Steh šňůrkový.

Steh šňůrkový oboustranný, jak obraz čís. 48. ukazuje a při popisu jeho udáno jest, šije se.

Jaké práce zdobíme oboustranně.

Protahováním oboustranným zdobíme nazvíce okolky, lemy, pak střední ozdoby koberců, pokrývek, nikdy však celé plochy.

Tím se značně liší od vyšívání kanavového v účelu a umístění; ale zase se s ním sbližuje v tom, že rovněž pokrývá čtverečky, a šije se v rozpočtu nití.

Čtvercované látky zastupuje plátno, v niti silné, kde lze nitě počítati. Kde je čítání obtížné, vykreslíme si vzoreček na plátno, a šijeme v mezích kresby.

Podvojný steh plochý.

Obraz čís. 15.

Podvojný steh plochý jest vzat z bohatého vyšívání hedbávím na plátně a vystupuje ve protahování oboustranném jako plná ozdoba z čárkovitých obrysů kresby.

Uveden byl k této práci, poněvadž vystupuje na obou stranách stejně.

Steh tento poněkud poruší však jednotnost práce, poněvadž figury jím protažené vystoupí polovypoukle ze stehů zapadlých, čárkovitých, a má pouze týž úkol, který má steh ruský při vyšívání na kanavě: býti ozdobným přívěskem.

Totéž platí skorem o šňůrkovém stehu oboustranném.

Co všechno ještě se vyvodí a vytvoří z oboustranného protahování, nelze dnes určit; při známé vynalezavosti mnohých pracovníků, v zápolení se pachtících po první palmě vítězství, lze nám očekávat ještě mnoho.

Čím více však se obohatí, tím více ztratí na ceně své krásné, prosté kresby.

Podvojný stehy buď kolmo, buď vodorovně šijeme rovnoběžně s nitěmi tkaniny přes určitý počet nití a čtverečků, a tak hustě jeden ke druhému, až prostoru celou úplně pokryjeme. — Prošíváme nitě po obou stranách.

Obraz čís. 15. práci vpíchnutím jehly naznačuje jasně.

Nit se zapošívá mezi stehy.

Stehy bývají delší, někdy kratší, a vyvozují se takto různé měřické tvary.

Začínáme-li stehy kratšími, stupňující je až k nejdelšímu, a pak opět ubírajíce, vytvoříme trojúhelník, který lze zřít na okolkou šátku v oddílu mřížkování; obraz čís. 64.

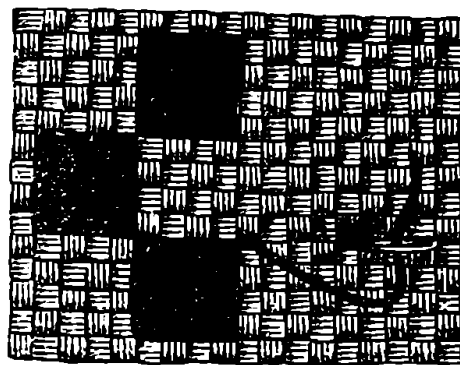
Šijeme-li méně stehů do šířky, než zabeře steh místa do délky, vyvodily jsme obdélníček.

Střídáme-li delší obdélníčky s kratšími, vytvořily jsme ozdobu zubovitou.

Nelze nám vypočísti možné obraty toho stehu veškery. Z těchto ušitých tvarů měřických opět se sestavují jiné figury měřické, jako: kříže, hvězdice, zoubky, a pod.

Ku stehu tomu se vrátíme ještě v VII. svazku.

Uvádíme jej zde proto, že se vyskytnje ve vzorech oboustranného protahování, i proto, že se jím zdobí kraje při mřížkování, a že se jím vyvozují ozdobné švy. — O obou pracích posledně jmenovaných dále ve svazku tomto pojednáme.

Obraz čís. 15.

Podvojný steh diouhý.

III. Protahování ve skládanici.

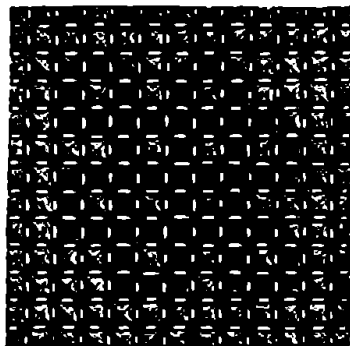
Obraz čís. 16.

Jest to práce účinná a velice jednoduchá. —

Ozdobujeme jí: pokrývky, ubrusy a ubrousky, lemy, okolký i švy oděvů a jiných předmětů.

Ve skládanici lze protahovati vzory přímočarné, měřické, způsobem čtvrtým:

- a) stehy vyšívání kanavového;
- b) stehy křížkovými;
- c) stehy obšívacími;
- d) stehy předními.

Obraz čís. 16.

Protahování ve skládanici.

Protahujeme ve skládanici buď oboustranně, buď jednostranně.

Toto poslední jest právě však skládanici vlastní protahování a účinné. Kdežto při protahování oboustranném, obě strany vzorem stejně pokrývají se, při protahování jednostranném pouze nit vede se po straně jedné.

Skládanice má totiž onu zvláštnost ve tkaní, že nitě, kterými mřížkování čtvercové vyvozuje se, souvisí pouze ve skřížení čtverečků s půdou, ale ve přímkách vzdušně vznáší se. I lze nám tak spod volných nití jehlu vpíchat i nit pracovní táhnouti po straně jedné, aniž by prokukovala na straně druhé.

Šijeme opatrně, bychom jehlou naskrze nepropíchlý a zachycujeme jehlou pouze volné nitě tkaniny.

Stehy A.

Vyšíváme, vyhovující zvláštnosti skládanice a zachycující pouze vrchní nitě po jedné straně, veškery stehy kanavové dlouhé, z předloh pro ně určených.

Stehy B.

Stehy křížkové pokrývají buď skřížení nití čtverce, buď celý čtverec, ale vždy po jedné straně.

Stehy C.

Jsou to drobné stehy přední, jimiž prosté protahování nitě pracovní spodem volných nití tkaniny vyvozuje se.

Obráz čís. 18. jasně naznačuje práci.

Jest to předprava protahování v tylu.

Nit pracovní se vine jako vázanka v omezení volných nití mřížkované látky, totiž: protahuje se spod nití tkaniny.

Nit musí býti tak silná, aby tímto protažením čtvereček se zaplnil, anebo podvojná.

Předlohy pro křížkové stehy nám mohou býti vzory pro toto protahování. Jeden křížek tamo, jest zde jeden zaplněný čtvereček. Jenom volíme vzory takové, při nichž nit lze dobře táhnouti.

Přecházíme-li ve vzoru v šikmém směru křížků, pomáháme si tím, že položíme nit pracovní vrchem dlouze až k místu, kde opět začíná běžná řada křížků. Tím vzniknou pak různé tvary: křížky dlouhé, hvězdice a p. složených dlouhých stehů volných.

Kde utvoří uzavřený steh čtverec, nebo jiný tvar měřický, tam nit zapošijeme a ustříhneme.

Stehy D.

Stehem obšivacím obvijíme volné nitky, jež tvoří hrany čtverečků.

Zde obšítí jednoho čtverečku značí jeden křížek.

Podobných hraček lze každé zručné pracovníci snadno si vynalézt i z jiných stehů.

Nit protahovací ve skládání může býti: přezná, bavlněná, vlněná i hedbávná. Nit jest nazvíce vždy jen barvy jedné, a sice nejoblíbenější: červené, modré, hnědé.

Cvikem se tato prostá, ale vkusná práce snadno pochopí.

II.

Protahování na tkanivu prolamovaném.

Protahování na tkanivu prolamovaném rozpadá se v:

- a) protahování prolamovaně pletených, a
- b) " " háčkovaných púd.
- c) **Prošívání v tylu.**

a) **Prošívání v pracích prolamovaně pletených.**

Obráz čís. 17.

Pro zvýšení účinku, obrysy vzorů vpletených lesklou přízí nebo bavlnou obtahují se.

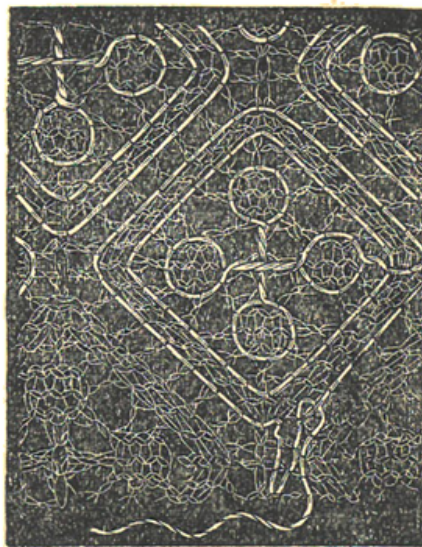
Práci naznačuje obraz čís. 17. Jest to totéž, jako při protahování v tylu.

Protahování si usnadníme, když vpletenou krajku, nebo vzorový předmět dříve vypereme, oškrobíme, vyžehlíme, a pak teprve nití vzorové obrysy protahujeme.

Také se malé i větší kostky ve vzoru pleteném pošívají nitěmi bílými i barevnými podvojným stehem plochým ve způsobu peciček, čímž vzor pěkně vystoupí.

Při protahování prací pletených známe jen dvojí způsob: obtahování obrysů vzorových, a prošívání hladkých kusů vzoru.

Nit obtahovací, nebo pošívací, může být také barevná; nazvíce se hodí k tomu červená a modrá příze.

Obráz čís. 17.

Protahování v pletených pracích.

Tímto se napodobují pak ruské krajky, a jest to způsob ryze slovanský.

Jednotlivé části vzoru se též zdobí stehem křížkovým.

Uvádí se pak toto protahování názvy jako: ruské krajky, *ma-deira* a j.

b) Protahování v pracích háčkovaných.

Nejen pletené práce jehlicemi, ale také i prolamovaně háčkované mohou se zdobiti nití protaženou.

Pravidla práce jsou tatáž.

Podobné protahování lze provést i na prolamované půdě prací drhaných.

c) Protahování v tylu.

Protahování v tylu není tak staré, jako rozličné jiné krajkové práce ruční. Vyvinulo se teprv, když stroj počal vyráběti tyl, tvořící půdu k těmto pracím. Rozšíření dostalo se předmětům tylovým brzy hojného, nebo láce jejich vůči ostatním krajkám nepoměrná a snadno bylo i třídám nezámožným opatřiti sobě takto vkusnou ozdobu.

Tyl protahovaný v ruce vypadá v nejednom případě krásněji, nežli tylové krajky tkané.

Volíme-li vhodný vzor, jest bez odporu práce ta vždy pěkná, oku lahodící, i těší se právem oblibě, jaké se jí dostává, byť se krásou a umělostí dokona nerovnala krajkám jiným, na př. vytažovaným.

Lze nazvati ji také prací vděčnou, jak pro její vzhled, tak pro rychlost, s kterou jde před se, tak pro snadnost její, nebo i dítkám dosti útlým je práce tato přístupna, nepřestupujíc alespoň na prvnějších stupních ani obor jejich chápateľnosti, ani nejsouc namáhavá, ani nevyžadujíc přílišné dovednosti, nebo zvláštní předběžné průpravy. Leč slychati také námitku, že protahováním v tylu oči trpí. Námitka tato zdá se nám býti podstatná jen pro první chvíli, nežli jsme do vzoru vnikly; jakmile máme začátek a jen trochu jsme si vzor osvojily z paměti, pracujeme tak hravě a velmi příjemně, beze všeho namáhání duševního

i smyslů tělesných. Co se pak týče protahování na podlohách, radno ovšem v ohledu tom vzor nakresliti zřetelně a voliti raději obrisy hrubší, nežli příliš titěrné. Při stezích krajkových trvá však námitka v plné platnosti, zvláště tam, kde pracujeme v krátkých řadách.

Ozdobují se takto celé předměty, jako čepičky, šátky na krk, šerpy, ženské pláštěky, stínítka do oken, povlaky na stínítka, záslony, drobné pokrývky, vložky, závoje, rukávce, dětské prádelko, povlaky na křestní peřinky, krajky a j. v., anebo jen jednotlivé díly a figury do větších předmětů vkládané.

Přípravné látky.

K protahování na tylu potřebujeme tyl, niti a jehlu; po případě též kus voskovaného plátna, nebo tuhého papíru pro napínání.

Tyl.

Tyl jest látka bavlněná, dirkovaná. Bývá utkán buď o větších, buď o menších dírkách, často také vzorově.

Ve hmatu jest obyčejný tyl tvrdší než krajky. Známe více druhů. Nejlepší jakosti jest tyl, zvaný bruselský, a také trvanlivý. Nejjemnější jest tyl hedbávný.

Tyl lze dostati v různých, ale vždy v něžných barvách.

Na předměty ozdobného prádla a na krajky volíme tyl, který se dobře dá práti.

Bílý tyl vůbec budiž v prádle stálý, a protože bereme tyl hedbávný raději v barvě jiné.

Pro učně nedospělé a tam, kde to shledáváme výhodným, bereme tyl hrubší, s většími dirkami, na předměty drobnější a kde se pracuje podle podložených vzorů, tyl drobnější. Co do barvy užíváme nazvíce tylu bílého, řídčeji volíme černý neb smetanobarvý.

Pro práci v mezích rozpočtu hleděti jest nám při kupování tylu hlavně k tomu, aby niti běžely jak toho vyžaduje vzor. Nejsouť dírky tylové pravidelně kulaté, jak by se na první pohled zdálo, nýbrž tvoří dosti nepravidelné šestihrany, a také neběží na obě strany stejně: na jedné straně běží v řadách rovných, na druhé v šikmých. Podle toho se také vzory různí. ač většina jich je přispůsobena řadám rovným, a proto se na vložky na př. běře skoro bez výjimky tylu tolik, kolik obsahuje délka vložky. Při vzorech pracovaných podle podlohy při kupování tylu této opatrnosti ovšem netřeba.

Niti.

Aby se dírký, jež protaženy býti mají, náležitě zaplnily, a aby se docílilo co možná hladkého a lesklého povrchu, který nám nit kroucená nedá, berou se k protahování v tylu z pravidla niti nekroucené, otevřené, které hodně kryjí, jmenovitě: lesklá příze zvaná spinal, bavlna látací, otevřené hedbáví, neb jemná měkká mechovitá vlna. Může se sice upotřebiti též bavlny obyčejné a obyčejné vlny i hedbáví krouceného, však oněm náleží přednost.

Barva volených nití jest opět obyčejně bílá pro půdu bílou, černá pro půdu černou, smetanobarvá pro tutéž barvu půdy, ač se s prospěchem i jiných barev užití dá, chceme-li míti protahování barevné.

Tak působí účinně světlešedá hedbávná nit v tylu růžovém, modrá i žlutá v tylu bílém, a podobně; ale vždy jest žádoucno, aby nit od půdy tylové odrážela se jemně a nevtírala se oku drze.

Nitě barevné volíme nejraději hedbávné, méně vlněné.

Protahování v nitích vlněných je také hezké, ale nit se neodráží od tylu tak vzdušně.

Tenkost niti přesně určití nelze, řídí se hlavně jemností tylu a vzorem. Na obrysy ornamentálních částí vzorových běře se také nit hrubší, vnitřek vyplňuje se nitěmi tenčími.

Jednodušší vzory protahují se toliko jedněmi nitěmi.

Tyl protahuje se také nití zlatou, pro zvýšení lesku a účinku. Zlaté nitě však budiž upotřebeno s šetrností a nazvíce pro obrysy ornamentu, nebo pro čáry význačnější.

Jehla.

Jehla běře se obyčejná šicí neb jehla s tupou špičkou, jakou se látá, nebo vlnou vyšívá.

Obrazy čís. 18., 22., 24., naznačují, jaká jehla býti má.

O vzorech.

Práci o sobě roztřídití sluší na dvě: na protahování prosté, zakládající se na výpočtu, a na protahování podle podlohy. Prvnější způsob jest jednodušší a snažší, vzory k němu jsou přímočaré, pravidelně geometrické; vzory určené pro druhý způsob protahování pohybují se více v obloucích a kruzích, libující sobě v čarách vzletnějších a v menší

pravidelnosti. Obrisy jednoduchých květův a lupenů, pokud na ploše provést se dají, hodí se v obor tento náležitě, ne na škodu vzorů jmenovaných. Naprosto nemístné jsou však postavy lidské a t. p.

Vzorových předloh dáti nám nelze, aby se dílo nezdrazilo. Časopisy módní přinášejí jich s dostatek a vkusných, nebo vzdušná látka tylu a jednoduchost práce nepoddá se tak snadno výstřednostem.

Provedení vzorů vypočítávaných.

Dbáti dlužno, abychom při protahování nestáhly tyl; proto pro ruku neumělou, ale pouze pro takovou, připneme po případě tyl na voskované plátno, nebo na tuhý papír.

Jinak odpočítáváme stehy ve vzoru zcela tak, jako při vyšívání křížky, nebo sloupky při háčkování.

Zvláštní pozornosti třeba u některých vzorů provedených stehem drobným při začínání nové řady v růžkách, kde místo jedné vezmou se dvě dírky.

Netřeba však k tomu poukazovati zvláště; každá pracovnice přijde na to sama, bude-li si všímati kraje. Kraj je to hlavní, nač především upozorňujeme, zvláště prošíváme-li při některém vzoru více řad těsně k sobě, a v řadách rovných.

Při ukončení řady nevzpícháme pak nikdy do dírky poslední, ale přetáhneme přes ni vrchem níž pracovní ku řadě druhé vedlejší, do dírky první. Tak je kraj čistý a jako lemován nití, kdežto jinak, kdybychom toho nešetřily, vyčnívaly by na vrch nitě tylu, což není hezké.

Záleží na tom velice, nebo by jinak nevypadl kraj úhledně, ano, mohlo by se státi, že by se práce na jednotlivých místech od sebe lišila.

Končí-li vzor zoubky, jež tvořiti mají zevní kraj, vykroužkují se.

Ostatně nejhlavnější pravidlo zní:

Řídiž se přesně vzorovou předlohou, a cvikem dojdeš ku mnohým umělým obrátům práce sama.

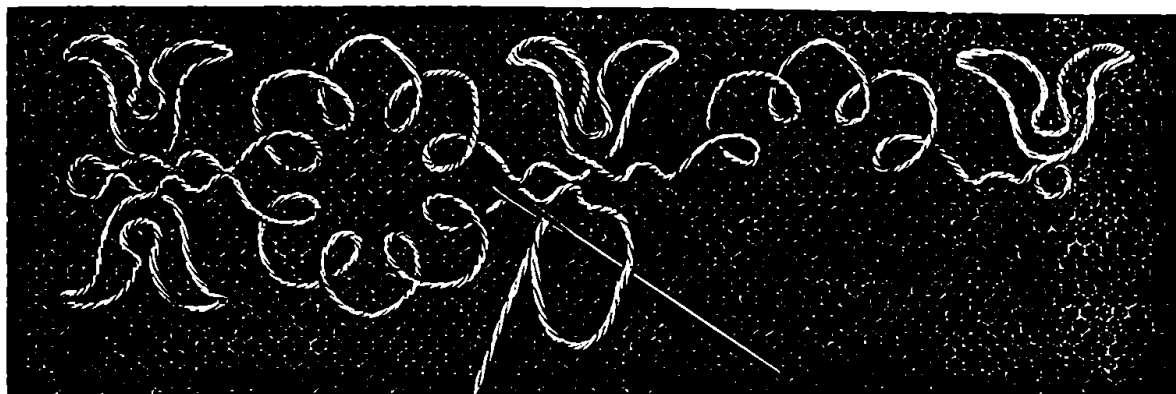
O vzorech pracovaných na podloze.

Obráz čís. 18.

Nežli vzor složitější pracovati počneme, nakreslíme si jej na zvláštní papír, který položíme na voskované plátno, nebo na papír tuhý a na obě tyl přistihneme. Viz obraz čís. 18. a 23.

Po té protahujeme stehy drobnými po čarách výkresu vespod nanačených co možná přesně.

Zevní obrysy, stonky květové, čáry spojené a rámce kolem jednotlivých figur objíždíme také nitěmi hrubšími neb dvojitými, anebo je objedeme ještě jednou, píchajíce do těchže direk, čím sobě i zpáteční přechod usnadníme, anebo pícháme po druhé do direk vedlejších, čím vzor ještě více vyrazí. Zde nám vzor sám budiž vůdcem.

Obráz čís. 18. Na předloze.

Listy pak vyplňujeme buď do polou buď zcela nitěmi tenčími v drobném stehu, stín a světlo takto naznačujeme.

Zvláště pěkně vypadají vzory, kde se takovéto vyplňování se stehy krajkovými střídá. Bohatší, kde vůbec pouze krajkové stehy umísťujeme.

Na obr. čís. 18. a 23. podaly jsme vzory na podloze pracované.

Stehy protahování v tylu.

Při protahování v tylu jest steh, který nit vede, činitelem hlavním. Stehy protahování v tylu jsou vesměs rázu látacího.

Nit zastupuje při nich útek pletaniny, osnovou jest prolamovaná půda tylu. Stehem řídíme nit, která jest základem kresby, a uvádíme ji v polohu, jakouž si žádá vzor.

Roztřídí se polohou nitě takto:

- a) stehy vodorovné;
- b) „ kolmé;
- c) „ kosé;
- d) „ oblé.

Druhy stehův.

Při prošívání v tylu rozeznáváme čtvero hlavních druhů:

1. stehy drobné;
2. volné nebo dlouhé stehy;

3. ozdobné stehy;

4. krajkové stehy.

Steh při prošívání v tylu dává čáře obrysné patřící směr, vyplňuje mezery, kresby, zdobí půdu a přeměňuje tkanivu tylovou v krajkovinu.

Každý ze stehův naznačených má jiný účel v prošívání, jiný účinek a jiný způsob práce.

Drobné stehy provlékají se skrze dírky tylu vždy ob jednu niť látky, tak že jednou steh vynikne na rub, podruhé na líc. Kresba vyvozuje se po obou stranách. Obyčejný způsob látání.

Volné stehy kladou se přes dvě i více direk tylu buď ve směru kosém, nebo vodorovném, kolmém. Druh první vyvozuje kresbu čárkovitou, a lze jím provést každý ornament, ať přímočárný, ať obloukovitý; druhý podobá se mosaice nitěné, a hodí se pouze pro měřické tvary. Mimo to jest mu přisouzena úloha při stehách krajkových.

Ozdobnými stehy vyvozují se částečně stehy krajkové, i prošívá se jimi půda tylová, když má kresba vystoupiti, anebo kraj se upevniti.

Krajkovými stehy vyplňují se vnitřní mezery obrysných čár vzoru, jako kalíšků květin, listů, různých točenin, palmet a závitků.

Mimo tyto stehy prošívání, zdobí se půda tylová taktéž různými stehy smyčkovými krajkovými, (Svazek V.), pošívá se lýčkami, anebo se kresba vyvozuje pokládáním muselínu a batistu na půdu tylovou, jakož i vyšíváním v bílém. V tomto svazku omezíme se pouze na stehy prošívání; aplikaci, čili pokládání a vyšívání, zůstavíme si na svazek VII.

Stehy drobné, volné i dlouhé, vystupují samostatně a tvoří kresbu.

Stehy ozdobné, jakož i především krajkové, jsou stehy omezené. Za to však, že při prošívání v tylu jsou nazvíce stehy výpomocnými a krášlícími, honosí se opět volností, že mohou vystoupiti i mimo původní určení.

Úkolem jejich jest, aby:

- a) vyplňovaly prošívanou kresbu v tylu uvnitř obrysů vzorových;
- b) zdobily vyšívání v bílém;
- c) provázely a doplňovaly aplikaci tylovou.

Drobný steh.

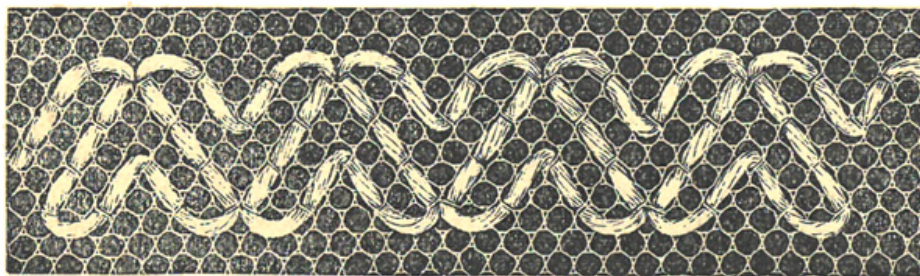
Obráz čís. 19.

Jsou to stehy přední, známé ze šití, a provedené na látce vzdušné.

Jelikož předním stehem naznačuje se v protahování čára tenká, jest tento steh zvláště uspůsobilý ku prošívání čár obrysných.

Drobným stehem vyvozují se v tylu čárky, a jest hlavním a základním stehem prošívání v tylu.

Mimo to jest také vyplňujícím, nebo se jím vnitřky kresby pokrývají a tak na vzdušné půdě pevné figury vzorové vyvozují. Obraz čís. 23.

Obraz čís. 19. Drobný steh.)

Při šití počínáme si tak, jakobychom šily steh přední, a vpícháme vždy do jedné dírky dolů, do druhé nahoru, při čemž pokrýváme tylové sloupečky stehem a nití vyplňujeme otvory direk. Obraz čís. 19. ukazuje steh drobný v malém vzoru.

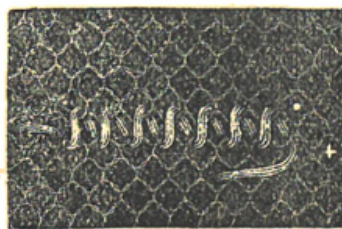
Dlouhé stehy.

Stehy dlouhé jsou buď: kolmé, vodorovné, kosé, vlné.

Steh kolmý.

Obraz čís. 20.

Protahujeme tyl přes nitě tkaniny. Vypícháme jehlu od dolejška k hořejšku a pak šijeme buď přes dvě nitě do výšky, buď tři i více, jak vzor si žádá. Za nitěmi vpícháme od hořejška k dolejšku do otvoru tylu k rubu. Jak obraz ukazuje, tvoří se na straně licní stehy přímé, na rubu kosé. Viz obraz čís. 20. Z těchto kratších i delších stehů kolmých se vzory mosaikové sestavují vypočítáváním direk v tylu, jako při vyšívání kanavovém ve vzorech stehů gobelinových.

Obraz čís. 20.

Steh kolmý.

Prošívá se bavlněnou nití bílou i spínalem a vlnou barevnou, pro kterouž poslední zvláště hodí se, jakož i hedbávím.

Z předloh kanavového vyšívání můžeme si vyvoliti i vzory prošívání v tylu stehy dlouhými.

Při šití dbáme, by se látka neskřčila, nebo nezdvihla. Co zde pověděno při stehu kolmém, platí i pro ostatní stehy dlouhé.

Steh vodorovný.

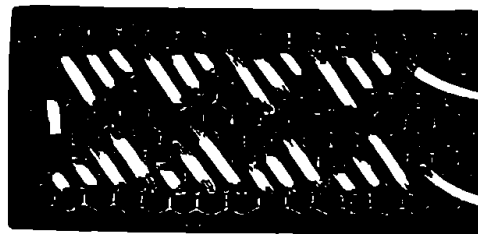
Steh vodorovný opět se klade ve směru vodorovném přes jednu, dvě, i více direk, dle toho, jak má býti dlouhý.

Kladení stehu znázorněno jest při obr. čís. 40., mušce volné. Tak se klade přes tři i více direk, jen že vždy jedním stehem jen přese díрку tylu. Ze stehu vodorovného, jako z kolmého, vzory sestavují se a lze nám k tomu užítí i předloh vyšívání kanavového.

Steh kosý.

Obraz čís. 21.

Steh kosý šije se přes jednu, nebo i více direk tylu, dle toho, jak vzor si toho vyžaduje. Kdežto při stehu kolmém i vodorovném klademe stehy rovně, leží zde ve směru kosém. Obráz čís. 21. naznačuje protahování stehem kosým.

Obráz čís. 21.

Steh kosý.

Steh volný.

Obráz čís. 22.

Jiný druh stehů kosých znázorňuje obraz čís. 22., které stehy volné zovou se.

Stehy tyto podobají se stehu ruskému ozdobnému.

Ze stehů volných tvoří se také hvězdice, metličky (obraz čís. 25.), různé spletaniny a růžice ve vzoru, které vycházejí z jedné dírky tylu, jakožto středu.

Obráz čís. 22.

Steh volný.

O z d o b n é s t e h y .

1. Steh obšivací.

Obráz čís. 23.

Známý to steh ze šití, kterým se obtáčejí nitě i sloupečky tkaniny tylové, jak si toho žádá vzor. Vystupují pak na látce jako puntíčky, mušky, sloupečky. Na obraz čís. 46. zde poukazuje se.

Obšívacím stehem též prošívají, totiž ovinují se volně dírky jednotlivé v tylu, jako kulatá dírka šitá. Zde opět budiž pozorována muška prolamovaná, obraz čís. 44.

To jest obyčejný obšívací steh.

Dlouhý obšívací steh opět vyplňuje mezeru dírky.

Ovijíme jednu, nebo dvě dírky v tylu kladouce přes otvor jejich lícem i rubní stranou nitě pracovní, Vyplňování v obrysech stehem drobným. při čemž jednou od dolejška k hořejšku, podruhé od hořejška k dolejšku jehlu vpícháme za nitě tkaniny tylové. Když jsme takto otvor dírky pokryly, prošily jsme v tylu jednu volnou mušku. Obraz čís. 40.

Mušky se pak obšívají kolem buď stehem řetízkovým, buď jen prostě se prošije kolem nití barvy jiné.

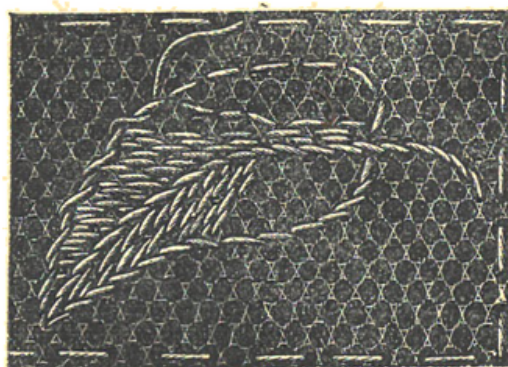
Obšívacím stehem pošívá se též tažená nit po čáře vzoru obrysné. Obraz čís. 23.

Čára vzoru podloženého protáhne se drobným stehem jednou (obr. čís. 23.), ano i dvakráte. Přes nit šijeme.

Na obraz čís. 23. zřítí nám jest, kterak se vyvozuje steh obšívání též prostě bez nitě protažené, pouze přešíváním sloupečků tylových, a sice na dolení čáře listu.

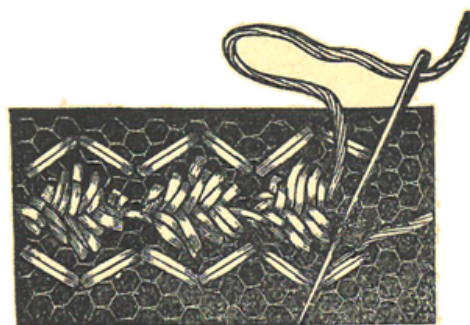
2. Spletené stehy.

Obraz čís. 24. ukazuje, k jakému druhu sestavení lze použít stehův kosých. Jest to vzorek na vložku.

Obraz čís. 23.

Steh obšívací.

Obraz čís. 24.

Spletené stehy.

3. Steh křížkový.

Obraz čís. 25. a čís. 26.

Protahujeme nit mezi dírkami tylovými, aby se na každé dírce vytvořil z ní křížek, jako na čtverečku kanavy.

Při celých řadách křížkových stehů ve vzoru protáhneme nejprve jednu řadu polovičních stehů křížkových, a pak zase zpětvratně protahujeme druhou řadu stehů polovičních.

Jeden steh křížkový v tylu pokryje jednu díрку, ale niť pracovní protáhne se čtyřmi dírkami.

Obraz čís. 25.
Steh křížkový. Metličky.

Obraz čís. 26.
Steh křížkový. Muška.

4. Stehy kroužkování.

Těmito stehy se krajka tylová upevňuje v okrajích. Kterak se lemuje kraj, bylo pověděno při šití, a platí totéž i pro kraj tylový, jen že zde pokládáme více nití. Zoubkovaný kraj se vystřihá, když jsme obrysy zoubků smyčkovánými stehy obšili.

Stehem smyčkovacím též ohraničení ve vzoru provádí se, díčky kulaté obšívají a polovypuklý ornament jím vyvozuje se.

Vzorové předlohy naznačují, k jakému účelu a kdy který steh umisťuje se.

5. Steh řetizkový.

Prošíváme jím obrysné čáry ve vzoru na tylu tak, jako na látce jiné; nejvíce se volívá niť pak barevná.

Ozdobné stehy jsou základem stehův krajkových.

Krajkové stehy liší se od ozdobných, obyčejných stehů prošívání v tylu pouze nití.

Při stehách krajkových je niť tenká a stehy neprobíhají tylem vždy volně, nýbrž stahují se často s tkanivem, čímž se vzhled tylové pudy změní a ve krajkovou přemění.

Stehy krajkové.

Stehy krajkové v tylu nazývají se v rozpočtu určitým protažením vzory, jejichž účinek vyvozuje se seřadováním rozličných stehů v určitém postupu a položení.

Název jejich odvozuje se od toho, že tylu dáme tímto protahováním ráz krajkový.

Účinek těchto krajkových stehů je větší, než by se souditi dalo z jednoduchosti ve provedení jejich.

Tyl, na němž se protahují stehy krajkové, musí býti výtečné jakosti, pevný a měkký, aby nitě tkaniny tylové velmi snadno se stáhnouti a dírky rozšířiti mohly, aniž by při utahování nitě pracovní se trhaly.

Nit pracovní jest tenká, pevná, lněná, a volíme k tomu nit krajkovou v čís. 150 až 200, i 400.

Krajkové stehy v tylu sestávají ze známých nám již stehů ozdobných a jsou zdobeny, jako vůbec veškerý půdy krajkové, v první řadě muškami, puntíčky, metličkami, hvězdicemi a p.

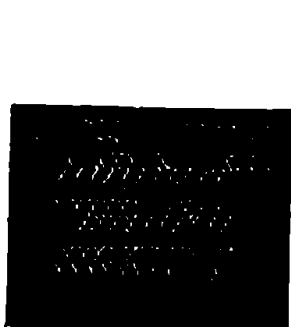
Krajkové stehy vyvozují se:

a) Stehy křížkovými.

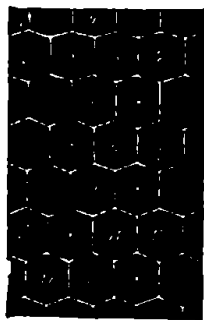
1. Za vzor podáváme obraz čís. 27.

Pracuje se takto: Prošíváme dvě řady stehu křížkového v řadě semo tamo, jako při vyšívání na kanavě, a pak zase jednu řadu direk tylových vypustíme.

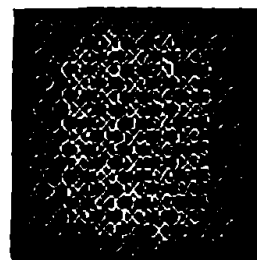
Ob 1 řadu zase 2 řady křížkových stehů.

Obráz čís. 27.

Obráz čís. 29.

Obráz čís. 28.

Krajkový steh. A. č. 1. Pomocná tab. ku obr. č. 28. Krajkový steh. A. č. 2.

2. Obr. čís. 28. a 29.

Jiný způsob ozdobování stehem křížkovým objasňuje nám obr. čís. 28.

Pracuje se takto: 1. řada; * přes jednu díрку tylovou 1 křížkový steh; 2 dírky tylové se vypustí; od * 2. řada; v mezeře nade dvěma dírkami v tylu 1 křížkový steh nad 1 křížkovým stehem 1. řady, 2 dírky prázdné.

Steh tento krajkový sestává tudíž z řad křížkových stehů posuvnutých.

Když šijeme, nesmíme šítí však takto v řadách, jak je vzor stehu popsán, nýbrž posuvnutě, by nit pracovní od jednoho křížku ke druhému se táhla podél sloupečků tylových.

Pomocná tabulka, obraz čís. 29., dává přehled, kterak si počínati máme, a může býti rukověti i pro jiné stehy, které v posuvnuté poloze se provádí.

Upevníme nit pracovní na jednom sloupečku, bychom jej vytáhly v dírce čís. 1. Nejprve protáhneme nit skrze otvor čís. 2., vypícháme u čís. 3., vpícháme, kde je čís. 4., a zase vypícháme u čís. 1.

Tím jsme ušily steh křížkový v 1. řadě.

Nyní šijeme steh následní, a sice v řadě druhé dolní, k čemuž vpícháme u čís. 5., u čís. 6. vypícháme nahoru, a nyní šijeme křížek vpíchnutím do čís. 7., vypíchnutím u čís. 8., vpíchnutím do čís. 5. a opět-
ným vypíchnutím u čís. 6. Další postup práce znázorňuje obraz čís. 29., kde následní stehy po číslech běžně za sebou jdoucích jsou sestaveny. Pomocí obrazu čís. 29. dovedeme tento steh krajkový hravě.

3. Prošítí nám lze též celý vnitřek obrysu křížkovými stehy v řadách jako na kanavě. Tímto stehem se nazvíce vyplňují mušky.

b) Stehy smyčkovacími.

Stehy smyčkovacími obšívají se buď dírky tylové, buď nitě tkaniny.

Dlouhým stehem pokryje se celá mezera dírky v tylu, nebo nití jeho tkaniva po délce jejich.

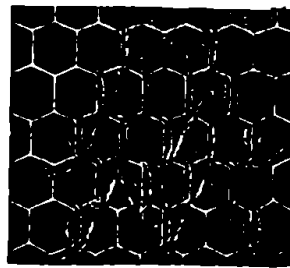
Krátkými stehy pak obšívá se dírka, nebo jednotlivé sloupečky a nitě tkaniva, jak si toho vyžaduje vzor krajkového stehu.

Obraz čís. 30. ukazuje nám jeden vzor stehu krajkového smyčkovacího ve provedení zvětšeném.

Sestává ze dlouhých stehů smyčkovacích, které se šijí semo tamo v řadách kosých těsně řada k řadě přiléhající.

Obraz čís. 30.
Krajkový steh. b.

Obraz čís. 31.
Pomocná tab. k čís. 30.

Obraz čís. 31. naznačuje běh nitě pracovní.

Obšíváme-li dírku nebo sloupeček, umísťujeme na místě stehu obšívacího steh smyčkový, jako na př.: na obrazci čís. 43., kde vidíme obšitou dírku stehem obšívacím, kladly bychom pak smyčkovací.

c) Stehy obšivacími.

Těmito stehy vyvozuje se krajová půda, když se šijí přese sloupečky kolmé v tylu v řadách běžných.

Poukazujeme k tomu, co bylo již řečeno o stehu obšivacím, s podotknutím, že zde niť přemění ráz stehu.

d) Stehy kosticovými.

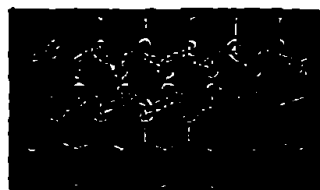
Obraz čís. 32.

Stehy kosticovými prošívá se tyl v řadách rovných semo tamo, ve způsobu švu ozdobného.

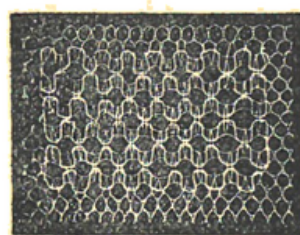
Ze stehů kosticových můžeme zvoliti každý, jež na tylové půdě provést lze. Niť pracovní zachycuje se za nitě tkaniva, a pracují se stehy buď v každé řadě, buď ob jednu řadu.

Obrazec čís. 32. naznačuje krajkový steh z obyčejného stehu kosticového řetízkového.

O tom, kterak kosticové stehy šijí se, dále pojednáváme v odstavci: „Vyšívání švy“.

Obraz čís. 32.
Krajkový steh. D.

Obraz čís. 33.
Krajkový steh. E. čís. 1.

e) Steh klikatý.

Steh klikatý sestává ze stehů volných, které se kladou jednou přes díрку v tylu rovně, podruhé kosou.

1. Steh klikatý rovný.

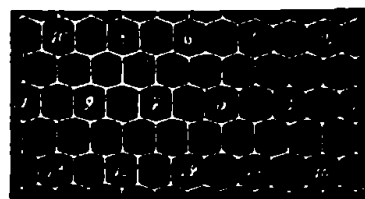
Obraz čís. 33. práci naznačuje.

Steh tento zabeře 3 řady direk tylových a tvoří čáry rovné.

Obraz čís. 34. jest vyčíslovaná tabulka, kterak se niť protahuje.

Především veškery dírky v tylu, které na tabulce jsou označeny číslicemi. Pracuje se od pravé ruky k levé.

Od čís. 2. táhne se niť rubem k čís. 1., od čís. 1. lícem k čís. 3., od čís. 3. rubem k čís. 2., od čís. 2. lícem k čís. 4. a tak se pak pokračuje, aby se kladly stehy lícem od: čís. 3. k 5., od 4. k 6., od 5. k 7., od 6. k 8., od 7. k 9., od 8. k 10., od 9. k 11. Při každém stehu přitáhneme tylové sloupečky.

Obraz čís. 34.
Pomocná tab. ku čís. 33.

Pracujeme pak druhou řadu zpět takto: vpíchneme jehlu do dírky tylu mezi čís. 9. a 11., u čís. 9. pak vypíchneme.

Odtamtud pracujeme dále: od čís. 12. k 13., od 9. k 7., od 13. k 14., od 7. k 5., od 14. k 15., od 5. k 3., od 15. k 16., od 3. k 1.

Ukončivše tyto 2 řady, seznaly jsme již celý způsob práce, a dovedeme ostatní řady snadně. Pracujeme tak řadu k řadě až je mezera tylu úplně pokryta.

Prohlubování direk a stahování sloupků tylových nesmíme opomenouti, aby steh měl tutéž podobu jako na obraze čís. 33.

Steh klikatý rovný může se také prošívati jiným způsobem.

Stehy se neutahují, dírky neprohloubají. Jinak také: mezi každou řadou stehův klikatých vypustí se jedna řada direk.

2. Klikatý steh kosý.

Směr stehů týž, jen že se šije v řadách kosých.

Steh vodorovně kladený nezabírá dírky v tylu, ale jenom sloupeček.

Dvě řady se vždy k sobě druží a tvoří řadu jednu, která ve způsobu švu ozdobného probíhá tylovou půdu.

f) Steh hvězdičkový.

Steh hvězdičkový vyvozuje se protažením tří stehů přes jeden otvor dírky. Dva stehy tvoří se jako steh křížkový, třetím se vodorovně křížek přepásá.

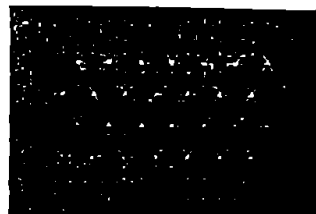
Těmito třemi stehy je jeden hvězdičkový steh ušit.

Nyní seřaďujeme hvězdičky jak libo, při čemž můžeme zvoliti i za vzor krajkové stehy z křížků vyvoděné.

Buď v řadách střídavě, buď posuvnutě je protahujeme, ať ve směru kosém, ať přímém.

Pravidlem budiž nám, bychom při šití stehu křížkového táhly niť vždy opatrně po kolmých sloupečkách tylu. Když přecházíme z jedné řady do druhé, obtáčíme niť pracovní opět pouze na postranních nitkách tkaniva tylového.

Na obraze čís. 35., kterým dáváme ukázkou stehu hvězdičkového, jest vždy ob jednu řadu direk tylových, jedna řada stehu hvězdičkového, v poloze posuvnuté. Posuvnutím stehů sestaví se půda tak, že mezi každou jednotlivou hvězdičkou jest jedna tylová dírka.

Obraz čís. 35. *
Krajkový steh. F.

g) Poloviční steh křížkový.

Poloviční steh křížkový znám jest nám z vyšívání na kanavě. Užijeme pouze jeden kosý steh pro křížek, přes díрку tylu. Šijeme-li je v rovné řadě, podobá se práce šněrování.

1. Obraz čís. 36.

Steh tento krajkový pracuje se v řadách rovných.

Vypícháme u sloupečku a protahujeme stehy poloviční přes dířky tylu v celé řadě. Zasahujeme při práci tři řady direk, ale pokrýváme stehy pouze střední.

Na tomto stehu krajkovém tyl při protahování poněkud stahujeme, tak že řada direk, přese kterou šijeme stehy poloviční, se zmenší, a řady do nichž se vpichuje, opět rozšíří.

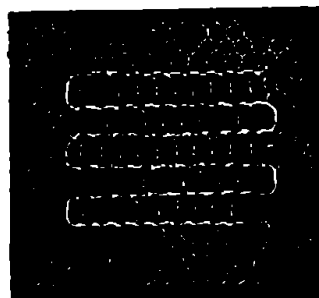
Mezeru direk opatrně ještě zvětšíme bodcem pro vyšívání.

Když jsme byly protáhly řadu jednu, začneme zase šíti druhou, a sice tak, že ze tří řad direk při první řadě ta hoření nyní je dolní. Tím se mezera dirková opět se druhé strany připevní a zvětší. Ostatně jest obraz jasný.

Podobá se půdě mřížkové.

2. Steh poloviční se ušije v kosých řadách direk tylových. Středem této řady prošíváme nití drobné stehy vždy jednou přes nit, podruhé spod nitě stehův polovičních.

3. Jiný steh krajkový vyvodíme, když steh obrazce čís. 36. šijeme v čarách kosých.

Obraz čís. 36.
Krajkový steh. G. č. 1.

Krajková půda na tylu.

Ze stehů krajkových vznikají krajkové vzory, jimiž se vyvozuje půda krajková.

Děje se to způsobem trojím:

1. stehy složitými;
2. muškami a jinými druhy figurek;
3. vzorováním.

Jest naprosto nemožno, abychom vzory krajkové půdy v tylu zde podaly a popsaly.

Čtenářky si jich mohou vynalézt dosti z předloh vzorových, v časopisech uveřejněných.

I druhy krajkových stehů jsme tímto nevyčerpaly. Různé sestavení lze vytvořit každé pracovníci zručné; neumělé ruce pak tak jako tak omezit se pouze na jednodušší způsob práce odkázány jsou.

O některých krajkových stehách zmíníme se ještě při vyšívání.

Stehy složité.

Krajková půda v tylu vyvozuje se také:

a) Střídáním dvou i více stehů v řadách.

1. 1. řada. Křížkový steh po celé řadě.

2. 3. 4. řada. * Puntíčky v střídavé poloze.

5. řada. Křížkový steh.

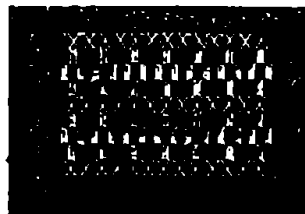
Od * dále. Obraz čís. 37.

2. Přes * 1. řadu direk tylových položíme nit, upevníme a šijeme přes ni stehy smyčkovací. Stehy mírně přitahujeme, by se řada direk pošíváných stáhla a následní zvětšila.

Ob tuto řadu opět jednu pokryjeme nití a kroužkujeme přes ni. Tak učiníme třikráte. Pak prošijeme 1 řadu stehem klikatým, od poslední řady stehů smyčkovacích ve vzdálenosti jedné řady direk tylových.

Opět jedna řada direk v tylu se přeskočí a začínáme od *.

Dle těchto příkladů lze nám sestavit si více podobných stehů.

Obraz čís. 37.

Steh složitý. A. čís. 1.

b) Sloučením stehů. Vzor hráškový.

Obraz čís. 38.

Ušijeme krajkový steh z polovičních stehů křížkových, jak naznačuje obraz čís. 36.

Na této půdě šijeme teprve druhý steh.

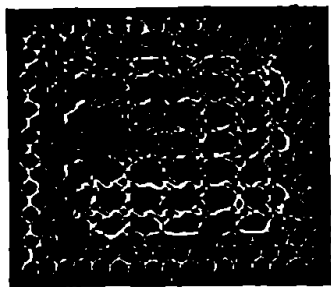
Obraz čís. 39. podává nám přehled číslovaný, kterak se nyní obšívají sloupečky tylové i řady pošívané ve směru opačném.

Prázdné řady direk na obraze čís. 39. jsou ony, které při obraze čís. 36. již byly přešity polovičními stehy křížkovými.

Vypíchujeme, kde je čís. 1., vpíchujeme do čís. 2. a zase zpět do čís. 1. Tím jsme ušily 2 stehy obšívací. Nyní táhneme nit výše do

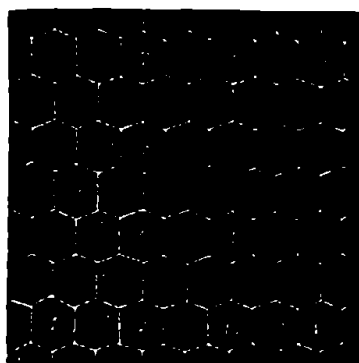
čís. 3. přes ušitou řadu a spojíme dvěma stehy obšívacími 3. a 4., pak taktéž 5. a 6., 7. a 8. Pak se vracíme zpět dolů o řadu, a obšíváme: 7. a 9., 6. a 10., 3. a 11., 2. a 12.

Pak zase ku hořejšku směr zařídíce obšíváme: 13. a 12., 14. a 11., 15. a 10., 16. a 9.

Obrázek č. 38.

Steh složitý. B. Hráškový vzor.

Obrázek č. 39.

Pomocná tabulka ku č. 38.

Nyní jsme již s dostatek poznaly práci. Vidíme, že se obšívacími stehy prošívá v řadách kolmých půda stehů polovičních.

Při šití nitě opatrně přitahujeme, by se tkanivo stáhlo a vytvořily se kulaté dírky, které mimo to ještě bodcem prohloubíme a rozšíříme.

Mušky.

Mušky jsou oblíbenou a půvabnou ozdobou látek prolamovaných, jmenovitě tylu, a vystupují na půdě buď jednotlivě v odměřených mezerách, buď ve skupinách, buď se jimi půda pokryje vzorově.

Známe ve prošívání v tylu tyto druhy mušek:

1. muška volná. Vyvozuje se obšívacími stehy. Obrázek č. 40. a č. 26.
2. muška guipurová. Vyvozuje se obšívacími stehy. Obrázek č. 41.
3. muška propletená. Vyvozuje se stehem propleteným. Obr. č. 42.
4. muška paprskovitá. Vyvozuje se stehem obšívacím. Obr. č. 43.
5. muška prolamovaná. Vyvozuje se stehem obšívacím. Obr. č. 44. a obrázek č. 45.
6. muška křížková. Vyvozuje se stehem křížkovým.

Muška volná.

Popsaly jsme ji již při stehu obšívacím. Pokrývá-li půdu vzorovou na tylu, spínalem prošívá se. Kde zdobí krajkový steh, žádá nití jemných.

Muška volná může míti polohu dvojí: kosou a rovnou.

Při první vpícháme za nitě tkaniny tylové, při druhé za sloupečky.

Kosé mušky viz na obr. č. 26.

Mušky na obraze čís. 40. jsou obšívány přes 2 dírky.

Ku práci této se tyl otočí v jiném směru. Při všech stehách krajkových téměř běže se tyl ku prošívání do ruky tak, aby rovné sloupečky tylu stály kolmo; nyní položíme jej pro tyto mušky ve směru opačném.

Má-li míti muška volná příčnou polohu, obšíváme přes jednu, nebo dvě dírky tylu ve směru kosém.

Muška guipurová.

Obráz čís. 41.

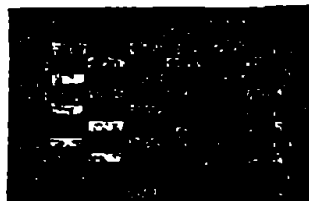
Šije se jako muška volná, jenom že se po ušití stahuje, jak obraz čís. 41. naznačuje. V části dolní směr nití zříme, nahoře steh ukončený. Směr mušky této jest též libovolný a lze je i střídati.

Muška propletená.

Obráz čís. 42.

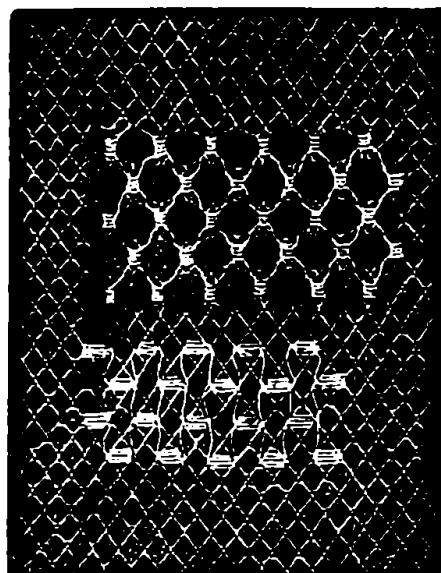
Jak obraz čís. 42. jasně naznačuje, vyplní se mezera jedné dírky v tylu stehem propleteným, zvaným v práci guipurové názvem *point de reprise*. (Viz prošívání v síťovině.)

Nit se protahuje skřížovaně v mezeře dírky semo tamo, při čemž se vpíchne vždy spod nitě tkaniny od dolejška k hořejšku. Když je dírka tylu takto vyplněna, obšije se nití volně, jak obraz čís. 42. ukazuje.

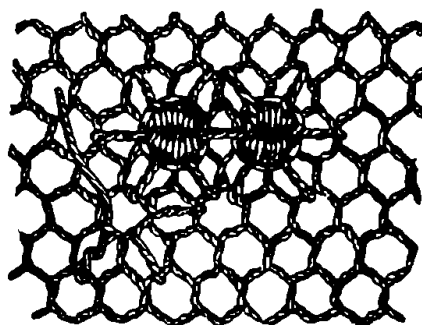
Obráz čís. 40.

Muška volná. Znázornění stehu vodorovného. Steh obšívací dlouhý.

Obráz čís. 41.

Muška guipurová.

Obráz čís. 42.

Muška propletená.

Obraz čís. 42. ukazuje tuto mušku ozdobenou.

Ode středu jejího [†]vybíhá šest paprsků, ze známých nám sloupečků, nebo stehu španělského, při kraje lýčkové popsaných. Tyto paprsky se ušijí dříve než se protahuje muška. Viz obraz čís. 42.

Obrazec podává též začátek vzoru, sestaveného z těchto mušek. Kolem středu dírky jedné skupíme šest mušek, díрку pak obšijeme.

Také se mohou klásti mušky do řady kosé po pěti, nebo čtyřech, čímž se vyvodí opět figura obdélná.

Mušky ozdobené paprsky jsou známky kraje valencienských (Point de Valenciennes).

Chceme-li napodobiti tyto krásné krajky, třeba nám vzíti na protahování nejjemnější, téměř vlasovou niť francouzskou pro stehy krajkové.

Muška paprskovitá.

Obraz čís. 43.

Muška zabeře prostoru 7 direk tylových v kruhu. Jedna tvoří střed a 6 se kolem ní do kruhu řadí. I obšíváme tento kruh stehy obšívacími, jak obraz čís. 43. jasně naznačuje, tak, že ve středu v dírci jedné stýkají se stehy veškery, které po ostatních šesti dírkách v kruhu se rozestírají jako paprsky hvězdy.

Seřadění těchto mušek jest libovolné.

Obraz čís. 43.

Muška paprskovitá.

Muška prolamovaná.

Obraz čís. 44. a 45.

Tatáž prostora 7 direk v kruhu, jako při mušce paprskovité, obraz čís. 43.

Protáhneme niť kolem tohoto kruhu, která je čarou hraniční, a vpíchajíc do dírky střední, i za čaru hraniční, obšíváme buď stehem obšívacím, buď smyčkovacím díрку kulatou, až jsme celý kruh obšily. Při šití nitě tkaniny tylové přitahujeme až ku niti hraniční, tím je stahující, při čemž bodcem díрку opatrně víc a více zvětšujeme. Takto se nám dířka střední rozšíří a více vyhloubí.

Obraz čís. 44.

Muška prolamovaná.

Muška vypuklá.

Šije se jako puntíček vypouklý, ale přes dvě dírky tylu nejméně.

Muška křížková.

Vyplníme nejprve dvě tylové dírky v řadě křížkovým stehem, pak hned nad nimi tři dírky v řadě druhé, a ve třetí opět dvě dírky. Pak tyto tři řady stehův obšijeme nití silnější.

Tyto mušky velice zdobí.

Jiné figury krajkové.

Metlička.

Obraz čís. 25.

Metlička vybíhá z jedné dírky tylu, a čítá pět stehů dlouhých. Dva první přes dvě dírky, jednu v pravo, druhou v levo položíme; dva druhé v témže pořadí výše nad první stehy, pátý steh středem rovně nade čtyřmi protáhneme. Obraz práci naznačuje jasně.

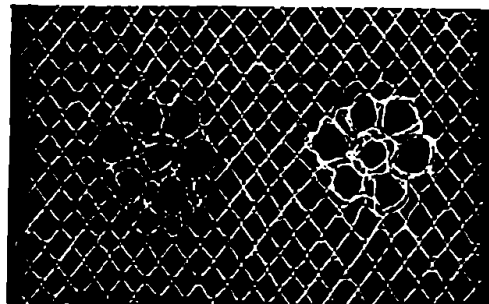
Metličky mohou býti i větší.

Hvězdice.

Z metličky lze snadno sestaviti hvězdice, když rozestřeme do kruhu takové figurky čtyři.

Ve vzorech, kde se naskytují, bývá ihned postup práce naznačen.

Jiného druhu hvězdice vyvozují se z dlouhých stehů stejnoměrně do kruhu více direk rozestřených, z jedné dírky vycházejících.

Prolamovaná.

Jiného druhu hvězdice viz na obraze čís. 45.

Provedení obraz jasně naznačuje.

Obraz čís. 45.

Hvězdice z direk či mušek prolamovaných.

Puntíčky.

Puntíčky jsou malé mušky.

Pracují se stehy obšivacími, při čemž zabeřeme buď díрку tylovou, aby se jimi pokryla, buď sloupeček kolmý, anebo nitku tkaniva.

Každý puntíček čítá nejvíce 4 stehy, nejméně 3.

Puntíčky se v řadách buď posouvnutě protahují, buď střídavě.

1. Puntíčky přese sloupeček kolmý.

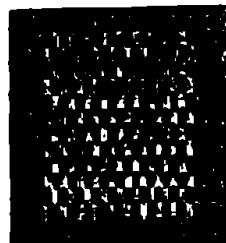
Obraz čís. 46.

Protahujeme zde současně dvě řady v posunuté poloze.

Přes 1 sloupeček ušijeme 4 stehy obšivací a protáhneme niť přes niť tylu do dírky, ze které se má šíti nový puntíček.

Také se obšívají puntíčky v řadách podvojných sloupečky tylu veškery.

Někdy se obšívají pro puntíček i dva sloupečky tylu, při čemž se pak dírky tylu vedlejší rozšíří a sloupečky k sobě stáhnou.

Obraz čís. 46.

Puntíček. Steh obšivací.

Puntíčky přes niť.

Totéž pravidlo, jako výše. Na místě sloupečku zabírá se niť tkaniva.

Puntíčky přes díрку.

Prošívají se jako předešlé, ale leží ve směru vodorovném, nebo kosém. Nítě zachycují se při vodorovných za tylové sloupečky, při kosých za nítě tkaniva.

Sestavení jich jest libovolné, jen budiž toho dbáno, aby niť pracovní netáhla se po půdě tylové od jedné ke druhé. Jest nám vyhledávati si vždy cestu nejvýhodnější, od jednoho puntíčku ke druhému.

Puntíček vypouklý.

Když jsme ušily puntíček přes díрку tylu, jak v předcházejícím odstavci udáno bylo, přešíváme přes ně ve směru opáčním několik stehů, čímž se zvýší. Niť opatrně zapošijeme.

Jsou-li puntíčky poházeny po tylu u větší vzdálenosti, než 1, nebo 2 řady, vždy se opatrně zapošije jedenkaždý, a po rubu se niť ustříhne.

Vzorováním.

Vzorované stehy krajkové ze složitých a jednotných krajkových stehův ozdobných i dlouhých vyvozují se.

Vodítkem zde mohou též býti vzory pro vyšívání na kanavě ze křížkových a dlouhých stehů sestavené.

Vzorování ze stehů krajkových žádá si předloh přesných, a zabíhá již ve vyšívání na tylu.

Hlavní ozdobou každého vzorování jest muška a ozdůbky jí podobné.

Na ukázkou půdy vzorované sloužíž obr. čís. 25 i 26.

V jemných nitích provedeny, jsou to pak vzorované krajkové stehy. Tímto způsobem lze vyvoditi i více rozmanitých vzorů půdy.

Takovým vzorováním se protahují však větší prostory obrysův, ano i celé půdy závojů, vložek, povlačků, okolků, šátků a pod., a sice všady, kde by se zdálo býti prosté protahování v tylu příliš jednoduchým.

Ozdobování tylu stehy krajkovými smyčkovacími a mřížkou.

Stehy smyčkovací krajkové (viz „Pletivo“ v V. svazku díla) v tylu tak jako vzdušně v prázdné prostore šijí se. Při práci pouze zachycujeme nitě tylového tkaniva, a stehy leží na tylu, nikoliv prostě v mezeře otevřené.

Zdobíme-li tylovou půdu mřížkou, jest nám třeba, bychom mezeru, do níž ji šítí chceme, především pevně obšily, tyl v ní vystřihly a do volné prostory teprve pak šijeme mřížku.

Práce tato nazvíce při vyšívání na tylu naskytá se, o čemž ve svazku VII. rozepíšeme se. Částečně jen provází protahování v tylu.

Stehy krajkové, smyčkované a mřížované umisťují se v obrysech pošitých stehy obšivacími, ale také v obrysech prostě protažených, a vyplňují vnitřky listů, květin a p.

Napodobení lýčkových krajek v tylu.

Krajky lýčkové napodobují se v tylové půdě.

K tomu účelu napínáme na papír snímací ještě tyl, ale pravý bruselský, a na tyl teprve lýčky v obrysech kresby.

Čáry kresby musí býti mnohem silnější a význačnější, aby skrze tyl prokourly.

Na tylu připevníme lýčky stehem obšivacím; do každé dírky lýčky ušijeme jeden steh.

Ostatní pravidla pro napínání lýček, udaná v V. svazku: „Krajkovina lýčková“, i zde mají platnosti.

Mezery a vnitřky obrysův, jako při kraje lýčkové vyplňujeme buď mřížovinou krajkovou, buď krajkovými stehy smyčkovými, buď tyl protahujeme stehy krajkovými, nebo obyčejnými. Také veškery způsoby střídáme.

Při smyčkovacích stezích se zabírá látka tylová současně se stehy; pro mřížovinu se tyl vystřihne uvnitř obrysů, jež chceme jí zdobiti, a steh krajkový se všije do otvoru.

Krajková lýčka na tylu se velmi pěkně nese, zdobí-li konce nákrčníku, i okraje šátku.

Barevné protahování v tylu.

Barevného protahování na tylu užívá se málo, ač lze jím docílití účinku velmi pěkného. Ovšem nelze přitom niť barevnou tak často střídati, jako při vyšívání plném, i nelze nám od stínu ke stínu přecházeti do libosti; také zde podáváme toliko obrysy a jest nám činiti se vzorem arabeskovým neb ornamentem v přímkách provedeným, jak svrchu řečeno, ano i mosaikou vyšívání kanavového. Další však vysvětlivky sem se vztahující náležejí spíše tam, kde bude řeč o barvách. Tolik jen podotknouti možno, že vždy voliti nutno barvu s barvou půdy souhlasící, neb tutéž barvu v jiném odstínu. Vždy volíme však niť takové barvy, aby jemně odrážela od půdy průhledné.

Místo protahování barevného užívá se však po případě též barevné podšívky, která se předmětu podloží, kdežto vzor provede se pak lesklou nití bílou.

Prošívání tylu perlemi.

Na tylu lze taktéž šíti buškami a perličkami.

Činí se tak ku zvýšení lesku, vzoru a účinku ozdoby.

Buď zdobíme perlami obrysy kresby, nebo skřížení protažených nití, buď vnitřky obrysův vyplňujeme, buď z nich vyvozujeme čárkovité nebo puntíčkované ozdoby, buď z perel vyšíváme celý vzor kresby.

Přišívání jednotlivých perliček.

Přišíváme-li perličky jednotlivě, dbáme, aby se každá perlička položila přese skřížení tylových sloupečků, a když jsme ji přišili, ještě jednou skrze ni niť protahujeme, aby se upevnila. Toto prošití druhé jest pravidlem všady při perličkách.

Takto jimi pošíváme tyl prostý, i obrysy kresby již protažené nitěmi a úplně ukončené. Také u vyplněném středu vyvozujeme z perliček ozdobu.

Aby perličky se jistěji udržely, beřeme k tomu při tylu hedbávném látku podvojně.

Přišíváním jednotlivých perliček zdobíme půdu tylovou čárkovitě, nebo házeně.

Přišívání perliček v řadách.

Kde čárka kresby žádá si perliček více jedné, tam jich navlékáme ihned na niť tolik, kolik jich třeba, aby čárka vzoru se pokryla.

Tyl napneme k tomu účelu na silný, tuhý papír, na němž buď vzor byl vykreslen, buď byl tylu podložen.

Pak položíme perličky v řadě navlečené na určité místo, zachytíme jehlou za jeden sloupeček, nebo za niť tylu, dle toho v jakém směru klademe perle. Obtočíme niť ve stehu kolem sloupečku v tylu, přitáhneme jej, a pak skrze každou perličku jehlu vpíchajíce, vedeme niť celou řadou zpět ku začátku, kde opět stehem ji upevníme a pro druhou řadu perle navlékáme.

Ostatně platí zde pravidla veškerá, daná pro vyšívání perlemi, o němž dále se rozepisujeme, jakož i pro perlovou mosaiku.

Na tylu nesmíme umisťovati mnoho perel.

Tenká jemná látka nesnesla by přílišné tíže.

Nazvíce jest oblíbeno krášlit perličkami krajky tylové, při nichž kraje se lemují visutými třísněmi z perliček, nebo jinou visutou ozdůbkou.

Rády jimi zdobíme: klobouky, čepce i šaty.

III.

Protahování na tkanině husté.

Protahování na tkanině husté rozřídíme si ve dva druhy:

- a) Protahování stehů = **Čárkovitá kresba.**
 - b) Protahování švů = **Vyšívání pruhové.**
-

a) Čárkovitá kresba.

Čárkovitá kresba vyvozuje se vyšíváním ozdobných čar vzoru, jímž se pokrývají plochy. Vyšíváme ozdobnými stehy. Na místě stehů ozdobných pokrýváme čárky kresby také perličkami.

Tak se nám rozpadá čárkovitá kresba ve dva díly:

- 1. Čárkovité vyšívání.
- 2. Pošívání perlemi.

1. Čárkovité vyšívání.

Čárkovitým nebo obrysným vyšíváním vyvozují se nejjemnější kresby nástinné i měřické, jak ve velkých rozměrech, tak i v provedení drobném.

Obor práce této jest rozsáhlý.

Pošívají se takto veškeré předměty prádla, oděvů, ozdob bytů, ověsků, i různých drobotin.

Práce jest snadná, zábavná a přibývá poměrně velmi rychle, srovnáme-li ji s účinkem jejím v ozdobě. Jest velmi oblíbená, jelikož nám lze pracovati v ruce, any pouze některé stehy vyžadují napnutí do rámce.

Hlavním činitelem jest dobrý nákres a vhodná niť.

Níť se protahuje v mezích obrysných čar kresby vzorové, a na povrch látky vystupují stehy, z nichž se vyvozuje ornament.

Čárkovité vyšívání hodí se jak pro vzory měřické, tak i pro stylisovaný ornament; nazvíce z oboru květinových skupin, větví, listí, i ovoce.

Vyšíváním čárkovitým zdobíme celé plochy, okraje, lemy i švy v každém rozměru.

Dějiny této ozdoby vpadají vůbec v dějiny ozdobování.

Začínají tam, kdy člověk poprvé projevil v ozdobě pud umělecký, kdy poprvé pocítil radost z krásna, kdy poprvé okrášlil sebe i své okolí.

Z čeho sestává čárkovité vyšívání.

Čárkovité vyšívání, jakž už naznačuje název, sestává z čar pošitých stehy. Čarami vyvozují se kresby obrysné, totiž podáme pouze obrysy její, aniž bychom vnitřky vyplňovaly. Jest to pouhé črtání, žádné však stínování, žádná malba.

Prostá práce, ale velmi účinná. Její prvotní prostota budiž jí tudíž vždy a ve všem zachována, jak v materialu, tak ve provedení!

Čáry vyšívání jsou buď přímé, buď obloukovité:

- a) přímky;
- b) křivice.

Základem práce jest steh, kterým se obrysy kresby pošívají. Steh se řadí ku stehu a tím, že je šijeme přesně v mezích načrtaných čar, vyvozujeme z kresby obrysné vyšívané čáry, nebo čárkovité vyšívání.

Druhy čárek.

Nejjednodušší a začáteční vyšívání čárkovité jest napodobení přímé čáry.

Taková rovná čára obyčejně označuje ukončení, nebo omezuje částice, a lze ji nazvati meznicí ve vyšívání.

Zakrývá nutnost spojení a zdobí současně.

Čím účinnější čára má býti, tím musí býti význačnější. Pak vystupuje silněji, i rozkládá se šířeji. Má-li účinek její ještě více být zvýšen ve kresbě, seřaďují se dvě, tři i více čárek k sobě.

Přímka prostě tažená jest ozdobou nejjednodušší; podvojná s malou mezerou již více zdobí a vyniká; troji- vícenásobná dá ozdobu vázankovitou.

Táhneme-li přímky ve směru kosém, lomeně nahoru a dolů, vznikne klikatina, která opět může býti buď jednoduchá, buď násobená. Ozdoba tvoří špičaté zoubky.

Ze skřížení anebo seřaděním klikatiny vyvine se kresba síťová.

Vodorovné přímky s kolmými vyvodí opět kresbu zubovitou, nebo zvanou obecně „hladovou zeď.“

Z kresby zubovité vyvine se maeandřina, když přímky různě se zatáčí, k sobě se vrací a zase odbočují.

Tímtež způsobem vyvozuje se opět z křivek oblouk, zatočenina, polokruh, kruh.

Klikatina okrouhlá jest základem vlnitých kreseb, závitků, točenin, palmet, listů, akantusových ozdob a. p., jež jsou původními začátky ornamentu hadovitého, stonkového, zauzlovaného, perlovcového, roset a jiných spřízněných točenin.

Každá čára může býti:

- a) jemná — prostá, stínová;
- b) kulatá — silná;
- c) sesílená — význačná;
- d) široká — plochá.

Každý druh žádá si jiného stehu. Jiného jemná, stínová, jiného silná, a jiného význačná čára.

Jakého druhu čáry máme šíti, určuje si předmět, vzor, objem plochy, která se zdobí, ano i látka, její jakost, vlákno a barva nitě, kterou vyšíváme.

Látka.

Látkou může býti jakékoliv tkanivo každého vlákna; jen budiž půda pevná a hustá, aby kresba vyšitá na ní vystupovala, ale do ní nezapadala.

Zde nám třeba opět rozuměti a seznámiti se se stehem této práce.

K tomu cíli nejprve vezmeme na pilnou úvahu předmět, jaký chceme zdobiti, aby látka s ním byla v souhlasu.

Látka nám určí niť, kresba, totiž čáry její, opět steh. Látce přiměřeně zvolíme niť.

Niť.

Niť může býti: lněná, bavlněná, vlněná, hedbávná, zlatá i stříbrná v každé síle; kroucená i otevřená, barevná i bílá, nebo barev přirozených.

Nit zastupuje často šňůrka, nebo lýčka, která se na obrysy kresby přibližuje, by čáry více vystoupily.

Má-li býti čára jemná, zvolíme tenkou nit; pro širší obrysy opět silnější.

Síla nitě řídí se především látkou, pak čarou, ano také i barvou.

Na jemné látce šijeme opět nití tenkou, a dovoleno jest nám vzít i silnější nit jen tehdy, má-li čára význačněji působiti.

Vyšíváme-li nití takové barvy, která od půdy ostře odráží, jest nutno, abychom nit zvolily tenkou, sice by čára příliš vynikla.

Naopak sesilujeme nit, když jest téže barvy jako půda, anebo jen málo odstíněna.

Nit se vždycky nemusí stočiti do stehu; někdy se také klade prostě na čáry kresby a připevňuje se k látce v mezerách stehy drobnými v barvě spřízněné, nebo stupňované.

Pak žádoucno, aby nit byla buď silná, buď podvojná, a můžeme voliti jak kroucenou, tak i otevřenou nit. Tuto poslední klademe na čáry kresby i vícenásobně.

Z pravidla bývá tato prostě kladená nit hedvábná; ale také zlatá, nebo stříbrná. Často též umisťujeme šenilky na místě nitě.

Kladené nitě podrobí se každé kresbě obrysné, ano podrobí se jí i šňůrka; jinak však se to má s lýčkou.

Lýčka.

Lýčka vystupuje jako vázanka, a jí jsou vykázaný proto nazvíce tvary měřické, a nejjednodušší motivy rostlinné, z nichž hlavně oblíben list jetelový, nebo vějířový.

Lýčka vyhýbá se co možná ostrým hranám, a libuje si více v různých ozdůbkách pravidelných a zatočených.

Obrysné čáry pokrýváme také perlemi a buškami.

Tento druh čárkovitého vyšívání uveden jest v ženské práci ruční názvem: pošívání perlemi.

O barvitosti kresby čárkovité.

Mimo silu a jakost nitě jest nám též účtovat i s barvou její a s vláknem tkaniva.

Na látkách mdlých, jako na sukně a na aksamitu, účinnější jest nit hedvábná, protože jsouc lesklá a jasná, odráží od půdy, a zvýší dojem celkový.

Na atlasu, damašku i na plátně opět lépe působí tmavší čára, pročež můžeme zde s prospěchem umístiti bavlněnou niť, vlněnou, přeznou, které opět mdlým povrchem svým lesklost půdy zmírní.

Když volíme současně nitě i mdlé, i lesklé, jest nám vystříhati se toho, aby lesklá niť nebyla příliš světlá.

Bílé nitě velmi mírně používáme.

Zlaté a stříbrné nitě zvyšují účinek, lesk a bohatost vzoru. Stříbrná niť vyniká a účinně působí při niti modré a žluté, zlatá opět při zelené a fialové.

Při barvě červené umisťujeme s prospěchem niť i zlatou, i stříbrnou.

Často provází niť zlatá, nebo stříbrná, steh tamburový.

Niť tato ozdobná se táhne stále vedle stehů; pak budiž vždy kladena těsně k čáře pošíité! Nikdy však nesmí býti od čáry oddělena mezerou.

Při lýčce taktéž jest niť stříbrná a zlatá vítaným přívěskem; zde však může se oddělit od ní mezerou.

Obrysné vyšívání nemiluje mnoho barev, ale živých a veselých, ano skvostných, nikdy však křiklavých. Obvykle se vyšívá barvou jednou, někdy barvou stupňovanou, nebo žíhanou, i zlatem nebo stříbrem opředenou.

Na půdě barvy živé, ostré, šijeme nití černou.

Na půdě bílé, černé, nebo šedé, šijeme nitěmi všech barev.

Niť budiž v barvě vždy raději o stupeň tmavší, anebo o stupeň světlejší barvy půdy.

Dobře zvolené předlohy i předměty vyšívání mohou nám býti nejlepšími vzory a poučením.

Vkus a krasocit ve spojení s pilnými studii na pracích starých vytknou si samy meze, jichž překročiti není rádno. Která z pracovnic přemýšlí, dodělá se zajisté pěkných výsledků, vznikne snadno v ducha práce, a pak nikdy nechybí. A jak zábavnou jest práce oživená myšlenkou!

Ornament.

Zde jest nutno, aby pracovnice znala poněkud sloh práci této vlastní, prve než zvolí vzor.

Známe dvojí hlavní způsoby ozdobného vyšívání čárkovitého:

- a) ozdoby vázankovité: lemy, okolky, švy;
- b) ozdoby plochy: středu, okolku, rohu.

Každý způsob vyžaduje jiného vzoru, rozměru, a jest nám dbáti při prvním hlavně toho, aby nebyl porušen ráz ozdoby působící na délku,

při druhém, aby jak střed, tak i rohy jasně naznačeny byly a úkol svůj vyplnily.

Mimo to sluší rozeznávati účel ozdoby. Vzor budiž vždy tak volen, aby se shodoval s předmětem, s látkou, s objemem jeho, i s určením jeho.

Pro oblek slavnostní dáme přednost kresbě, která vyznačuje klid, vznešenost; tu se nejlépe nám hodí řecký sloh ozdobování, který krásou svou vyniká.

Pro oblek plesový a do zábav, jakož i pro jiné předměty k účelům těmto a podobným, kde veselí převládá a vítězíci směr vládne, zvolíme barvy jasné, veselé, živé a kresbu fantastickou. Taktéž i zdobíme-li předměty, které mají výhradně účel lehké ozdoby a z mezí užitečnosti se úplně vymykají.

Zde vábí nás především sloh renaissanční se svým bohatstvím vzorův, abychom si vybraly z jeho pokladny účinnou ozdobu.

Sloh gothický, tento znak vznešené vážnosti, opět jest příhodný pro předměty, kterými chceme vyjádřiti náladu náboženskou nebo smuteční.

Veškery tyto spůsoby vyžadují vzory bohaté, kresby umělé.

Předměty obyčejného života ozdobíme opět vzorem jednoduchým, a uskrovníme se co možná nejvíce na čárkovité ozdoby základní.

Zde umístíme s prospěchem klikatinu, maeandřinu, zubovité i špičaté tvary, jednoduché točeniny závitkové, prosté čáry dvoj- i vícenásobné a p.

Pro poučení názorné doporučujeme čtenářkám našim, aby často a dle možnosti navštěvovaly sbírky průmyslového musea páně Náprstkova v Praze a čerpaly poučení ze skvostů tam uložených, jakož i výstavy, jež ob čas uspořádává pan Dr. Tyrš v budově české polytechniky. Jakož architektonický ornament z vyšívání se vyvinul, budiž nám nyní poučením.

Čárkovité vyšívání hedbávím, jakož i pošívání perličkami, jež zdobí práce žen indických, tureckých, slovanských, japonských, mohou býti mnohé poučením, co vyrozumíváme slovem slohové vzory.

Klikatina a prostá točenina jest oblíbenou ozdobou všech národů a věků. S nejjednoduššími těmito kresbami vyvodily ženy indické krásných účinků ve vyšívání čárkovitém.

Nejstarší nám známé umění ozdobující jest egyptské, z něhož nejprůvodnější jest ornament k y m a t i o v í t ý. Egyptané rozšířily čáry prosté, točené i klikaté v ratolestě a pérovité kresby, při čemž nazvíce nápod-

bili lotos, papyrus, jak v keři, tak i v poupěti nebo květu, pak palmu a rozestřené peří vzácných ptáků, jimiž zdobili se králové jejich.

Peršané zavedli si sloh, který je egyptskému spřízněn, ale nicméně podržel ráz svůj vlastní. V celku jest velkolepější egyptských kreseb. Zvláštností jeho jest pravidelnost kresby.

Asyrové a Babylonští byli nápodobitely umění egyptského, ale nedostihli jich. V Asyrsku je kolébka těch různých nestvůr bujně fantasie, jež si podrobila v kresbě i zvířenu a stylisovala ji pro vyšívání. Asyrský sloh má ráz obrovský, báječný.

Staří Řekové povznegli kresbu čárkovitou, a přispůsobili ornament egyptský a asyrský k uměleckému vkusu a krasocitu svému, i maeandřinu, kotouč, korunu, palmetu, akanthus, břečťan, vinný list, vavřín, kapradí a více listových ozdob stylisovaných, jakýchž nazvíce upotřebujeme ve vyšívání obrysném, aniž bychom však o původu přemítali anebo jej znali.

Maeandřinou nazývá se přímočarná kresba, která napodobuje křivé zatáčení řeky téhož jména v Malé Asii, davší základ různým kresbám, jimž se běžně říká *à la grecque*.

Proplétá-li se maeandřinou na ploše semo tamo, nazývá se *labyrinth*.

Římský sloh jest vyšperkovanější řeckého a vrcholí v nálezu obloukovité točeniny.

Hadovitá čára jest oblíbenou ozdobou keltickou, pompejanský způsob ozdobování vrcholí v měřických tvarech, nazvíce v seřaďování šestihranů. Sloh byzantynský spojuje troj- a šestihrany velmi uměle, a účinek jeho podnes se jeví ve slohu ruském.

Arabům a Maurům děkujeme arabesku, v níž motivy rostlinné se umisťují, romanský sloh si libuje v ozdobě vázankovité, sloh gothický zvolil si opět dubové listí a větve, bodlák, mák, růži a p.

Sloh turecký se blíží k asyrskému, ale spojování jest již ušlechtilejší.

Vzor pro vyšívání čárkovité budiž vždy jasný, účinný a vkusný; ale prostý, jako jest provedení samo o sobě prosté. Bohatý vzor, kde se obrysy vyplňují, vpadá již v obor vyšívání pestrého.

Při volbě vzoru dlužno též pozorovati, co zdobíme.

Jinak se zdobí plocha čtvercová, jinak kruhová; jiných pravidel pozorujeme při ozdobě okolku, kterým krášlíme lem oděvu, jiných při okolku, který zdobí koberec na zemi, jiných při koberci nebo pokrývce na stůl, jiných při obdélných předmětech, jako: ručníkách, šálkách, zástěrkách, záslonách.

Při takových obdélných předmětech zdobívají se někdy kraje všechny čtyři, někdy jen tři i dva. To se řídí účelem předmětu.

Při záslonách zdobíme vzorem obě podélní strany i dolní lem šíře. Ozdoba se totiž nesmí náhle přerušiti dole u konce, ale v rohu spojití a na straně šíře teprve ukončiti. Záslony zdobíme také ve středu plochy, tu však dlužno na zřeteli míti, jakého jsou druhu.

Mají-li záslony dvě půle, vždy jsou řasnější, zvláště tam, kde se rozkládají na dvě strany. I zvolíme takový vzor, který v záhybech by nebyl porušen. Nesmí to tudíž býti vzor velký, a nejlépe se hodí zde pohozené květinčky, metličky, hvězdice, anebo ornament, který sestává z rozvětvených a závitkových točenin. Sestává-li záslona na okně z jednoho kusu, netvoří nikdy mnoho řas, ale splývá s okna dolů v celé šířce své. Tu pak jest dovoleno vyšiti ve středu vzor bohatší a plnější, nebo neztrácí na své kráse celistvé žádnou záhybkou.

Při záslonách i jiných visutých předmětech pozorujeme, aby listy a květy ve vzorech, jež vzaty jsou z oboru rostlinných ozdob, nepadaly dolů, ale podržely svou, přírodou jim danou polohu i směr, čněti od dolejška k hořejšku.

Taktéž nesmí směr jejich při visutých předmětech a ověskách veden býti vodorovně.

Zdobíme-li plochy čtvercové, dbáme, aby střed, okolek a rohy žádoucího doznaly ozdobení. Tak na př. zdobíme jinak čtvercovou plochu koberce, jinak kapesního šátku, jinak podušky. Na kapesním šátku nezdobíme nikdy střed, ale vždy pouze okolek, a nejvýše ještě rohy.

Při koberci a podušce zdobíme však také střed.

Koberec žádá si nutně mimo střed, okolkou i lemu; ale poduška se spokojí také pouze ozdobeným středem. Při volbě vzoru pro dotýčné předměty hledíme k tomu, aby ozdoba vycházela ze středu a směřovala ku krajům. Při podušce i při kobercích čtvercových budiž ornament vždy na všechny strany stejnoměrně rozveden, aby se předměty na tu či onu stranu obrátiti mohly.

Ukončení každé plochy vyšívané žádá si vzoru jednoduchého a lem již dosti jest ozdoben, když byl ovrouben zoubky.

Okolek musí v rozích doznati zakončení vkusného a stylisovaného.

V rohu může se kresba poněkud odchýliti ode vzoru celé plochy, a vévoditi jí, nebo v rohu se vlastně sbíhají kresby okolkou, ale ráz rohu budiž zachován. Pěkné a vkusné sestavení vzoru do rohu podobá se rozřešení nějaké hádanky.

Oblíbeno též jest zdobiti plochu celou; pak volíme buď maeandřinu vyplněnou růžicemi, nebo jiný ornament přímočárný.

Obdélné předměty, jako n. př. ručníky, zdobíme-li okolkem, ukončíme jej přirozeně. Nikdy nesmí okolek při takových a podobných předmětech náhle býti jako useknut, ale ukončení se musí znenáhla vyvinouti z celého vzoru a míti ráz konce, totiž na první pohled ukázati, že nic více nepříjde, ano přijíti nemůže.

Chybné jest, šijeme-li v tomto případě vzor běžný, stále se opakující, který u konce náhle přetneme, že se celek podobá kusu ustrížené látky, nebo vázanky, která se naměřila, a podle míry ustrihla, byť i květ třeba v půli tím byl přeříznut, jenom když míra zůstala.

Jinak se to má při okolků a lemu, který nemá zakončení, a jest spojen, jako na př. při sukních. Zde může býti jakýkoliv vzor délkový.

Jiný vzor zvolíme si na čepičku domácí; jiný opět na střevíc, jinak zdobíme ubrus a ubrousek, jinak zástěru a t. d.

Při zástěrkách pozorujmež pravidlo dané pro záslony. Když tvoří řasy, nesmí střed její býti ozdoben bohatě vzorem; vůbec nepřipouští zástěrka velké ozdoby středu.

Na ručnících zdobíme obě strany šíře. Podélné kraje se z pravidla nezdobí, leč bychom vyšily úzké švy ozdobné, nebo drobný okoleček. Při ubruse však, byť i měl tvar obdélný, vyšíváme všechny čtyry strany stejně.

Vyšívání čárkovité provází též:

- a) vyšívání pestré;
- b) vyšívání pokládané.

K oběma způsobům vrátíme se v VII. svazku.

Provedení práce.

Zvolený vzor buď si dáme předkresliti, buď jej přeneseme na látku, a pak šijeme.

Kterak se vzor přenese na látku, o tom dáme poučení ve svazku VII. při „Vyšívání.“

Čistota v práci jest jednou z hlavních podmínek provedení dokonalého při vyšívání obrysném.

Licní strana, jako rubní, budiž čistě provedena, konečky řádně zašity, aby se šití nepáralo.

Jehla pracovní budiž dosti silná, aby propichovala látku a niť se snadně protahovala.

Jehlou vpícháme do látky zpříma, nit stejnoměrně utahujeme, aby byl jeden steh jako druhý, a každá čára byla rovná i hladká, totiž aby jeden steh netvořil hrbolek, druhý důlek.

Také nesmíme stehy ani příliš hustě, totiž těsně jeden ke druhému klásti, ani řídce, aby se daly sečísti, ani volně jimi pošívati, aby to tak nevypadalo, jakoby se hotovily k útěku.

Na silné, pevné látce můžeme šítí prostě v ruce, když ji z tuha napneme přes ukazovák levé ruky a dbáme, aby se nekrčila.

Látku jemnější a měkčí napínáme na voskované plátno, anebo do rámce na vyšívání.

Při šítí bedlíme o to, abychom nazasáhly jehlou mimo obrysnou čáru kresby, nebo tím by vzor ztratil na vzhledu svém. Jehlu propichujeme skrze látku až ke rubu, aby stehy pevně se připojovaly ku kresbě a pronikly úplně skrze látku. Kdybychom zabíraly pouze nitě povrchní, mohlo by se vyšívání velmi snadno vytrhnouti.

Ostatně zde platí veškerá pravidla udaná při šítí.

Stehy.

Jemné i silné obrysy kresby, převedené na látku, pošívají se stehy ozdobnými, zde obrysnými.

Řadíme steh ku stehu, a tím vyvodíme ušitou, z nitě skrze látku protahovanou čáru.

Volba stehu podmíněna jest jakostí čáry. Nesmímeť libovolně šítí tím, neb oným stehem, ale vázány jsme zvoliti právě jenom ten, či onen, a to vždy takový, jaký si druh čárky kresby žádá.

Jemné čáry vyznačujeme:

- a) předním stehem; drobným i stehovacím.
- b) perlovým stehem.

Kulaté čáry šijeme:

- a) stonkovým stehem;
- b) šňůrkovým;
- c) krouceným.

Silnější čáry šijeme:

- a) stehem zadním;
- b) stehem smyčkovacím.

Široké čáry šijeme:

- a) stehem řetízkovým, nebo tamburovým.
- b) stehem mexickým.
- c) podvojným smyčkovacím.

Kde jsou ve vzoru obrysy dva i třikrát načrtány, bývají mezery mezi nimi vyplněny: vyšívanými uzlíčky, svazek IV., bústky, ozdobným švem, pletaninou vyšívanou. Podotýkáme však, že se smějí vyplňovati, totiž zdobiti, pouze mezery obrysných čar, které tímto mají býti sesíleny, ale nikdy vnitřky obrysův vzoru.

Mohou také však býti mezery prosté. Podvojně a násobné čáry působí jako vázanka.

Steh přední.

Známým stehem předním ze šití vyvozujeme nejjemnější čáry, když jej šijeme v obrysu kresby.

Hodí se pro ozdobu rostlinnou, i pro měřické tvary.

Zde volíme níť barevnou, nazvíce černé hedbáví.

Steh perlový a zadní.

Jakož přední steh, šije se i perlový a zadní.

Zadním stehem šijeme při niti vlněné.

Steh stonkový.

Stonkový steh ve vyšívaní obrysném jest dvojí: rovný a šikmý.

Rovný.

Protáhneme čáru kresby předním stehem a pak ji obšíváme stehem obšívacím v kolmém jehly položení, jakobychom obšívaly díрку kulatou.

Jehlu vpícháme, těsně za nítí protáhnutou, a zase těsně před ní ji vypichujeme.

Steh budiž jeden jako druhý. Čím drobnější stehy, tím krásnější je čára jimi pošíta.

Šikmý.

Šije se bez předstehování nítě.

Pracuje se tak jako kosý zadní steh. Při každém novém vpíchnutí jehly pro steh, zabeřeme polovičku výšky stehu předcházejícího. Stehy mohou býti delší i kratší dle toho, jaká je čára.

Obrazce k oběma stehům podáme v VII. svazku při vyšívaní pestrém a při vyšívaní v bílém, kde se k nim opět vrátíme, nebo jsou tam oba též důležitými činiteli.

Steh kroucený.

Obraz čís. 47.

Provedení jest prosté a obrazem jasně naznačené.

Vypíchneme jehlu skrze látku od rubu ku lícu, napneme si látku přes ukazováček levé ruky, přidržující ji středním prstem a palcem. Pak položíme niť pracovní, jak ukazuje obraz čís. 47. do smyčky; jehlu v kosém směru vytáhneme. Niť položená do smyčky zůstane pod jehlou, niť, která se při stehu vytáhne, ji přidrží.

Obraz čís. 47.

Steh kroucený.

Steh tento žádá si silné nitě, má-li vyniknouti.

Nejlépe je zvoliti silnou niť hedbáví krouceného, nebo vlněnou. Na předměty, jež se perou, hodí se silná niť červené přize.

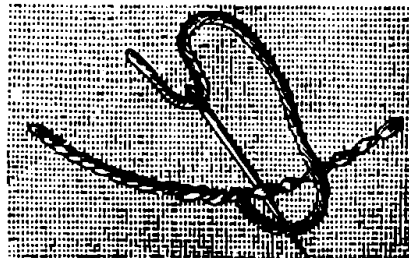
Steh šňůrkový.

Obraz čís. 48.

Prostehujeme látku v čáře, která se má pošíti stehem šňůrkovým, stehy předními, aby na rub i na líc byly stejnoměrné mezery mezi stehy.

Když jsme čáru takto pošily, šijeme zase zpětvratně přední stehy, abychom pokrýly i mezery mezi stehy stejnoměrně.

Takto prostehovanou čáru obtáčíme stehy obšivacími, jak obraz čís. 48. ukazuje.

Obraz čís. 48.

Steh šňůrkový.

Provedení podobá se šňůrce.

Bývá také někdy podklad předních stehů v jiné barvě nitě. První a druhý řádek stehů předních šijeme co možná volně, aby se práce při obšívání nekrčila.

Provází-li šňůrkový steh oboustranné protahování, nepícháme jehlou skrze látku při obšívání, nýbrž mezi steh přední a látku, při čemž se stehy ovinují. Takto šijeme i po lícu, i po rubu, a práce je pak po stranách stejná i čistá.

Steh řetízkový nebo tamburový.

Stehem řetízkovým vyvozují se obrysy široké, ploché, a uspůsoben jest pro každého druhu ornament.

Kterak se pracuje, popsáno při šití, svazek III.

Čárkovité vyšívání stehem řetízkovým nazývá se též vyšívání tamburové. Provádí se také háčkem, zvaným jehla tamburová, a pak se pracuje na rámě.

Vyšívání tamburové, nebo jinak vyšívání háčkem, zavedla ve Rudohoří Clara Rollain-ová r. 1775.

Steh smyčkovací.

Steh smyčkovací vytvoří čáru silnou, vyvýšenou, a dle toho jak jej šijeme, provázejí kresbu buď jako čára kulatá, nebo plochá a široká, vždy však jako čára silně význačná.

Popsán jest též při šití, svazek III. Více o něm až ve svazku VII.

Steh mexický.

Prvá řada stehu následujícího nám může býti vodítkem, jenže kolmé stehy jsou delší.

Steh mexický není jiného, než rozvolněný steh smyčkovací bez podložené nitě.

Šijeme jeden steh ode druhého u větší vzdálenosti, a zabíráme i větší kus látky na jehlu pro steh, vpíchajíce ji kolmo dolů.

Podvojný smyčkový.

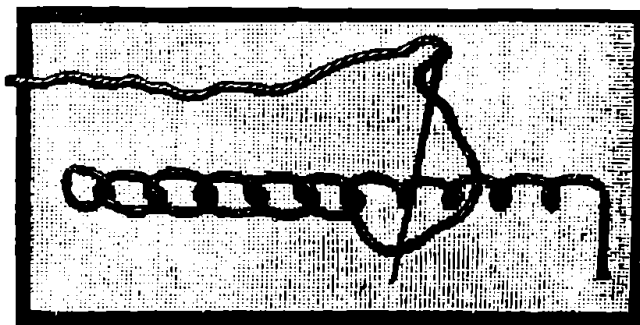
Obraz čís. 49.

Šije se ve dvou řadách.

Nejprve ušijeme jednu řadu stehu smyčkovacího takéž bez nitě podložené a volněji.

Ve druhé řadě šijeme opět též steh proti první řadě, aby utvořily kolečko velké a malé.

Velké z nití, jež se táhnou ku stehu, malé z nití, od stehu.

Obraz čís. 49.

Steh podvojný smyčkový.

2. Pošívání perlemi.

K čárkovitému vyšívání lze přidružiti pošívání kresby perlemi.

Perličky zde zastupují stehy.

Perličky, nazvíce též bůstky, zdobí opět v jiném účinku, než ozdobné švy a vyšitá kresba.

Lesk, vypouklá a vyčnívající poloha, barvitost, i původní jakost jejich, dodávají ploše jimi posíté bohatý vzhled, ale také těžký ráz, hrbolatý povrch.

Za tou příčinou třeba nám velké umírněnosti při pošívání perlemi, aby krása nezvrhla se ve chloubu a nevkus.

Mírně a s rozvahou použito, jest pošívání perlemi jak ozdobné, tak vkusné. Jen budiž pamatováno vždy na účel práce a na předmět!

Za našich dnů vidíme perličky a perle všady. Na podušce, na kterouž klademe hlavu k odpočinku, vidíme spoustu perliček. Odpočinek takový není asi příliš sladký a příjemný pro hlavu! Na podnožkách otíráme si o ně nohy, a podobných nesmyslů lze nám spatřiti více!

Jsou předměty, kde perličky jsou nemístné, a zase takové, kde vyplní důstojně místo ozdoby.

Co jsme pověděly při perlové mosaice v V. svazku „Pletivo“, budiž měřítkem též pro pošívání perlemi.

Pošívání perlemi znali a milovali již nejstarší kočující národové a krášlili jimi lemy oděvu.

Jest to práce velmi rozšířená a oblíbená, již nazvíce národové méně vzdělaní pěstují u velkých rozměrech, ačkoliv lesk perliček a účinek jejich bezprostřední zavede i jiných ku hříchům proti kráse a vkusu. Jinak nebyla by potopa perlová zaplavila umění ženských prací ručních, vkus a sloh!

Krásné vzory pro pošívání perlemi zůstavilo nám století XIV., z doby španělsko-arabského umění.

Vzory, jež vidíme na pracích žen egyptských, afrických, amerických, i australských, jsou vesměs krásné.

Skandinávské ženy zdobí perlemi šněrovačky, indické ženy střevíce, trepky, slovanské pleny, šněrovačky a p.

Perlemi se prvotně pošívaly lemy, okolky, švy, pak obrysné čáry kresby, až se celé vzory na ploše pokrývaly. Všechno pouze pro zvýšení nádhery a na ukázkou bohatství, neboť se pošívalo perlami pravými, drahými, vzácnými koraly, granáty.

Pošívání bezcennými perličkami a bůstky má však pouze za účel zvýšiti lesk práce.

Perlami vyšívá se na sukně, na hedbáví, na těžkých látkách vlněných, na kůži, na plátně, na aksamitu, i na jemných látkách, na př. i na tylu.

Pošívá se jimi též mřížkovaná půda kanavy a propíchaného papíru; avšak o této poslední práci pomlčíme. Naše dívky nesmí se umrtvovati duševně, ale probouzeti.

Pošívá se perlami každého druhu a jakosti i barvy, jen když neporušíme slohu a krásy.

Pro toto pošívání platí pravidla veškerá, daná pro vyšívání čárkovité, jakož i zase pravidla daná pro vyšívání stehem křížkovým.

Zde rozhoduje kresba.

Perlička buď zastupuje křížek, buď steh.

V prvním případě jest vzor přímočárný a řídí se rozpočtem; ve druhém jest to čárkovitá kresba a řídí se výkresem.

Kresba jest jako pro vyšívání čárkovité.

Prvý způsob napodobuje vysazování na látce, druhý navlékané šňůrky perliček přišitých. Šňůrky zastupují silnou čáru.

Avšak silná čára nevine se nikdy tak vzdušně a ohebně jako jemná. Proto vzor pro pošívání perlami budiž takový, jakový volíme pro pošívání lýčkami a pro steh tamburový.

Vnitřky čar obrysných se také vyplňují perličkami, v barvě spřízněné. I dvojí jakosti perel k tomu bereme: mdlé k jasným, zlaté ku skleněným a p.

Nejjednodušší motivy pro pošívání perlami jsou: řady, křížky, čtverce, hvězdice, klikatina, vlnitá čára, kruh, obloukovité a závitkové kresby, maeandřina a těmito příbuzné tvary.

Chceme-li pošívati perlami, přeneseme kresbu na látku, nebo nakreslíme vzor na hedbávný papír, který na místo určené k ozdobování přistehneme. Když jsme byly obrysy kresby pošily, papír vytrháme.

Látku buď v ruce při šití držíme, buď ji do rámce napínáme.

Ku šití bereme niť pevnou, přeznou, v barvě k látce příbuznou a tak silnou, aby perlička se na ni navlekla, i udržela, a zase tak tenkou, aby látky neprotrhala, a při perličce nevykukovala.

Jehlu zvolíme šicí a tak tenkou, aby perličky se na ni navlékati daly.

Vypíchneme a zapošijeme na začátku kresby, kde chceme šítí, a pak navlekne jednu, nebo více perliček na niť, dle toho, jak velkou

část kresby máme pokrýti. Pak na onom místě, kam buď čára sahá, nebo směr rovný jest, vůbec tam, kam navleknuté perličky dosahují, vpíchneme jehlu od hořejška k dolejšku skrze látku, načež ji opět, spodem níť táhnouce, vypíchneme tam, kde jsme vypíchly před navlečením perliček. Pak skrze perličky ještě jednou projedeme až ku konci, steh upevníme a pracujeme dále.

Jinak také můžeme šňůrku perliček přišiti k látce jako jinou šňůrku, a zpětvratně vždy buď ob jednu, buď o 2—3 připevniti níť, na niž jsou navlečeny perličky, ku látce.

Přišíváme-li perličky jednotlivě, netřeba nám ještě jednou skrze ně vpíchat; ale vždy perlička pak pevněji sedí na látce.

Když dvě i více řad perliček nad sebe přišíváme, jest nutno, abychom šily vždy od jedné strany; pročež při ukončení řady raději se vracíme zpět s nití než s perličkami. Takto perličky se lépe řadí k sobě.

Perličky nesmí se ani k sobě tísnni tak těsně, aby jedna druhé vytlačovala, ani zase rozbíhati se od sebe a tvořiti mezery na niti.

Má-li práce býti vkusná a pořádná, nutno též dbáti, aby nebyly perličky větší, než si žádá čára vzoru, nebo příliš malé. Zde nám budiž vodítkem nauka o čárkách při vyšívání čárkovitým. Silná čára žádá si perličky větší, tenká, drobné.

Perličky před započatím práce roztrídíme, aby měly jednu velikost i jeden tvar; nebo nejsou na šňůrkách vždy stejné. Zvláště nutno opatrnosti, když beřeme dvě barvy, nebo dva druhy.

b) Vyšívání pruhové.

Vyšívání čárkovité znázorňuje vyšitou čárku stehem ozdobným; vyšívání pruhové opět proužek, a vyvozuje se ozdobnými švy.

Čárka je vzdušná, a lehce se zatáčí i svinuje do různých točenin a závitků.

Proužek jest již těžší, hmotnější, a neprobíhá kresbu volně; pročež také nelze prováděti vyšíváním pruhovým všeliké ty vzdušné, závitkové, klikaté a kotoučovitě kresby.

V první řadě jest vyšívání pruhové základem vyšíváních švů.

Vyšívání švů.

O švech ozdobných již jsme byly pojednaly ve svazku III. při šití, k němuž poukazujeme.

Ozdobné švy, sestávající ze stehův ozdobných, jsou základem vyšívání čárkovitého.

Vyšívané švy jsou složitější, vynikají a zdobí více, ale za to jsou podrobeny větším pravidlům.

Vyšívané švy vyvodily se ze stehův ozdobných, které se však přeměnily, jak v seřazení, tak v umístění; nejsou jiného, než jakési rozšíření ozdůbek pošitých.

Vyšívání švů působí více do šířky, než šití švů ozdobných, a utvořilo si své zvláštní stehy.

Z vyšívaných švů se vyvodil **lem ozdobný** a vyšívaný.

Vyšívání pruhové jest nejstarší z umění vyšívání, ano skorem by se dalo souditi, že z vyšívání pruhového teprve se vyvinulo vyšívání plochy.

Vyšívání švů sice za dob posledních vymizelo z ozdob oděvních; na starých krojích lze nám diviti se jejich půvabu i uměleckému umístění.

Začátky jejich byly zcela prosté.

Přese švy již ušité, jimiž částice oděvu byly spojeny, kladly se nitě do stehů ozdobných úhlopříčně semo tamo, aby tvořily vzor klikatý; kolem této klikatiny pošívaly se po obou stranách dlouhými stehy opět čáry, nebo kroužky, i uzlíčky, hvězdice, aby se ozdoba rozšířila.

Mimo klikatinu prostou oblíben byl vzor, kterým se nitě kladly křížem, anebo vodorovně do kostky, z čehož později se vyvinul zubový vzor, macandřina a p.

Naše pra-pramatky, jež se znaly ve vyšívání švů, několika stehy dovedly vytvořiti dosti a pěkných vzorů vyšívání pruhového, ano, co více ceniti dlužno, vzorů slohových, ačkoliv se jim nevykládalo o krasocitu a neučily se kresliti. Měly za to však nezkažený přirozený vkus, který bohužel byl později utlumen záplavou nevkusů a povrchnosti, jež se přihnala v umění ženských prací ručních.

Švy vyšívané nahrazovaly se stříbrnými i zlatými nitěmi, šňůrkami lněnými i hedbávnými, později také perlami se pošívaly.

Z pošívání švů ozdobných vyvodily se později prýmky zlaté, stříbrné, i hedbávné, kterými se švy zakrývaly, nebo staří národové, nazvíce Řekové, viděli ve švu, jakkoliv užitečném, bez něhož by nebylo bývalo ani

spojení, ani ukončení, nicméně porušení krásy, a přirozený jejich krasocit učil je, aby nutnost přiděli ozdobou.

Vyšívání švů za našich dob vymizelo z prací ženských ručních. V první řadě to vinou našich krojů, výtvorův, jež okamžikem se rodí, mění a zanikají, proto také samy sebou již vylučují každou důkladnější ozdobu. Zde je nahrazují prýmky, šňůry, kraječky, vázanky a p.

V bílém prádle jedině zachoval se způsob pošívání ozdobných švů ve formě zušlechtěné: v okolků, v lemu, ve vsazené vložce, v nápodobení mosaiky šité z látek; v oděvech také v pošívání perlami a p.

Nepokrývá se však ozdobnými švy pouze spojení nebo vroubení částic sešitých, ale pro ozdobu se naznačují těmito švy ozdobnými i místa, kde by spojení částic možno bylo.

Někdy se kladou ozdobné švy jen ve své původnosti ke švům spojovacím, jindy opět se z nich vyvodí úzký vzoreček.

Vyšívají se na každé látce husté a pevné buď přeznou nití, bílou i barevnou, buď bavlnou, buď hedbávím, i vlnou.

Jiný úkol vyšívání pruhového.

Vyšívání pruhové má v ženských pracích ručních úkol dvojí:

- a) zdobiti spojovací i lemující švy, anebo švy tyto naznačovati;
- b) provázeti je a zdobiti plochy.

V prvním úkolu jsou to švy vyšívané, ve druhém vyšívání pestré, které se označuje různými a tak pestrými názvy, jak pestré jsou nitě, jimiž se šije.

Nejcharakterističtější význam jest pro vyšívání toho druhu název: **fantastické**.

Nejbujnější, časem i výstřední fantasie má v tomto druhu pestrého vyšívání volné pole. Každý steh ozdobný, každý šev zde nalezne místa a jest vítaným činitelem. Zákonův zde není tak přísných, aby se jim nedalo vymknouti; jest to říše svobody nevázané, bratrství a svornosti pestrý obraz.

Mimo vyšívání pestré jsou též hlavními činiteli při vyšívání námět-kovém, totiž pokládáném látkou dvojí. O tomto, jakož i o vyšívání pestrém, promluvíme na jiném místě.

Zde máme na zřeteli výhradně vyšívané švy v jejich úkolu původním.

Druhy vyšívanych švů.

Vyšívané švy jsou dvojího způsobu:

- a) jednoduché,
- b) složité.

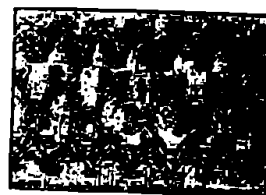
Prvý druh vyvozuje se pouze pošíváním švů stehy ozdobnými. Netřeba zde nákresu žádného. Šijeme stehy v řadě, by se vytvořila čára, nebo čárka.

Druhý druh si žádá nákresu. Zde bývají stehy buď sesíleny, buď dva i tři švy se tísní k sobě; často se dva i tři druhy stehů k sobě řadí.

Vyšívané švy sestavujeme také z pletaniny vyšívané, (svazek V.), a z uzlíčkového vyšívání. Pak se však dříve ohraničí švy ozdobnými stehy.

Širší šev nazýváme okolek. Okolek vyvodil se ze švů vyšívanych, a bývá jimi omezen.

Obraz čís. 50. dává vzor k malému okolku ze švů vyšívanych. Vyplnění sestává z křížků přepásaných.

Obraz čís. 50.
Okolek.

Okolek má v ozdobě jiný význam než šev, o čemž bylo již více povědino při šití (sv. III.). Tím se řídí jejich umístění v ozdobě.

Okolek si žádá vždy vzoru.

Vyšívané švy umísťují se všady, kde buď šev spojovací nebo lemu-
jící má se pokrýti a ozdobiti, buď šev a možné spojení jeho se chce
naznačiti.

Tím se liší šev od kresby čárkovité. Kresba čárkovitá probíhá
volně plochu, kterou má zdobiti; ozdobné švy nesmí vybočiti z mezí jim
vytčených.

Čárkovitým vyšíváním zdobiti můžeme i lemy, i plochy v středu;
avšak šev nesmí se nikdy umístiti ve středu plochy bez účele a bez
určitého významu. Na př., středem sešitá záslona nebyla by ještě úhledná;
proto také se nesmí středem vyšít šev ozdobný.

Účinně působí šev ozdobný v bílém prádle, když jím zdobíme:
pásky, i rukávy u košil, lemy při povlakách, zástěrkách, záhybky u noč-
ních kabátků a podobně. Nelze vyčístí každý jednotlivý účel umí-
stění jeho.

Vyšívany šev provází okolky, klade se nad záhybky a lemy.

Nejúčinnější a nejoblíbenější jest, ozdobuje-li se jím lem.

Při lemu účinkuje šev jako vázanka, byť i jej naznačovala
pouze čárka.

Kdykoliv a kdekoliv však šijeme ozdobné švy, buďmež toho pamětlivy, abychom se dříve otázaly úsudku svého: zdaliž by v tomto místě možno bylo spojení, lemování a t. p.

Na př., šikmý šev spojovací nebývá všady umístěn; nesmíme tudíž také zdobiti v kosém směru plochu, kdekoliv vyšívaným švem.

Stehy vyšívaní pruhového.

Stehy vyšívaní pruhového jsou rozšířené a vyzdobené vydání různých stehův ozdobných.

Jsou to stehy umělé, se kterými se setkáváme ve všech téměř odborech vyšívaní a šití umělého.

Vpadají v pletivo svým proplétáním, a připomínají jak na vyšívanou pletaninu, tak i na smyčkové stehy krajkové, znázorňující první začátky kresby.

Tak rozeznáváme:

- a) stehy řetízkové. Řetízek, nebo jinak klikatina, je zde základním motivem.

Karakteristickou známkou jejich jest skřížení nití.

- b) stehy kosticové. I zde jest klikatina základním motivem; avšak při řetízku se nitě v zoubkách přetínají, totiž křížují, při stehách kosticových klade se níž pracovní do smyčky.

Jsou mnohem těžší a umělejší.

- c) křížované stehy. Základem jest zde křížování nití.
- d) smyčkové stehy. Obyčejné stehy z kroužkování.
- e) dlouhé stehy. Stehy se kladou semo tamo, a vyvozují se jimi propletaniny i vzorové pruhy.

Těmito stehy vyvozují se jednoduché švy vyšívané.

Složité švy sestávají ze dvou i více stehů, a tvoří drobný vzor, který vždy musí znázorňovati však:

1. ráz spojovací, totiž přepichování s jedné strany na druhou;
2. ráz lemující, ukončování a vroubení;
3. ráz jednotný, a to sice tím způsobem, by, jako šev při jednom tahu se šije, i zde označoval se jako nepřetržitý pruh.

a) Řetízkové.

1. Řetízkový jednoduchý.

Jest to ze švů ozdobných ten nejznámější a nejoblíbenější pro svou snadnost ve provedení a rychlost u přibývání.

Popsán i vyobrazen jest v dílu „Šití“, III. svazek, obraz čís. 5. a čís. 8. První obrazec uvádí jej jako ozdobný steh, druhý jako šev spojující.

Netřeba nám tudíž šířiti o něm více slov, jen podotkneme, že délka stehů řídí se tím, jak široký má býti šev; a že délka opět působí na vzdálenost jednoho stehu ode druhého.

2. Obšitý.

Jak obraz čís. 51. ukazuje, ušijeme vždy přese skřížení nití jeden steh zadní.

Obraz čís. 51.
Řetízek obšitý.

3. Drhaný.

Skřížení stehu se zadrhne jak vidno na obraze čís. 52. Popisu netřeba při jasném vyobrazení.

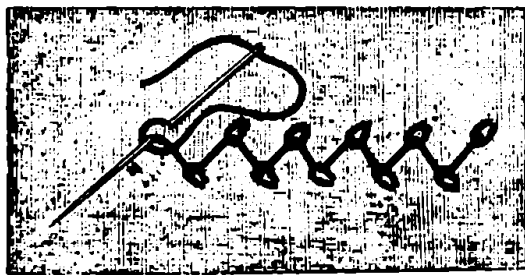

Obraz čís. 52.
Řetízek drhaný.

4. Navlékaný steh.

Jak obraz čís. 53. naznačuje, zmizí zde skřížení ve dvou stebách, jež tvoří podobu smyčky.

Při šití řídití jest se obrazcem.

Obraz čís. 53.
Navlékaný steh.

Obraz čís. 54.
Ohražený steh.

5. Ohražený steh.

Sestává ze stehů smyčkovacích, které podvojně kladou se, čímž steh křížový ohražuje se.

Obraz čís. 54. práci znázorňuje.

6. Přeshívaný steh.

Šijeme řetízek jednoduchý; ale prve než vedeme nit v kosém směru ku druhé straně, vypíchneme za stehem dlouhým, a těsně tam, kde se nitě skřížiti mají, ušijeme jeden steh smyčkovací.

b) Kosticové stehy.

Názvem tímto zobecněným uvedeny jsou v ozdobné švy stehy skřížované, jež se podobají rybí kosti.

Steh kosticový sestává ze stehů smyčkových, které v rozměrech větších i menších, a ve směrech různých byvše kladeny, vždy střídavě jednou ku pravé, podruhé ku levé straně, vytvářejí vzory síťové, věncovité, i klikaté.

Prostými prostředky lze docílití těchto stehů velkých účinků. Nemí vyšívaní pestrého, kde by nebyly umístěny; jsou vítány při šití aplikaci, jelikož oběma pracím vtisknou zvláštní význačný a půvabný ráz.

V ozdobování prádla jsou nejznámějšími ozdobami, a šijí se buď v niti bílé, lněné i bavlněné, buď v niti barevné, hedbávné, vlněné.

Podáváme zde několik obrázků těchto vkusných stehů.

Jsou to variace na známé thema, které lze rozšířiti soudně a zručně pracovníci. Hlavní podmínka při šití stehů těchto jest přesnost a stejnoměrnost, i co se týče vzdálenosti, i délky stehů, i polohy jejich.

Vzor švů lze libovolně rozšířiti i sesíliti. Mnoho účinkuje zde, jaká je nit.

Základní stehy jsou: přímý a kosý steh.

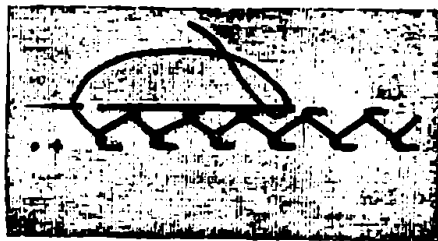
Veškerý steh lze při nabyté zručnosti šiti v kolmém směru.

1. Steh přímý.

Obráz čís. 55.

Pracujeme od pravé ruky k levé.

Při šití musí jehla ležeti vždy přes nit, jakž obraz čís. 55. jasně ukazuje. Tím se nit zatočí do volné smyčky. Malý křížek naznačuje místo, kam se vpíchnouti má pro steh nejbližší příští, puntíček pak místo, kde se steh vypíchnouti má.

Obráz čís. 55.

Steh přímý.

Hlavním pravidlem při šití těchto stehů jest, aby v stejnoměrných rozměrech jeden ode druhého kladly se.

Když tkanivo připustí, by se mohly počítati nitě jeho, dobře učiníme, vezmeme-li si určitý počet nití za měřítko.

Kde toho nelze, budiž zrak naším měřítkem.

Jak vidno z obrazu, vpichuje se jehla při tomto stehu přímém vždy vodorovně od pravice k levici, a druhý steh od prvního vždy v takovém

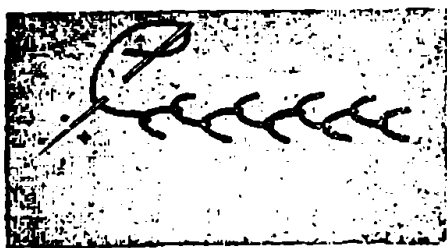
směru i vzdálenosti, aby vytvořil čárku. Jednou šijeme po jedné, po druhé zase po druhé straně stehy vodorovné. Mezi nimi se nitě táhnou klikatě.

2. Trnitý steh.

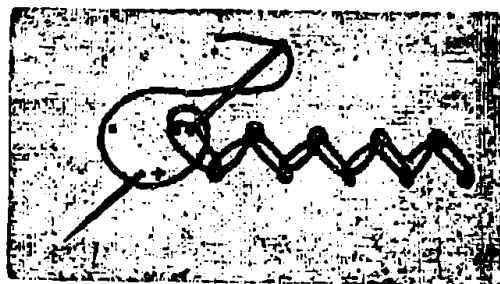
Šijeme-li steh přímý kosticový tím způsobem, abychom zabraly na jehlu 8 nití tkaniva v téže šířce švu, vyvodíme steh trnitý. Při větší šířce švu nabíráme i 10—12 nití tkaniva.

3. Podvojně trnitý steh.

Ku dlouhým stehům vodorovným předešlého stehu šijeme vždy ještě jeden, aby tento ode stehu v první řadě ušitého vzdálen byl na $1\frac{1}{2}$. Pak jsou trnité špičky podvojně umístěny.

Obráz čís. 56.
Steh kosý.

Obráz čís. 57.
Steh podvojný.

4. Kosý steh.

Obráz čís. 56.

Při tomto stehu vpichujeme jehlu vždy v kosém směru.

Jelikož obraz postup práce jasně naznačuje, netřeba výkladu, leč připomenutí, že se opět vpíchne jehla pro steh následní, ve směru kosém ku straně druhé.

Také tento steh se šije od pravice k levici, a položení nitě a jehly est ono, jehož si žádá steh první.

Rozeznává se od předešlého tím, že stehy ode kraje švu ku středu jeho se kladou a nit vyvozuje vlnité položení jejich.

Tento steh se šije, chceme-li ve vzoru naznačiti pýřovité větvičky.

5. Steh podvojný.

Obráz čís. 57.

Při tomto stehu dlužno pamatovati, že se nit pracovní jednou kolem jehly ovine, než se vpíchne, čímž, jak vidno na obrazci, utvoří se kolečko nebo pikotek.

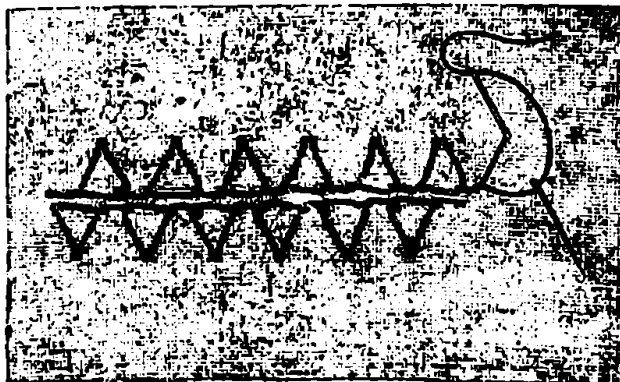
6. Steh zubovitý.

Obraz čís. 58.

Šije se od levice ku pravici. Pro druhou řadu práce otočí se.

Jsou to dvě řady protilehlých stehů zakroucených.

Obrázec číslo 58. ukazuje postup práce.

Obraz čís. 58.

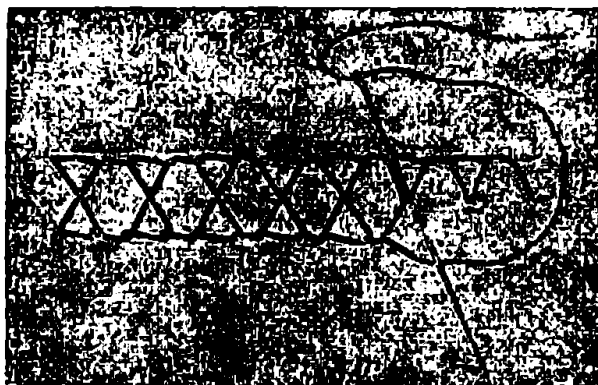
Steh zubovitý.

7. Steh křížový.

Obraz čís. 59.

Taktéž se šije od levice ku pravici ve dvou řadách.

Když jsme byly vpíchny u křížku, vypíchne-me u puntíčku nejbližšího, pak opět vpíchneme ještě jednou u křížku a te-prve vypíchne-me u dru-hého puntíčku.

Obraz čís. 59.

Steh křížový.

Časté dozírání na obrazce vypomáhá značně při práci.

8. Steh koralový.

Šije se jako steh kosý s tím rozdílem, že na místě jednoho stehu na obraze čís. 56., ušijeme vždy dva kosé stehy střídavě ku pravé a ku levé straně.

Lze jej rozšířiti i na více stehů kosých. Na místě 2 stehů ušijeme 3—4—5, jak chceme míti šev široký a bohatý.

9. Steh přímý podvojný.

Šije se ve dvou řadách.

Ušijeme steh přímý po celé řadě, jen že mezeru mezi stehy rozšíříme a stehy vodorovné zdělíme. Pak šijeme též steh ještě jednou, opět ve směru protilehlém.

Při šití druhé řady této klademe stehy přímé tak, aby se stýkaly se stehy přímými první řady.

10. Steh kosý podvojný.

Vyvoznje se rovněž jako předešlý, jen že nyní šijeme stehy kosé ve dvou řadách.

Při šití první řady stehů kosých dbáme jen toho, aby nit od jednoho stehu ke druhému nekladla se tak vlnitě, jako při jednotném stehu kosém, nýbrž více přímě.

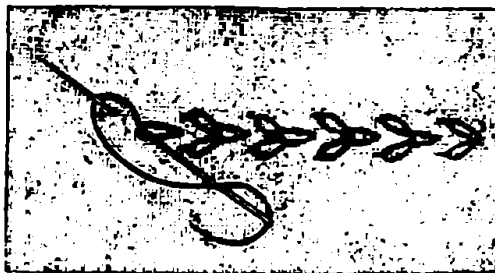
Netřeba nám zde obrazce. Kdo předešlý dovedl, tomuto porozumí.

11. Steh ruský.

Obraz čís. 60.

Při tomto stehu se každá smyčka vždy ještě připevní stehem perlovým.

Když jsme byly vytáhly nit jak obraz čís. 60. ukazuje, vpíchneme jehlu, kde je křížek, a sice za nit smyčky, pak se vytáhne opět ve středu smyčky, odkud nit vyšla ku položení tohoto stehu, a opět se ušije v položení protilehlém, stehu právě hotového, druhá taková smyčka jako ta,

Obraz čís. 60.

Steh ruský.

kterou jsme právě byly ušily. Ode stehu perlového, kterým ji připevníme, ihned vypíchneme přesně u prostřed mezi oběma stehy k nové smyčce.

Jak obraz ukazuje, utvoří se vždy ze tří smyček figurka třílistová. Obraz čís. 60. Z těchto stehův i jiné figurky vzorové sestaviti lze.

Podotýkáme, že veškeré stehy mohou se zvětšiti i rozšířiti po libosti. Ráz jiný dá každému ihned síla nitě a vlákno.

c) Stehy křížované.

Ušijeme-li přese šev, nebo tam, kde jej označiti chceme, řadu křížků, větších i menších, vyvodily jsme šev křížovaný.

Křížky mohou býti:

1. podvojný;
2. smyrnajský v řadě šitý;
3. zapletený. Obraz čís. 3.

Sem čítáme též i jiné stehy vyšívání kanavového, jež křížují se, na př. steh pletencový obraz čís. 11.

Též šijeme křížky ve dvou řadách posuvnutých, jak jednoduché, tak podvojně.

d) Stehy smyčkované.

Obráz čis. 61.

Stehy smyčkoványi lze vyvoditi různých a pěkných švů vyšívanych, klademe-li kolmé stehy jak při stehu mexickém, buď delší, buď kratší, střídavě do skupinek a p.

Obráz čis. 61.

Jiného druhu smyčkovací šev lze vyvoditi způsobem na obrazci čis. 61. naznačeným, který šev smyčkováným stehem. i rozšířiti lze.

e) Stehy dlouhými nebo ruskými.

Vyvodíme-li stehy dlouhými čtverce rovné, síťové, metličky, obdélníčky, trojúhelníčky, větvičky a pod., které nepřetržitě přese šev, nebo místo, kde se má zdobiti, táhnou se, jest to šev vyšíváný stehem dlouhým.

Obráz čis. 62.

Šev ze stehův dlouhých.

Obr. čis. 62. a 63. ukazují švy ze stehův dlouhých. Čís. 63. jest ozdobeno křížky.

Obráz čis. 63.

Šev ze stehův dlouhých.

Obráz čis. 64. opět jest šev ze stehův ruských, ze kterých i hvězdice skládají se.

Popisův netřeba.

Dle těchto vzorů lze nám sestaviti i jiných švů.

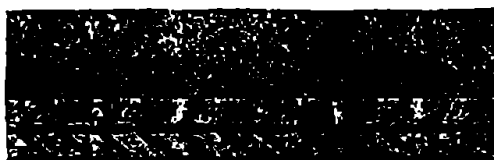
Na příklad jest šev zvaný rozmarie.

Šev rozmarie.

Šijeme kosé stehy dlouhé vždy jeden ku pravé, druhý ku levé straně, by ve středu stýkaly se oba dva.

Takto pokračujeme přese celý šev, vždy o něco málo výše, as o 2—3 nitě.

Šijeme rovně a v rozpočtu nití.

Obráz čis. 64.

Šev ze stehův ruských.

Složité švy vyšívané.

Zahrnujeme sem užší ozdoby lemové, jimiž lemy pošívají se a obleky zdobí se; nesmíme však stotožniti jich s okolkem.

Sestávají nazvíce ze stehův dlouhých, běžně vyšitých, a oblíben jest steh ruský, jež jsme popsaly ve III. svazku, jakož i stehy křížkové, smyčkové a ploché stehy z vyšívání hedbávím na plátně.

Šijeme buď v rozpočtu nití, buď na vzorku předkresleném.

Nazvíce jsou to vzorečky prosté a sestavené z figurek drobných, jako: růžice, kříže, hvězdy paprskovité, větvičky, rozmarie, zoubkovité tvary měrické, klikatina, závitek a pod. Studií nám poskytnou staré kroje.

Vyšívané švy jsou též základem ozdobování lemů mřížkováním. Ozdoba vyšitá, jejíž nit se táhla po látce, vyvodila později jinou, jejíž nitě se stáhly a přeměnily vzhled půdy.

Vyšívané švy vystupují na látce, mřížka se šije v nitích rozvolněných a utvoří tak půdu prolamovanou.

Vyšívané švy se mohou umístiti všady, kde se naznačiti dá šev, anebo šev ozdobiti; ale mřížka jest pouze lemujícím švem, rozšiřujíc se až na okolek.

Ze švu a okolku vyvinula se později ozdoba plochy.

IV.

Protahování ve tkanivu rozvolněném.

Sem zasáhá krásná, vzdušná práce: **mřížkování**.

Mřížkování.

Mřížkování jest jedna z nejstarších památek ženského umění vyšívání, krásná to ženská práce ruční, která v době poslední byla v zapomenutí uvržena a kaceřována, jakožto práce zraku škodlivá.

V době nejnovější opět začíná přiváděti se v oblíbené práce ruční, aby zkoušela se na ní trpělivost našich paní a dívek.

Mřížkování jest krajkovina vzdušná, ale rázu pevnějšího než mřížovina. Mřížkování jest samostatné a kryje plochy sebe větších rozměrů; mřížovina však je omezena a na svou oporu odkázána.

Mřížovina z nití prostých, natažených v prostoro vyvozuje se; mřížkování však v látce z nití uvolněných.

První vpadá úplně v obor pletiva, druhá v protahování.

Kdežto poslední samostatně vždy vystupovala probíhající prostory jakékoliv, a vládla v říši práci ženské ruční, bylo mřížování a jest pouze průvodčím práce jiné, omezeno jsouc na malé mezery, které vyplňuje.

Znak obou jedině jeden jest a týž: **mřížka**.

Oběma druhy práce vyvozuje se půda krajková mřížovaná.

Mříže železné v jakékoliv podobě a vzoru, napodobeny v nitích, toť základním motivem práce, která svůj název mřížkovina plným právem si osvojila.

Mřížkování jest práce pozoruhodná a záslužná pro svou pevnost, stálost a něžnou, účinnou krásu, prostou veškerého přepychu. Jest to jednoduchost krásy, prostota tvarů vzorových a důkladnost její, která jí pojistila čestné místo v říši průmyslu i umění, která způsobila, že pře-

trvala věky, že ani v úpadku svém neztratila na ceně, ale jako svržená královna v říši krajkoviny vznešeně dovede si pojistiti na dále místo své.

Vytýká se jí, že kazí oči, že je záhubná. Přihledněmež k těmto obžalobám blížeji. Jaké příčiny vlastně zavinily tento úsudek!

Protahování samo o sobě je více prací hravou, než namáhavou, a nekazí zrak nic více, nic méně, než mnohá jiná práce ozdobná, která nemá však té ceny jako mřížkování.

Namáhavé a zraku škodlivé jest vytahování nití z látky.

Pro toto vytahování nití, na kterém se nicméně zakládá průběh práce veškeré, byla vyhostěna i ze škol, i z domácí práce.

Vytahování nití však samo o sobě nemá ani toho na svědomí. Vždyť jest to práce jinak hravá, proti které se na příklad ničeho nenamítá při cupanině, kterážto práce se v čas války přisuzuje i školní mládeži, i dětem v rodině.

Tudíž vytahování nití z látky není záhubné a škodlivé. Jest to pouze látka, která práci činí namáhavou, zrakům škodlivou, o čas okrádající.

Naše plátna nynější jsou sice plátny zvána, ale nazvíce to jsou tkaniva bavlnou smíšená, nebo ze špatných nití utkána, které se trhají při nejmenším zatáhnutí. Jest to časem dosti pracné, vytahovati nitě z látek takových pro stříhání; což teprve má-li pracovnice tahati jich více pro mřížkování!

Mimo to šije se nyní nazvíce z látek bavlněných, kde tahání nití jest takměř nemožno.

To zavinilo úplný úpadek této vkusné a trvanlivé práce.

Druhé, co zatlačilo mřížkování v ručních pracích ženských do pozadí, jest povrchnost a zběžnost, která ovládla dobu, pachtění se po účincích skvělých bez namáhání veškerého, vůbec úpadek vkusu a úpadek ženských prací ručních vůbec. Na cenu práce, na trvanlivost se nikdo netáže; naše ženy uvykly jsouce nyní na rychlé šití strojové, nerady věnují ozdobě mnoho času; mimo to se kroje našich obleků i prádla zdobeného tak rychle mění, že se každá umělecká práce sama sebou vylučuje. Jedno se druhým se úzce pak stýká, i není s podivením, když se pro ozdobu vyšije, nebo raději koupí něco laciného, jenom když se docílí účinku.

Mřížkované práce našich prametek provedeny byly na plátně silného přediva pevné a stejné nitě, takže vytahování nití provéstí bylo lze bez potíže a namáhání očí.

Nejvzácnější skvosty práce této vrcholí v šití mřížkovaných krajek, zvaných ve středověku názvem krajky vytahované — *Punto tirato*.

Nejobyčejnější toho druhu práce jsou mřížky *à jour*, krásné to ozdoby lemu, kterými se zdobí prádlo.

Mřížka jest ozdoba nazvíce lemová, ačkoliv též se jí zdobí menší plochy, jako na př. čtverce. (Viz obraz čís. 71.)

Naše pramatky v kulatých čepcích bílých, zvaných „holubičkách“, zachovaných nám pro poučení, zůstavily také mřížkované plochy. Celý čepce totiž býval pokryt mřížkou, a na mřížkování teprve rozestíral se polovypouklý ornament.

Tu však nicméně lze nám rozeznati, že to jest vyplňující ozdoba. Kdežto nazvíce při ozdobě ploché vyplňuje mřížka mezery vzoru, nebo vnitřky květin, vyplňuje zde půdu.

Rozeznati nám tudíž sluší mřížkování druhy dva:

- a) mřížka jako ozdoba lemová, ozdoba okolku;
- b) mřížka ozdoba plochy.

Poslednější druh vpadá též v obor šití krajek vytahovaných a v umění vyšívání v bílém, které provází a zdobí; avšak v tomto posledním případě ztrácí na své samostatnosti a stává se ozdobou podružnou.

O krajece vytahované promluvíme, ale šití její z naší knihy vylučujeme, omezující se na začátky její.

K těm čítáme veškeré ozdoby lemu, jež vázankovitě probíhají půdu předmětu, jež zdobiti mají.

Lemové tyto ozdoby, ať už vystupují ve způsobu vložky nebo okraje, bývají nazvíce bezprostředně ku kraji ušity.

To jest práci mřížkované sloh vlastní, ačkoliv nelze upřítí jí práva, aby vyvozovala ozdoby odloučeně pracované, které ve způsobu *vázanek*, *pruhů*, *čtverců* i jiných tvarův měřických samostatně pracují se, a z nichž se pak sestavují buď mosaiky, buď se vsazují do předmětů.

Bezprostřední šití mřížky při lemu jest však jednodušší než vkládání této ozdoby zvláště ušité.

Krajky vytahované.

Punto tirato.

Nejstarší krajky jsou krajky vytahované.

Vznikly ze staré pletaniny vyšívané, jejíž mřížky barevné i bílé vkusně vzor vyšívány zdobily.

Ozdoba tato látku zdobící přeměnila se v ozdobu vzdušnou vytážením nití a tím dán základ krajkám vytahovaným.

Původně provázely vždy vyšívání, později se od něho odloučily a vystoupily samostatně jakožto krajky.

Středověk vynalezl umění krajek vytahovaných a zůstavil nám krásné a drahocenné téhož druhu památky z oné doby. Zvláště ku konci středověku dosáhly nejvyššího výkvětu.

Zachovaly se nám skvosty této práce ruční v kráse cenné na rouchách mešních, oltářních, i různých ozdobách kostelních a domácích, nebo krajka vytahovaná též vyšla z klášterův, těchto sídel mravenčí pilnosti ženské, která bohudík v dobách starých nesla se směrem uměleckým.

Ku konci XVIII. století slávě krajek vytahovaných bylo však odzvoněno. Přešly v zapomenutí a zachovaly se jen tu a tam, kde pilná ruka ženina chtěla po sobě zůstaviti upomínku; ale důležitost jejich klesla. Omezily se pouze na kruh domácí, a tak znenáhla ustupovaly, až na naše doby přešly pouze v nejpůvodnějším začátečním svém způsobu, v lemu a švu prolamovaném, nebo mřížkováném.

Běžně se nazývaly *à jour*, z čehož vznikl název jejich obvyklý.

A co zavinilo úpadek jejich?!

Na velké jeviště práce ruční vystoupily za doby renaissanční umělecké, kouzelné výtvořky ženské ruky, pavučinové krajky šité jehlou a nití prostě v ruce a paličkované na podušce.

S krásou a jemností takměř báječnou krajek šitých nebylo lze zápolití krajce vytahované. Bylyť sice umělé, skvostné, pracné, ale při svém rázu prvotního původu nicméně silné, těžké a hrubé.

Vytahované krajky se šily na hrubším plátně nebo hedbávné látce, jejíž nitě silně předené se vytahaly, buď po osnově, buď po útku, buď střídavě tu i tam, a teprve v nitích uvolněných nití pracovní protahovalo se.

Nitě pracovní byly nazvíce hedbávné, buď jakosti i barvy látky, buď barevné. Italské a slovanské ženy obšívaly mřížky červeným hedbávím na plátně. Slovanky i žlutým a hnědým.

Obšíváním vyvozovala se teprve krajka a právě ono sloučení dvojích nití: základních a pracovních, dodalo krajce vytahované ráz mohutnosti; kdežto krajka bruselská podobala se obláčku vzdušnému, připomínajíc na víly a jejich tkaniva, krajka vytahovaná tíží svou příliš jevila práci ruky lidské, plní ohromnou a život všední.

I zvítězila krajka vzdušná, a stala se královnou ozdob i ruční práce.

Pak klesala krajka vytahovaná v zapomenutí, a stala se starobylym skvostem dob minulých.

Nová doba, která na zříceninách starého vystavěla své chrámy, nemohla upřítí však ceny krajce vytahované.

Poznání, že ustoupiti jí bylo pouze jemnosti a vzdušnosti krajek paličkovaných a šitých, zavedlo krajky vytahované znovu v říše umění a práce ruční.

Krajkařky však, chtěvše nahraditi jemnosti krajek šitých, zvolily ku práci tenkou látku; tím vynalezly známé krajky muselinové.

Zkoušely, zdaliž zvítězí krajka vytahovaná, když látka bude jemnější, zdaliž krajky šité vzdušně napodobiti se dají.

Tím dožila se krajka vytahovaná nového období svého, a zvana nyní krajka muselinová.

Nejznámější druhy těchto krajek jsou: anglické, hamburské, dražďanské, holštýnské. Ve Francii se jmenují: Broderie de Nancy.

Cenu, krásu a důležitost krajek pravých, bruselských a jiných téhož druhu, arci nesnížila, a vytahovaná krajka se nikdy více nevyšinula na stolec vladařský.

Muselinová krajka však zavedla v ozdobě a práci domácí ono, očím škodlivé a namáhavé šití mřížek v látkách tenkých, kde se nitě těžko vytahují.

Práce tato stala se takměř strašákem prací ručních, a pohřbila krásné mřížky úplně, i v obyčejném životě.

Tolik o krajce vytahované, kolik o ní nutno věděti v ohledu práce světové.

Co se týče práce a ozdoby domácí, podnes je oblíbenou a známou. Nejznámější jest nejchudší ratolesť její mřížka.

Nejdéle, a to sice až na naše dny, tudíž i přes úpadek svůj udržela se krajka vytahovaná v práci i v ozdobě žen slovanských.

Ozdoba mřížkovaná jest rázu čistě slovanského.

Prohlížíme-li zůstavené nám skvosty památek našich pramatek, setkáme se všady téměř s mřížkou. Na plenách, úvodnicích, zástěrách, sukních, čepcích kulatých, všady, kde ženy slovanské vyšívaly v bílém, nebo i hedbávím na plátně, usmívá se na nás vzdušná mřížka.

I krajka vytahovaná zachována nám ve mnohých krásných skvostech památných oděvů a rouch.

Krajka vytahovaná jest nazvíce spojena s bílým vyšíváním, které ji prorývá.

Při starých skvostech těchto krajek, nazvíce pracích slovanských žen, vždy s bohatým vyšíváním hedbávím na plátně setkáváme se, které mezery zdobilo.

I nyní, šijeme-li napodobenou krajkou vytahovanou — neb o pravé mluvití nelze — ovroubíme místa, kde mřížku umístíme, stehy vyšíváných švů v nitích hedbávných. Také nitě zlaté a stříbrné se bežou často ku zvýšení lesku.

Vzor mřížkoviny každé musí býti přímočarý, a sestavuje se z různých měřických tvarů.

Látka a přípravy pro mřížkování.

Látka.

Látka budiž hladce tkaná; nejlepší je plátno z dobrého předu, muselín, pravý batist a látky měkké, k tahání nití působivé, z nichž v prvé řadě doporučuje se hedbáví. Mimo to pak látky čtvercované, jako: lněný gaze, kanava javová a látky těmto spřízněné. Za látku nejvhodnější vždy jmenujeme plátno.

Nit.

Mimo plátno třeba nám jemných nití krajkových, kterými šijeme mřížku. Tato nit se řídí jemností látky, a bývá nazvíce bílá, přezná, avšak pro ozdobu se volívá ráda nit hedbávná.

Pak nití silnějších, k čemuž lze zde voliti i lesklou přízi, i hedbáví, pro stehy vzorové.

Nitě tyto bývají též pestré, a sice barev: červené nebo modré v niti přezné, v hedbávné niti: zlatožluté, kukuřicové, černohnědé, červené, černé, modré.

Jak přezná nit, tak i hedbáví budiž stálých barev, nebo krajka vytahovaná se pere.

Jehla.

Jehla pro stehy mřížkové jest obyčejná jehla šicí, v tenkosti se řídí nití. Pro stehy vzorové a látačí jehla se špičkou tupou, jakéž se používá při vyšívání kanavovém a při protahování v tylu.

Podloha.

Mimo jehlu a nit třeba nám voskovaného nebo tuhého plátna pro podložení nití tažených ku šití, nebo podušky, k níž práci připínati

nám lze. Zručné pracovnice šijí mřížky prostě v ruce, napnuvše si látku na ukazovák levé ruky.

Při práci této nezbytnou jest čistota v provedení a přesnost.

Kterak se vyvozuje mřížkovina.

Mřížkovina vyvozuje se:

- a) vytahováním nití z látky;
- b) obtáčením uvolněných nití látky a svazováním jich v pásemka;
- c) obvinováním mezer;
- d) proplétáním a prošíváním pásemek.

Mřížkování není tudíž jiného, než **protahování a mřížkování** nití volných, čímž se vyvozuje mřížkovaná půda krajková, která jest:

- 1. prolamovaná;
- 2. řetízková;
- 3. síťová;
- 4. sloupečková;
- 5. čtvercovaná.

To jsou základní mřížky, na kterých opět protahováním vzory vyvozují se a tvoří vzorovanou krajku.

Základem všeho je vytahování nití.

O vytahování nití.

Kterak nitě z látky se tahají, popsáno ve svazku III. „Šití“ při stříhání.

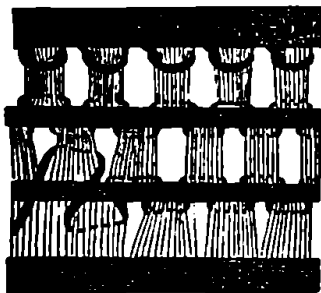
Nitě pro mřížkování se vytahují buď po útku, buď po osnově, buď v obou, ale vždy v rovné látce, nikdy ve střížení šikmém. Mezi taženými nitěmi zůstáváme mezery látky pevné.

Při vytahování nití nemáme však vždycky volnosti; bývají kraje její omezené. V takovém případě, který n. př. naznačen jest v obrazci čís. 76., označíme si, kam až smíme táhnouti niť, a tam nitě tažené ustříhneme.

Při okolkách šátků, vůbec čtverců, zůstávají nám v rohách mezery následkem tažení nití z osnovy i z útku. Takové mezery se pak vyplní buď mřížovinou zaklesanou, buď guipurou. Viz obraz čís. 68.

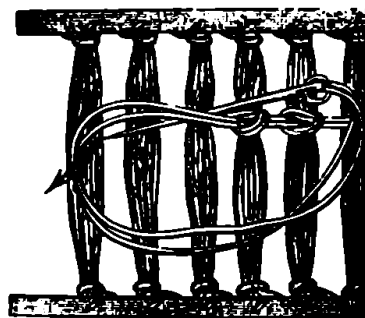
Kolik nití táhnouti máme, o tom rozhoduje druh a vzor mřížky. Řídímeť se při tom přesným rozpočtem.

V novější době vetkávají se v okolky ručníků, pokrývek a p. nitě volné pro mřížku, které usnadňují práci, ano se uspoří tak namáhavé tažení nití z látky. Zde však dvojí lze vytýkati: 1. omezenost volby vlastní; nebo tkanina nám takorůzka vnucuje rozměr; a 2. porušení původní vlastnosti mřížky, vkládáním nití pracovních tam, kde býti má látka; — totiž nitě netažené. —

Obráz čís. 65.

Omezená tkaná mřížka. Stehem předním upevňování.

Obráz čís. 66.

Vkládání nití. Steh zaklesací.

První ukazuje nám obráz čís. 65., druhé obráz čís. 66.

Druhá část práce jest upevňování nití volných. Provádí se buď prostě, buď ozdobně.

Základem upevňování, ano celého mřížkování, jsou stehy.

Stehy mřížkování.

Stehy mřížkování lze roztřídit ve:

- a) stehy základní;
- b) „ vzorové.

Prvními vyvozujeme jednoduchou půdu krajkovou, druhými půdu vzorovou, anebo vzor krajky.

Stehy základní.

Stehy základní jsou:

- 1. mřížkový;
- 2. obšívací;
- 3. zaklesací;
- 4. protahující;
- 5. klikatý.

Stehy vzorové.

- 1. látací;
- 2. kroužkový;

3. křížkový;
4. ploché stehy vyšívání kanavového;
5. stehy protahování v síťovině;
6. stehy mřížoviny zaklesané;
7. stehy ozdobné.

Jelikož stehy tyto v provedení svém i v podobě nám s dostatek již známy jsou, promluvíme o tom, kterak jich kde upotřebiti máme, při popisu práce.

Upevňování nití volných v kraji.

Volné nitě ve krajích se upevňují, aby se udržely ve stejné míře a poloze své. Ve středu krajky mřížkové nastupuje teprve vlastní šití mřížkoviny.

Děje se ovinováním nití tažených nití pracovní.

Při upevňování základním již dbáme, aby mřížka dostala podobu pravou, a jak začneme, tak stejně pokračujeme.

Upevňujeme kraje buď za každou jednotlivou nití ve kraji, buď ovijíme několik nití v pásemko.

Prvý způsob se méně naskytuje, a jest vždy vzorem podmíněn. Takto se pracovaly nejprvéjší a nejumělejší krajky.

Druhý způsob jest obvyklejší a nejrozšířenější.

Upevňujeme nitě prosté stehy obšivacími, pásemka stehy základními (viz „Šití,“ III. sv., obr. čís. 12. a 13.) těsně a sice vždy u kraje.

Jiný způsob jest vzorem podmíněn; pak se obvinují nitě nebo pásemka od kraje přes malou mezeru nití tažených.

Toto nutné upevňování ve krajích často se zakrývá, totiž ozdobuje anebo ihned ozdobně provádí, totiž: stehy ozdobujícími zachycujeme ihned nitě volné v kraji.

Ozdobují se kraje: křížky, stehy ozdobnými, smyčkovacími a pod.

I když se kraje nezdobí, dbejmež toho, aby byly čisté a vkusné.

Uvolněné nitě stahujeme pak, a mezery ovijíme. Tím se vyvodí povrch mřížkové půdy.

Nitě stahující, nabíráme je v pásemka.

O nabírání nití v pásemka.

Kolik nití nabíratí máme na jedno pásemko, jest velmi důležité. Všeobecného pravidla však pro to nestává, jelikož se řídí síla pásemka vzorem a půdou mřížky.

Z pravidla se ovijí 4 nitě v pásemko; nejméně 2 a nejvýše 8, ale bývá jich někdy i více. Než začneme pracovat, dobře si nitě na vzorci sečtěme. Pamatujmež si též, abychom vždy měly sudé číslo nití v pásemku k vůli možnému rozvádění jich a rozdělování.

Každý jiný způsob tahání nití a ovinování pásemek dá nám jiný druh pŕdy. .

Vyvozování pŕdy mŕížíek.

Ovinováním mezer a upevňováním pásemek vyvozuje se pŕda mŕížíky, která může býti:

- a) Volná.
- b) Prolamovaná.
- c) Řetízková.
- d) Síťová.
- e) Sloupečková.
- f) Čtvercovaná.

To jsou pŕdy jednoduché. Z nich teprve vznikají mŕížíky vzorované, složité, prošíváné. Popíšeme mŕížíku zdobenou i vzorovanou hned při jednotlivých pŕdách.

Často zdobíme krajku mŕížíkou pouze jednoduchou; pak dbáme toho, aby mezery byly vkusně ozdobeny.

a) Volná mŕížíka.

Pro tento druh zŕstavujeme jen úzkých mezer při tahání nití. Kraje buď ob 1 niť upevníme, buď zŕstanou prosty, a začneme blíže kraje zdobiti nitě uvolněné.

Na volných nitích šijeme pak řady stehů ozdobných. Nesmíme však stehy rozvolněné nitě ani v nejmenším stáhnouti, aby ráz jejich se neporušil a každá nitka vedle druhé ležela.

Tuto pŕdu pak i jinak zdobíme.

V jedné řadě zŕstavujeme pak na př. nitě volné, ve druhé svazujeme sloupečky až z 12 nití. Po každém svázání niť pracovní ustříhneme, takže tyto snůpky prostě visí.

Zdobení těchto volných mŕížíek jest různé a vkusné.

Také střídavě v řadách posuvnutých je svazujeme, nebo zdobíme stehy křížkovými.

Nejstarší mŕížíky a krajky vytahované se jenom takto pracovaly a na volné pŕdě různé vzory vyvozovaly se.

b) Prolamovaná mřížka.

Prve než začneme z látky vytahovati nitě, jest nám ustanoviti se, jakého druhu půdu mřížkovanou chceme vyvoditi.

Pak vytahujeme vždy několik nití z látky a zase tolik, kolik jich třeba, v látce zůstavujeme. Jedno takové tažení nití a zůstavení kusu látky netažené, nazývá se jedna řada.

Mezi každou řadou nití tažených zůstavujeme v mezeře tolik nití, kolik třeba, aby byl poměr mezery k řadě patřičný.

To se řídí také silou nitě tkaniva.

Vytaháme tolik řad, kolik buď žádá vzor, když chceme pracovati půdu vzorovou, anebo kolik chceme, aby šíře byla dostatečná a přiměřena.

Majíce nitě taženy, ohraničíme si je v obou krajích jejich základním stehem mřížkovým.

Steh mřížkový popsaly jsme ve svazku III. „Šití,“ i daly též k němu obrazce čís. 12. a 13. Tam je tažena pouze řada jedna. Když jsme jich táhly více, šijeme jak ukazuje obraz čís. 13. ve III. svazku až u poslední řady kraje druhého.

Pro mřížku prolamovanou beřeme buď 3—5 anebo čítáme $\frac{3}{4}$ nití v mezeře oproti taženým. Na př. 5 nití táhneme, a 3 zůstavujeme; nebo: 4 nitě táhneme, 3 zůstavujeme.

Oko, vycvičené v rozměru, samo dobrou v tom radu dá, ostatně i vzorové předlohy určují rozměr nití.

Upozorňujeme též na to, že jak v první tak v poslední řadě musíme bráti pro šití stehu základního tytéž nitě.

To platí vůbec pro řady všechny ve mřížce prolamované.

Mezery ve mřížce se různě obšívají, aby se vyvodila půda prolamovaná.

1. Prostě stehem základním.

Tu šijeme v obou krajích mezery steh základní. Zde si usnadňujeme práci tím, že jednu mezeru hustou vždy s obou stran tažených nití při jednom svazujeme.

2. Stehem předním.

Upevňujeme vždy současně dvě řady; jedním stehem dolní, druhým hoření. Obraz čís. 65. Obrazec ukazuje stránku rubní; po lícu jeví se stehy jako perlové.

3. Stehem klikatým.

Přes mezeru ovijejíce dvě řady, šijeme steh klikatý, zasahující taktéž jednou nitě řady hoření, podruhé dolní. Obraz čís. 67. nám tento způsob ukazuje v půdě řetízkové.

4. Stehem křížkovým.

Šijeme stehy křížkové přes mezeru, zabírajíce nitě řad obou, jak už bylo udáno.

Tyto tři poslední druhy spojování šijeme také pro zvýšení ozdoby buď v niti barevné, buď v hedbávné.

Jelikož vetkané pruhy nití pro mřížky nemívají vždy mezer tak ohraničených, jak si přejeme, vyvozuje se půda prolamovaná zvláštní nití, která nabírá mezeru. Šijeme nití podvojnou stehem zaklesacím, jak nám práci znázorňuje jasně obraz čís. 66.

Takto si rozdělujeme půdu každou při nitích vetkaných pro mřížku.

Prvním způsobem prolamované mřížky vznikne půda jednoduchá, druhými třemi složitá.

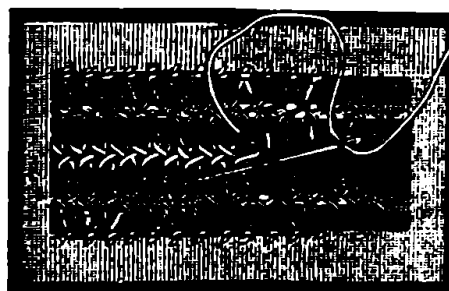
Chceme-li mřížku zdobiti vzorově, pošíváme po této půdě různé stehy ozdobné, dlouhé, volné, které seřaďujeme v metličky, ve hvězdice a podobně. V mezerách šijeme buď mušky plné, buď je zdobíme pleťencovými stehy.

c) Řetízková.

Obraz čís. 67.

Základ k řetízkové mřížce dává již steh střídavě vázaný a obr. čís. 14. ve III. svazku „Šití“ umístěný.

Umístíme-li jej vícekrát v řadách, vyvodíme řetízkovou mřížku. Tato mřížka může býti provedena i střídavě, tak že jest některá řada širší, jak obraz čís. 67. ukazuje, a pak se středem ozdobí.

Obraz čís. 67.
Půda řetízková.

Mezery mezi řadami řetízkové mřížky se zdobí jako při půdě prolamované. Pásemka této mřížky též obtáčíme.

Nazvíce jest řetízková mřížka ozdobou krajovou, napodobujíc a zastupujíc šev vyšívaný, a bývá jí ohraničena mřížka vzorová.

Řetízková mřížka středem zdobívá se stehem klikatým, obraz čís. 67., nebo tamburovým.

d) Sítová.

Půda síťová vyvozuje se buď kroucením pásemek, buď prostým rozváděním jich.

Tato půda tvoří se zaklesáním, které jest buď:

- a) stehem obšívacím;
- b) stehem smyčkovacím;
- c) stehem zaklesacím provedeno.

Stehy bývají při tom někdy i podvojně umístěny, ano stehy smyčkovací šijí se časem i tři. Řídíme se vždy vzorem, nebo vlastní vynalezavostí.

Sítová půda vznikla z půdy řetízkové. Nitě se rozvádí však tak, aby dvě řady utvořily jeden čtverec síťový.

Sítová půda se vyvozuje buď:

- 1. po celé šíři mřížky v nitích volných;
- 2. se vytahují nitě tak, aby vždy v jedné řadě vytvořil se jeden čtverec síťový, který se odděluje mezerou. Druhý čtverec musí se řaditi ku prvnímu, aby se napodobila v celé mřížce síťovina. Obraz čís. 68. ukazuje druhý způsob síťové mřížky.

Síťové půdy prosté pak zdobívají se buď jako síťovina každá guipurovými stehy, o nichž dále při prošívání síťoviny jedná se. Též jen střídavě na nich ozdobné stehy šijí se. K tomu arci třeba předloh vzorových.

1. Vytáhneme nití tolik, kolik třeba, abychom měly dostatečnou šíři mřížky.

U kraje oddělíme pak nitě v pásemka stehem základním, nabírajíce, dle toho jak řídká má býti síť, 4—8 nití. Počet poslední z pravidla se beře jen při látce jemné, anebo při síťovině skroucené.

Druhý kraj neupevňujeme zatím, abychom případně mohli ze tkaniva ještě 1 nebo 2 nitě vytáhnouti; práci tu vykonáme až při poslední řadě.

Pro druhou řadu nitě rozvádíme jako při řetízku a vždy hned zaklesáme steh; poněvadž nit pracovní nesmíme táhnouti středem při síťové mřížce, ana by tím byla porušena, uvedeme ji ztraceně ihned ku řadě třetí mezi nitěmi volnými ve tkanině. Tak pokračujeme.

Zaklesneme vždy tam, kde by v síťovině byl uzlíček.

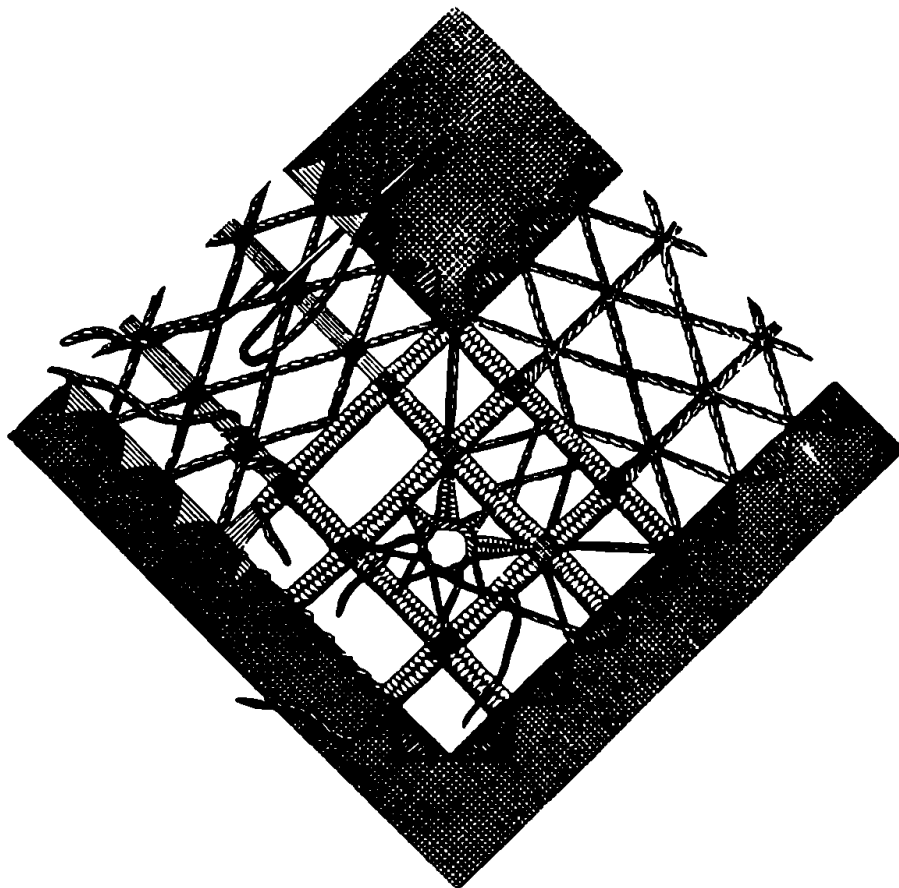
Pozorujeme zde pravidlo, aby síťové čtverce stejnoměrně se vyvozovaly. Při tomto způsobu práce rozvádíme pásemka pro síťové čtverce prostě.

Jinak je obtáčíme. Vedouce nit pracovní ku zaklesnutí, obtáčíme ji kolem pásemek, by tuto šňůrce se podobala, jak vidíme na obrazci čís. 68.

Tato mřížka je bohatší.

2. Jak naznačuje obrazec čís. 68., zůstává mezera mezi jedním čtvercem síťovým, která se taktéž obšívá a stahuje, by utvořila šňůrku.

Pro mřížky obtáčené neupevňují se kraje, ale vyvozují se z nití prostých, jako na obrazci čís. 68.

Obraz čís. 68.

Síťová mřížka. Ozdobný šev. Roh šátku. Ozdobení guipurou.

Tento způsob jest rozhodně snadnější ve provedení, než prvéjší, kde nám jest bedlivě hleděti k tomu, by se čtverce síťové nikde nestáhly, což při více řadách čtverců jest úloha dosti velká.

e) Sloupečková.

Sloupečky ve mřížce vzniknou, když řada nití vytažených jest širší, než počet nití nabraných. Tím se pásemko zdělí a utvoří se sloupeček. Obrazec čís. 15. ve III. svazku „Šití“ naznačuje sloupečkovou řadu.

Sloupečky jsou: krátké, dlouhé, volné.

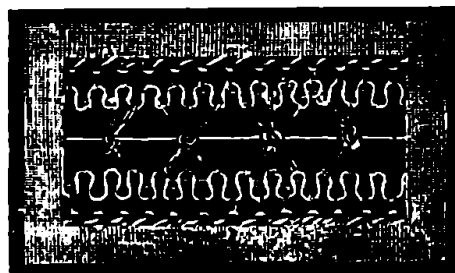
O sloupečkové mřížce platí pravidla veškerá, jež jsme daly pro mřížku prolamovanou. Taktéž se i zdobí, na ní vyšívá i protahuje se stehy guipurovými.

Sloupečky vyvozují se rozličně ve mřížkování. Známe tyto druhy:

- a) prosté; nitě pásemka zůstanou volné. Tyto sloupky se také obšívají ve krajích ob jednu nit stehy obšívacími. Pak tvoří každá nit 1 sloupeček, a jmenují se volné;
- b) obtáčené; pásemka obtáčí se nití;
- c) svazované; středem táhneme nit a zaklesáme v polovici každého pásemka. Při volných nitích nabeřeme jich na jehlu počet libovolný ale vždy stejný.

Zaklesáme stehem: zaklesacím, kroužkovým, a sice jak jednotně, tak i podvojně, i násobně.

Někdy beřeme tři pásemka, viz obraz čís. 69., ano i čtyři. Při volných nitích také vzorujeme; tu vždy pro jeden svazeček nabeřeme více nití, pro druhý svazeček méně.

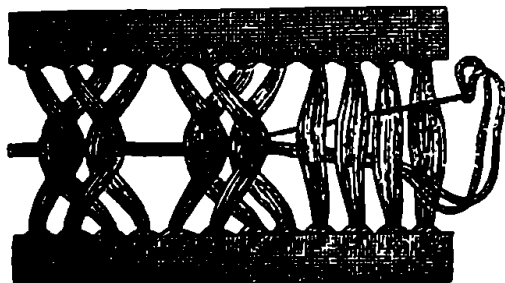

Obraz čís. 69.

Svazované sloupečky.

- d) křížované; obrazec čís. 15. ve III. svazku i popis k němu učí nás jednoduchému způsobu křížování pásemek.

Podvojnému křížování učí nás obrazce čís. 70. a čís. 71., čís. 70. ukazuje začínání, čís. 71. ukončení.

Obraz čís. 70.

Křížované podvojně sloupečky.
Začínání.

Obraz čís. 71.

Křížované podvojně sloupečky.
Ukončení.

- e) řetízkové; v obou krajích ušije se steh základní, a pak se nitě rozvádí teprve pro sloupek jako při řetízku.

Mezera není zde však žádná a sloupky mají pak tvar vejčitý.

f) podvojně svazované; k tomu třeba dlouhých sloupků, tak dlouhých, jak široká je celá mřížka okrajová, anebo, aby zaujaly asi 3 řady jiných.

Středem 1 třetinu místa ovijíme a pak vždy na dvou pásemkách zaklesáme jednou na jednom, podruhé na druhém kraji této střední třetiny, aby ze zavijených pásemek tvořil se řetízek.

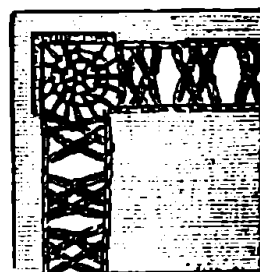
Ozdobování sloupečkové půdy.

Sloupečky se různě zdobí, čímž se vyvozuje pak vzor.

a) Zaklesáním.

Zaklesáme čtyřikrát do kříže na 4 sloupečkách, viz obraz čís. 72.

Otvor mezi těmito čtyřmi stehy zaklesacími obšijeme obšivacími stehy a zarovnáme jej v kolečko, buď kolečko obkroužkujeme, buď přes něj ušijeme pecičku stehem plochým a p.

Obraz čís. 72.

Sloupečky zaklesané.

b) Stehy guipurovémi.

Zde má naše fantasie volné meze. Na místě popisův, jež by se do nekonečna táhnouti mohly, podáváme dva obrazce, čís. 73. a čís. 74.

Obrazec čís. 73. jest jasný a pochopíme provedení snadno.

Pro obrazec čís. 74. budiž zde dáno malé vysvětlení.

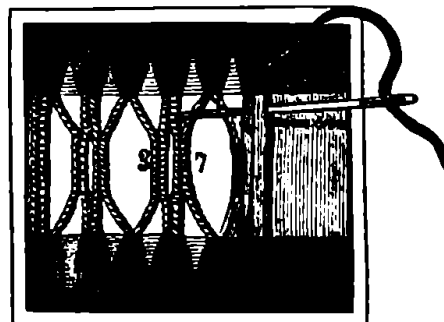
Nejprvé upozorňujeme, že se sloupky guipurové z pravidla ve krajích neupevňují; kde toho třeba, bývá ve vzorci udáno.

Nabeřeme 4 nitě tkaniva na jehlu, a obtáčíme je tak dlouho, až sloupek jest obtočen na $\frac{1}{3}$ šířky celé řady.

Obraz čís. 73.

Sloupečky guipurou zdobené.

Obraz čís. 74.

Sloupečky vzorované.

Zde číslován jest číslem 1. Pak začneme pracovati sloupek čís. 2.

Především asi třikrát volně obtáčíme 4 nitě tkaniva pro sloupek, abychom niť pracovní převedly ku kraji.

Tam přibeřeme ještě 4 volné nitě k těmto obtočeným, tak že jich máme nyní 8, na kterých šijeme steh propletený, až zase na $\frac{1}{3}$ šířky,

jako 1. sloupek. Tam, jak vidno, nitě 2. sloupku rozdělíme ve dva díly, a proplétáme zase nitě od 1. sloupku, a 4 nitě ode 2. sloupku až tento sloupek čís. 3. zabeře druhou třetinu šířky. Pak opět nitě ve dvě rozdělíme, sloupek čís. 1. až ku kraji ztraceně obtáhneme, odkud teprve obtáčíme jej až ku středu. Odtamtud vedeme nyní pracovní niť ztraceně ku kraji k čís. 5., odkud na 8 nitích zase proplétáme až ku středu, totiž ke druhé třetině šířky. Čís. 5. jest totožné s číslem 2., ale oddělené mezerou. Nyní již snadno pochopíme, kterak máme dále obtáčet, k čemuž nám číslice napomáhají.

Sloupky proplétané.

Zde se obyčejně vážou 2 nitě v pásemko. Pak se na těchto pásemkách, z nichž každé máme za jednu niť napnuté osnovy pro pletaninu, proplétáním vyvozují vzory tím, že pásemka, totiž zde nitě osnovy, vypouštíme a přibíráme, vypouštěná pásemka ovijíme ve šňůrky, aby se z nich sestavily mřížované a prolamované vzory, které odráží od půdy proplétané.

Háčkovaní vzalo si z tohoto druhu mřížky své vzory z krátkých sloupků a řetízkových ok.

Nelze nám vyčerpati druhy mřížek a vzorů veškery.

Popisy bez obrazců jsou mrtvé a obrazce knihu zdražují.

Poukazujeme ku starým skvostům z umění mřížek ke studiím pilným ve průmyslovém museu páně Náprstkové, a dobrým předlohám, jichž tu a tam přináší časopisy módní.

Čtvercovaná.

Obrazce čís. 75. a 76.

Čtvercovaná mřížka tvoří pravidelně ohraničené čtverce. Nitě po šířce a po délce při této mřížce vytahují se.

Na příklad takto:

4 nitě vytáhneme z délky, a 4 zůstanou ve tkanivu. Obraz čís. 75.

Ze šířky opět 4 vytáhneme; 4 zůstanou. Obraz čís. 75.

Krátké nitě, které po šířce tahají se, těsně při látce ustříhneme a obšívacími stehy ihned připevníme, by netřepily se dále.

Při tom současně i nitě volné u kraje obšijeme, vpíchajíce za každou niť tkaniva.

Snadno na rozum vstoupí, že nití i více tahati lze, a sice až 12, 24, ano i třebas, žádá-li toho vzor, 36.

Pravidlem jest, by počet nití byl vždy čtyřmi dělitelný.

Pro drobné práce stačí 8, nejvýše 12 nití. Pravidlo druhé jest: kolik nití vytáhneme, tolik opět ve tkani-
vu zůstavujeme!

Vytahavše nitě, u-
zříme před sebou čtver-
covanou mřížku.

Jde nyní již jen o
to, by mřížka uvnitř ob-
šila a upevnila se, mimo
to pak ozdobila také.

Čtvercovaná mří-
žka má tři druhy čtverců:

1. husté;
2. otevřené;
3. z volných nití sestávající.

Tím pak druh obšívání čtver-
cův, ano i druh a vzor mřížky řídí
se. Jest, jakobychom byly si napjaly
osnovu, na níž protahováním plochu
vzorovou vyvoditi chceme.

Každá sebe menší změna vy-
vodí již jiný vzor mřížky čtvercované.
Při vzoru bohatším šijeme dva i tři
druhy stehů vyplňujících.

Upevňováním vzory též současně zdobí se.

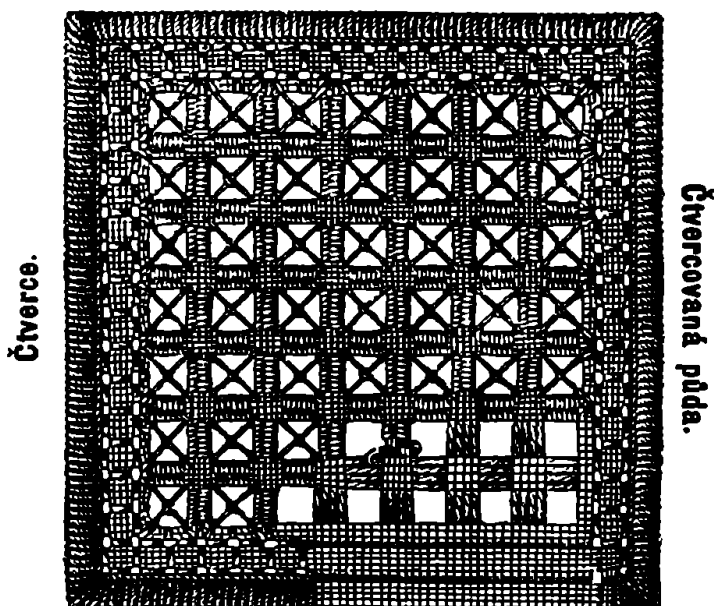
Nejprostší steh jest obšívací.

Obšíváme a upevňujeme čtverce tažené více druhy:

- a) Obšíváme pouze volné čtverce, husté přeskakující.
- b) Obšíváme hrany všechny, totiž: husté i volné čtverce. Obr. čís. 76.
- c) Jedním stehem volné čtverečky obtáčejíce.
- d) Obšíváme pouze hustý čtvereček, který se přitáhne ve čtyř hranách
svých 4 stehy obšívacími, tak že v každé hraně jest jeden steh.

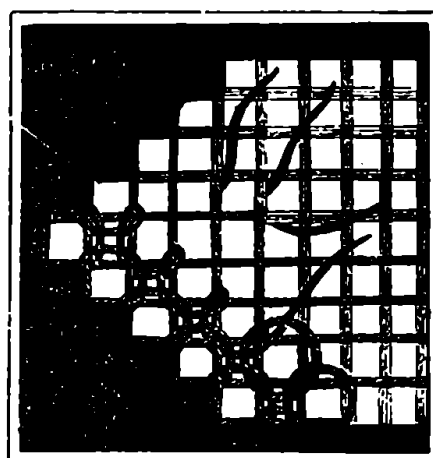
Zde se volný čtverec stáhne.

Volné a husté čtverce.

Stehy propletené. Tažení nití.

Obráz čís. 75.

Obráz čís. 76.

- e) Obšíváme každý hustý čtvereček tak, že za každou volnou nit jeho ve všech čtyř hranách zachycujeme a šijeme vždy 1 steh obšívací. Zde opět čtverce volně rozestrou se.

Ozdobně upevňujeme čtverce:

- a) Klikatým stehem, zabírajíce vždy nitě nad a zase pode čtvercem hustým. Šijeme takto v řadách, pročež vždy jedna řada čtverců volných zůstává prostě.
- b) Smyčkovacím stehem. Buď zdobíme jím hrany čtverců volných, sesilujeme jich, buď čtverec hustý upevňujeme, vpíchajíce za každou nit.
- c) Proplétaným stehem. Obráz čís. 75. práci naznačuje. Volné čtverce propletou, ozdobí a seslí se. Husté čtverce zůstanou prosté.
- d) Vyšíváním hustých, nazvíce větších čtverců: křížky, stehem ruským, smyčkovým a pod.

Šijíce, pamatujeme, bychom nitě čtverců volných zachycovaly a upevňovaly současně s ozdobováním.

- e) Mřížkováním čtverců volných. Ve volných nitích šijeme různé stehy mřížkovací, při čemž nitě volné ku čtvercům hustým připevňujeme.

Bežme k upevňování čtvercované mřížky nitě barevné, nazvíce hedbávné pro zvýšení účinku.

Hlavní účel mřížky čtvercované jest, by byla půdou pro vyšívání a protahování.

Prošívá se na ní různými stehy síťoviny guipurové, nazvíce zdobí jí pavoučky a pod.

Obr. čís. 76. naznačuje nám též druh práce stehem krajkovým vyšitý.

Otevřené čtverce krajkovou mřížovinou, i stehy omezenými krajkování smyčkového vyplňují se.

Též na tuto čtvercovanou mřížku mřížovina zaklesaná šije se; zvláště účinně působí, ozdobíme-li čtverce rovné, mřížkováním vyvozené, obráz čís. 76., zvláštní síťovinou obtáčenou. Obráz čís. 64. v V. svazku „Pletivo,“ to znázorňuje.

Jinak ve skřížení čtverců mřížkováných opět druhá síťová mřížovina skřížuje se.

Můžeme si tudíž roztřídit čtvercovanou mřížku na 3 druhy práce:

- 1. ozdobování a upevňování čtverců volných;
- 2. ozdobování čtverců hustých;
- 3. vyplňování čtverců otevřených.

Rozmanitost též vyvozujeme střídáním v těchto ozdobách, totiž tak, že některé čtverce otevřené vyplňujeme, některé ne. I toto však musí míti dobře rozmyšlený plán a vyvozovati vzor na ploše.

Čtvercovaná mřížkovina nazvíce při vyšívání v bílém a ve krajce vytahované umísťuje se. Oblíbenou jest pro okolky čtverrohých šátků a čtvercův, z nichž mosaika sestavuje se.

Čtverec znázorňuje obraz čís. 75.

Čtverec.

Čtverec, jak na obrazci čís. 75. lze pozorovati, ve všech 4 hranách jeho buď stehy smyčkovacími ovroubíme a upevníme, buď zalemujeme jej ovrubou z látky.

Kraje čtverce též vyšívanými stehy zdobí se.

Vzorovaná půda.

Vzorovaná půda mřížky vyvozuje se sloučením dvou i více stehů mřížkových.

Podáme toho některé příklady:

1. 1 řada řetízkové mřížky;
5 řad prolamované mřížky;
1 řada řetízkové mřížky.

Mezery ozdobené, prolamovaná mřížka, muškami zdobená.

2. 1 řada sloupečková.

Mezera širší, aby byla trojnásob tak široká, jako z pravidla by měla býti.

1 řada síťového čtverce.

Opět mezera jako nahoře.

1 řada sloupečková.

Mezera široká se zdobí různě. Také se na ní mohou šití podvojným stehem dlouhým trojhránky, jaké zdobí okraje mřížky při okolku obraz čís. 68.

3. 1 řada řetízková.

1 řada dlouhých sloupků za každou nití obšitých a uprostřed obšívacími stehy stažených; nit se vede ztraceně od zaklesání.

1 řada řetízková.

Mezery se zdobí buď křížkovým, buď hustě obšívacím stehem.

- 4. 1 řada prolamovaná.
 - 1 „ sloupků křížovaných.
 - 1 „ prolamovaná.
 - 5. 1 řada prolamovaná.
 - 1 „ řetízková.
 - 1 „ sloupků dlouhých svazovaných.
 - 1 „ řetízková.
 - 1 „ prolamovaná.
 - 6. 2 řady prolamované.
 - 1 řada sloupků dlouhých guipurových.
 - 2 řady prolamované.
 - 7. 1 řada prolamovaná.
 - 2 řady sloupků rozváděných.
 - 1 řada prolamovaná.
 - 8. 1 řada prolamovaná.
 - 1 „ sloupečková.
 - 1 „ řetízku obtáčeného.
 - 1 „ sloupečková.
 - 1 „ prolamovaná.
 - 9. 2 řady prolamované.
 - 2 „ svazovaných sloupků.
 - 2 „ prolamované.
-

V.

Prošívání ve síťovině.

Úvod.

Sem zabíhá vkusná a nazvíce též umělecká práce prošívání v síťované půdě mřížované, buď propletením vyvozené, buď vyšíváním ozdobené.

Protahováním nití vyvozují se ve mřížovině síťové krásné ozdoby krajkového rázu.

Práce to prastará, známá již před mnohými staletími, jak dokazují staroassyrské památky.

Sít čtvercová, tvořící půdu, se druhdy drhala, neb tkala, a vzor se do ní vyšíval od ruky; v severní Evropě, jako v Anglicku, ve Švédsku a v Německu, dělo se tak jednoduše lněnými nitmi, kdežto v Italii, ve Španělsku a ve Francii užívalo se nití zlatých, stříbrných a barevného hedbáví.

Nití zlatých, stříbrných a hedbáví barevného nalézáme u nás při síťovaných guipurách toliko porůznu.

Na výstavě krajů národních, pořádané r. 1880 v sále Střeleckého ostrova, pohřešovaly jsme krajky síťované a síťované guipury skorem úplně; ač tolik víme, že síťování a pak alespoň jednoduché proplétání v síti babičky naše dobře znaly.

Za to těší se síťované guipury občanskému právu v salónech a jest jich vídati s dostatek za výkladními skříněmi obchodníků se zbožím prádelným.

Jméno, zdá se, obdržely guipury od háčku, zvaného guipoir, jakého se při dělení jich užívá.

Nynější nám známé prošívání v síťovině jest krásné napodobení starých krajk síťových.

Síťované krajky.

Názvem síťované krajky zahrnujeme obecně ozdoby krajové v síťování, a známe krajky dvojího způsobu: v síti vzorované, a v síti prošívané.

Prvější jsou více ukončující vzorkované proužky, jejichž okraj tvoří různé výběžky zubovité, obloukovité, jak toho lze docílit přeměnou válečků, anebo vystřihováním krajův.

Práva historického ku názvu krajky mají však pouze krajky prošívané v síťovině, italsky zvané: *Punto a maglia quatra*.

Ať byla půda síťoviny rovná, ať kosočtvercová, vyšívaly se do čtverců její jehlou vzory od svobodné ruky, různými stehy krajkovými a stehy vypůjčenými od šité guipury.

Síťová krajka je dle úsudku znalcův a studií konaných na staro-asyrských řezbách odvěká a původ její se ztrácí v mlhových dějinách minulosti!

Nejvíce upomínek skutečných o rozkvětu krajkářství síťového přešlo k nám ze středověku.

Vzory téže doby jsou slohu gotického a představují nazvíce církevní podobenství, poněvadž účel jejich především směřoval k ozdobě oltáře a chrámu.

Krajka síťovaná vyšla z klášterů, jako veškery umělecké práce ženské, a původně byla určena, aby zdobila chrámy.

V sedmnáctém století teprve se ve krajce síťové nastolila arabeska, stylisovaná květina a p., když krajky vyšedše z klášterův a chrámů do života plného, staly se též okrasou domův a zdobily záslony, koberce, přikrývky a různá ona roucha, jakýchž znali předkové naši k zahalování i mrtvol i novorozeňat, jež provázely konec a vítaly začátek života.

Při krajce síťové v první řadě padá na váhu steh a vzor.

Stehy a vzorem vyvozuje se teprva z obyčejné síťové mřížoviny cenná věc.

Síťovina ve krajce síťové zanikává, ano často se i vystřihuje, když byla učinila svou povinnost a sloužila za osnovu vzoru vyšitému.

Nejstarší knihy vzorů nám nyní známé jsou z roku 1530—1540, jež vyšly v Curychu a Augšpurku; znamenité pak jsou vzory Sibmacherovy z roku 1597 vydané v Norimberku, roku 1866 fotolitograficky rozšířené pomocí c. k. musea ve Vídni.

Poukazujeme tudíž pro volbu vzorů ku této knize, dokud neodkřeje se některý slovanský poklad téhož umění, který by nám byl bližším.

Jak již v předu řečeno, pohřešily jsme se želem při výstavě slovanských krajův v roce 1880 síťové krajky, jež by nám byly mohly býti rukověti při sepisování díla tohoto.

Nelze nám tudíž prozatím též určitě se rozepsati o slovanských krajkách síťových.

Vzácnost stehův, umělost jejich, bohatost vzorů, čistota práce, přesnost provedení, jemnost nitě rozhoduje o ceně síťové krajky.

Jako každá krajkovina má v první řadě i síťová účel dvojí:

- a) býti ozdobou kraje, totiž zdobiti lem a zastupovati okolek.
- b) tvořiti krajkovou půdu.

Okolek bývá zastoupen pruhem, jenž nám jest znám názvem vložka. Jest to krajka, jejíž středem se táhne vzor působivý pro ornament plochy, a jejíž oba kraje jsou rovně zakončeny.

Krajka vybíhá v zoubky, zubce i oblouky ve kraji jednom, ve druhém končí ve švu.

Velkých ploch nelze tak snadno provésti ve kraje síťové. I pomáhává se tím, že se plochy sestavují ze čtverců síťovaných.

Krajková plocha bývá tudíž nazvíce krajková mosaika.

Vůbec všechno, co se prošívá na síťové půdě, má ráz krajkový. Naši povinností jest tudíž, abychom cenu této práce zachovaly tím, že nezhrěšíme na jejich kráse nižším výrobkem hrubým.

Zachovejmež kraje, což jest jejího, a co má býti pouhým síťováním, raději neprošívejme. Na obyčejné předměty stačí pouhá půda síťová, vzorem prorývaná, i bezvzorová.

Druhy prošívání v síťovině.

Prošívání v síťovině rozpadá se ve dva hlavní druhy:

- a) Prošívání obyčejné.
- b) Prošívání guipurové.

Prošívání obyčejné.

Původní a síťové kraje vlastní jest prošívání obyčejné. Guipurové prošívání jest nazvíce napodobení kraje šitých; bez odporu umělejší, jelikož složitější, vzácnější, jelikož pracnější.

Prošíváním obyčejným vyplňují se čtverce síťové v rozpočtu vzorové předlohy, čímž se vyvozují v síťovině krásné, účinné vzory, kterými obyčejná půda povznáší se ku krajkovině.

Vyplňující čtverečky síťové, řídíme se při tom počtem pro vyplnění naznačených čtverečků čtvercované předlohy vzorové, jakáž bývá už výhradně pro toto vyšívání určena. Mimo to lze nám zvoliti předlohy vzorové pro křížkový steh. Jeden čtvereček pro steh křížkový čítá se pak za jeden čtverec síťový.

Módní listy přinášejí dosti vzorů pro vyšívání v síťovině.

Prošívání v síťovině není jiného, než pletanina, provedená na čtvercované síti. Niť se proplétá semo tamo v mezích vzoru, a tvoří vkusný ornament, na němž uzlíčky síťové pěkně vystupují a jej ozdobují.

Prošívati lze v síti rovné, i v síti kosé, i na půdě vzorem prorývané, nebo vzorové. Nazvíce však zůstavuje se prošívání síti hladké, ať rovné, ať kosé.

Prošíváme v síti nazvíce velké předměty, jelikož jak steh, tak i vzor prošívání síťového působí účinně v rozměrech větších svou plností, význačností a bohatostí. Tak sluší zde jmenovati: oltářní roucha, pokrývky, záslony, povlaky a pod.

Avšak i drobnější práce krajkové neztrácejí ve prošívání ani na ceně, ani na kráse, jen když pracovnice vyhoví podmínkám veškerým, jichž si žádá prošívání v síťovině.

Podmínky jsou: přesnost, čistota, zručnost a vkus.

Průmysl nyní vyrábí též síťové tkaniny, na nichž se prošívá právě tak, jako ve síťovině od svobodné ruky síťované.

Přípravné práce.

Koupíme-li síťovinu tkanou pro prošívání, nalezneme ji již úplně připravenou ku práci. Jest rovná, tuhá, čistá, hladká.

Síťovina, již jsme samy byly usíťovaly, bývá však příliš měkká, táhne se, ano časem, zvláště při velkých předmětech, není již dosti čista. I nutno tudíž síťovinu dříve vyprati, z tuha oškrobiti a pak napnouti, aby ležela hladce a rovně. Vypranou síťovinu napínáme ještě za mokra buď na prkno žehlicí, buď na podušku, dle toho, jakých jest rozměrů.

Napínajíce ji, dbáme, aby se napínala hladce, netvořila ani záhybů, ani vypuklin. Připínáme ji špendlíky k opoře, na níž ji napínáme, a necháme ji tak dlouho napnutou, dokud neuschne.

Takto připravenou síťovinu pak napínáme buď do rámce, buď na voskovaný papír.

Při napínání do rámce, i na papír voskovaný, pozorujeme táž pravidla, jež byla už dána vícekrát pro napínání, a jež předpokládáme za známa našim čtenářkám.

Hlavní péčí budiž, aby síťovina byla z tuha napnutá!

Nit.

Ku prošívání bereme z pravidla nit téže barvy a síly, jakovou je nit, ze které se síťovalo. Částečně řídíme se při volbě nitě i touže jakostí, aby byla totiž totožná se síťovou půdou.

Pravíme částečně, jelikož se prošívají předměty v niti bílé usíťované a v bílém prošívané vždy bavlnou.

Na vlněné síťovině prošíváme vlnou, na hedbávné hedbávím, přimichující i zlatou a stříbrnou nit, již naznačujeme obrysy, anebo zvyšujeme bohatost vzoru.

Též prošíváme vlnou na bílé půdě, chceme-li míti vzor pestrý.

Jinak vždy se řídíme tím, aby barva nitě prošívací souhlasila s barvou půdy; tak na smetanobarvé půdě prošíváme smetanobarvou nití, na řezné řeznou, na černé černou a p.

Na bílé půdě prošívá se též červenou i modrou přízí, nebo bavlnou.

Pestře v niti vlněné můžeme prošívati v každé půdě, ale radno jest se při tom umírnovati a dbáti pravidel veškerých o souladu barev, aby se nevyšila jakás takás strakatina, která křiklavě bije do očí.

Nazvíce ve chrámech jest nám setkati se přechoasto se strakatinami na bílých oltářních rouchách vyšitých; též v bytech lze zříti různé pokrývky pestře prošívané, z nichž menšina jest slohově porozuměna, vkusna a účinně krásna.

Pestré tyto odchylky bývají vzácnější; ale obyčejně jest prošívání ve síťovině nití bílou na půdě bílé.

Prošíváme nazvíce bavlnou otevřenou, látací, a pak obyčejnou bavlnou pro pletení.

Co do síly nitě bereme z pravidla nit vždy takovou, aby byla téže síly, jakovou je nit ve síťovině. Dbáme, aby se nití čtverečky úplně pokryly a nebyly ani řídce, ani příliš hustě vyplněny; pročež jeví-li se toho potřeba při síťovině o velkých čtvercích, můžeme voliti přiměřeně i silnější nit.

Časem žádá si toho vzor, aby se vzala nit silnější pro některé částice, jež mají více vyraziti. Tímž se řídíme se též, berouce nit slabší, než z pravidla býti má.

Tyto odchylky však jsou již vzorem podmíněny.

Prošívání nití síťoviny silnější jen za tím účelem, aby vzor více vyrazil, anebo aby se čtverce dřív zapluly, tudíž práce rychleji ubíhala, nelze nikterakž schvalovati, jelikož podobné provedení odporuje rázu krajkovému, kterého ve prošívání vždy zachovati sluší.

Jehla.

Jehla jest buď šicí, látačí i jehla kanavového vyšívání, a budiž v jemnosti přiměřena niti i půdě. Zvláště oblíbené jsou jehly s tupou špičkou, zvané též guipurové.

Steh.

Prošívání ve síťovině jest pouhé proplétání nití; avšak, že se prošívá jehlou, označuje se i způsob proplétání toho stehem.

Při prošívání obyčejném máme jen jeden steh, a sice pouhé to proplétání nitě mezi čtverci sítě.

Nazýváme jej stehem prošivacím, že jest vlastní prošívání ve síťovině. V módních listech označen bývá francouzským názvem svým: *Point de reprise*.

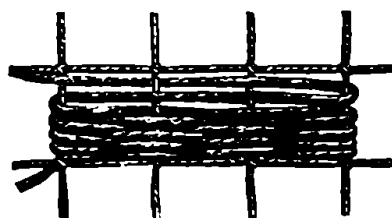
Steh prošivací (*point de reprise*).

Obraz čís. 77.

Starý to náš známý, již od látání prádla.

Nabírá se při něm vždy jedna nit sítkované půdy na jehlu, druhá zůstává pod jehlou; ve zpáteční řadě naběře se na jehlu nit, která dříve pod jehlou zůstala, a přeskočí se ta, která ležela na vrchu. Spůsobem tím protahuje se potud, až čtverečky, o nichž právě pracujeme, náležitě vyplněny jsou. Po té přejde se dále.

Jen toho dbáti dlužno, aby se nitě kladly stále v jednom a tomže směru, a aby hrany čtverečkův oněch se kryly.

Obraz čís. 77.

Steh prošivací (*point de reprise*).

Obrazec nám steh prošívací naznačuje.

Následuje-li postupně za sebou více čtverečků, ježto se vyplňovati mají, protahuje se celá řada najednou, a ne každý čtvereček zvlášť, čím pracovnice získá nejen na rychlosti, nýbrž i na úhlednosti.

Vše to znázorněno jest v dotčeném obrazi.

Pravidla prošívání.

Účinek stehu prošívacího jest krásný a velice bohatý; ale žádoucí jest, aby byl šit pravidelně.

Podáváme zde některá povšechná pravidla, jimiž jest se pracovnici řídit:

1. Prošívající, pracujeme od levé strany ku pravé.
2. Prošíváme stále nepřetržitě v řadě vzorem podmíněné.
3. Niť budiž vedena vždy stejnoměrně, ani příliš těsně, ani volně.
4. Niť zůstane vždy v nepřetržité souvislosti po celou práci. Dojde-li niť v jehle, navážeme k ní novou uzlíkem tkalcovským. Konečky opatrně ustříhneme těsně při uzlíku.
5. Přecházíme-li od jedné řady ke druhé, budiž to opatrně činěno. Dbejmež, by tyto přechody nikde se neznačily, ale všady zanikly. Kde nám nedovoluje vzor, bychom z jedné řady přešli bezprostředně do druhé, pomáháme si tím, že hrany čtverců ovijíme běžně nití pracovní, snažíce se, bychom přešli ztraceně na místo určené, a co nejméně viditelně.
6. Začínáme práci vždy od rubu ku lícu.
7. Než-li se steh prošívati počne, upevní se šicí niť uzlíčkem ku hraně čtverce, by se nevysmekovala.

Volba vzorů.

Pohledneme-li na síť, napadne nám ihned, že skládá se z jednotlivých pravidelných čtverců. Poznání toho dlužno šetřiti při volbě vzorů. Neužijeme tudíž vzorů, ježto se čtverci jsou v nesouhlasu, na př. růže a jiné květiny s rohatými obrysy, jelikož prošíváním obyčejným náležitý obloukovitý kraj ve vzoru nikterak se dáti nemůže. Za to pravidelné, přímočaré vzory geometrické souhlasí úplně.

Na vzoru mnoho záleží při prošívání ve síťovině. Doporučujeme volbu vzorů starodávných, pro síťovinu stylisovaných, jakýchž naléztí nám lze na starých skvostech pilné ruky ženské, jak ve chrámech, tak i v rodinách uložených.

Ku mnohým a velkým hříchům, spáchaným na kráse pokaženým vzorem, čítati lze též v první řadě spáchané hříchy ve vzorech prošíváných ve síťovině.

Novomódní roucha oltářní, jakáž zdobiti mají chrámy, i jiné okrašlující předměty, jež zdobiti mají domy, hlásají o tom, kterak naše ženy nepochopily co se sluší čtvercované půdě, ano hlásají o úpadku vkusu v našem století. Bývá to časem až děsné podívání, od něhož oko vyvíčené se odvrací, a při němž znalci jest s želem. Podobné práce nelze ani čítati ku síťové krajkovině, nebo zápolí s nejhrubší tkaninou v nevksu, od níž se práce často nelišívá, ano snadno jí nahrazena býti může.

Provedení takové práce nemá ceny žádné a lze ji nazvati spravedlivě pouze mařením času a nití.

Nelze-li, aby ženina ruka pilná provedla něco krásného, umělého a cenného, lépe, koupí-li se ozdoba tkaná, a čas, který by se byl zmařil, využítkuje se v domácnosti na práce výnosnější.

a) Prošívání guipurové.

Prošívání guipurové nazývá se též vyšíváním v síťovině, na rozdíl od prošívání obyčejného.

Jest to práce krásná, umělá, snadná, ale žádá velké přesnosti i čistoty ve provedení, zručnosti a porozumění.

Jest to napodobení starodávné šité guipury, která se provádí ve čtvercích síťové půdy.

Při krajkách cennějších často čtverce síťoviny nevyšité vystřihují se, takže úplně síťovina zmizí a jedině guipurové vyšívání zůstává. Takto napodobují se ve síťové guipuře staré vzácné krajky ze XVII. století, známé názvem „Reticella,“ nebo řecká krajka, jakož i krajka šitá, i benátská.

Jesti zde tudíž síťová půda pouhým podkladem práce a tento původní její účel budiž vždy zachován i když síťovinu nevystřihujeme.

Z pravidla se též čtverce síťové veskrze prošívají, tak že ráz této práce jest výhradně krajkový.

Ve vyšívání síťovém zastoupeny jsou takměř veškeré druhy pletiva, jak pletanina, tak mřížovina, smyčkování, splétání, ano částečně i pletencové pletivo.

Předměty síťoviny guipurové.

Vyšíváme a zdobíme tímto guipurovým protahováním ve síťovině krajky, vložky, okolky, a čtverce i různé tvary měřické, vůbec předměty ozdobné veškery.

Ze čtverců skládá se pak mosaika, míchaná též čtverci z látky vyšívanými, nebo paličkovanými čtverci, a sestavují se z nich pokrývky, povlázky a různé ozdobné ověsky.

Provedení práce.

Při vyšívání síťové guipury pozorujeme tato pravidla:

- a) síťovina budiž dobře napnutá;
- b) nit vhodně volena;
- c) stehy buďtež stejnoměrně utahovány, rovně kladeny a čistě provedeny;
- d) čistota a přesnost ve provedení podmiňuje zdar práce.

○ začínání.

Začínajíce, přivazujeme nit pracovní ku síťovině pevným uzlíkem tkalcovským nebo křížovým.

○ nové nitě.

Když nám nit došla, nezapošíváme ji, ale novou nit k ní přivazujeme uzlíkem tkalcovským, jehož koncečky pečlivě ustriháme.

Vyšíváme-li jednotlivé figurky, jež jsou příliš daleko od sebe vzdáleně roztroušeny, tu arci nit pozorně zapošíváme.

○ převádění nitě.

Ve vzoru nelze nám vždy z jednoho čtverce přecházeti do druhého bezprostředně. Kde nám jest při práci převáděti nit, vždy to konáme opatrně, obvijejíce hrany čtvercův nití pracovní, a dbáme:

- a) aby nit se netáhla nikdy přese čtverec síťový;
 - b) abychom si vyměřily cestu nejkratší ku místu, kde začneme prošívati.
- Tomu všemu učí jak vzor, tak i vlastní názor a cvik.

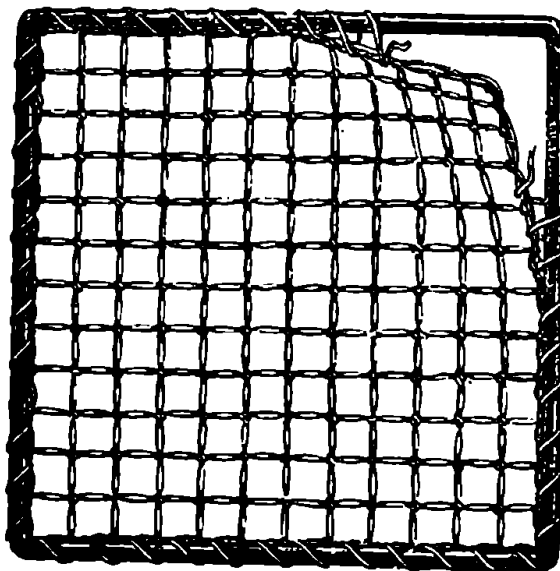
Napínání.

Při síťové guipure jest dobré napnutí velmi důležité.

Napínáme s prospěchem a z pravidla síťovinu do rámce ze železného silného drátu, který si dáme zhotoviti u klempíře dle potřeby a dle velikosti předmětu, aby se síťovina do rámce z tuha napnouti mohla. Rámec můžeme též obšít látkou.

Hlavní jest, aby síťovina byla stejně a z tuha napnuta.

Obraz čís. 78. jak rámec, tak napínání jasně naznačuje.

Obraz čís. 78.
Napínání. Rámec.

Nit.

Pro síťovou guipuru platí tatáž pravidla o niti, jako při prošívání obyčejném.

Beřeme nit v téže jakosti barvy a síle jako je síťovina.

Avšak zde ještě více odchylek nám naskytuje se, které volbu nitě provází.

Guipura si často žádá stínování i v niti, a proto se bere nit dvojitě i trojitě jakosti, jako při bílé niti na př.: spinal, bavlna a příze.

Někdy se obrysy vzorových figur lemuji nití barevnou, i zlatou; ano nelze vypočísti různé a možné odchylky.

Dlužno tudíž řídit se při volbě nitě předlohou vzorovou, anebo krajkou guipurovou. Neradíme však, aby pracovnice samostatně seřadovala si nitě, není-li zručnou ve síťové guipure a nezná-li se ve stínování a kreslení, nebo by mohla vyvoditi účinek opačný.

Měnění nitě pracovní zakládá se totiž na vzoru samém, který nesmí býti nikdy porušen.

Spinalem, nebo otevřenou bavlnou látací vždy pouze steh plátěný prošívá se.

Vzor prošívání guipurového.

Vzor prošívání guipurového jest vázán na čtverce síťové, a proto také mu nazvíce sluší přímočárný ornament; avšak setkáváme se v této práci vkusné nicméně též s čárkovitou kresbou. Poslední druh ve dvou případech se nám naskytá, a sice :

- a) když ornament svobodně probíhá půdu vzorovanou;
- b) když čtverce síťové se vystřihnou.

Poslední a složitější druh síťové guipury vpadá v obor šité guipury.

Není však tato ozdoba svobodna jako na půdě hladké; základní čtverec síťoviny vždy si žádá, aby ráz jeho byl zachován.

Nejstarší vzory středověku jsou gothické a představují nazvíce kříž, beránka s praporcem, řecká písmena Gamma, lilii; zvířata apokalyptická, nebo síťová krajka oné doby sloužila ku ozdobě oltáře a chrámův.

Když pak později zdobila domácí nábytek a prádlo, ozdobil se vzor arabeskou květinovou, listem, hvězdici a p.

V podstatě se vzory krajkovin všeho druhu a pletiva od sebe valně neliší, a prohlížíme-li si soudně krajkou paličkovanou, šitou, guipurovou, vždy uvidíme tytéž vzory, které pokaždé pouze přispůsobeny jsou druhu práce.

Nejstarší vzory krajkové jsou z roku 1530—46., vydané v Curichu, Augšpurku, a Frankfurtě.

Nejjednodušší vzory pro síťovou guipuru jsou však přece vždy přímočárné; též s prospěchem zde stylisovaný květ umísťuje se, též listí, věncoví, hvězdy, závitky a paprskovitý ornament.

Po tu dobu jsou vzory síťové guipury zachovány ve své ryzosti a kráse; i můžeme tudíž voliti kterýkoliv, aniž bychom se obávati měly, že jsme zvolily vzor, který se přičí slohu.

Jediné co zaviňují pracovnice naší doby jest, že často vzor krásný pokazí nemístnou volbou nití, barvami nevkusnými a nečistou prací.

Stehy guipurového vyšívání.

Stehy guipurového vyšívání jsou čtverého druhu :

- a) stehy průzračné;
- b) stehy plné;

- c) stehy vypouklé;
- d) stehy ozdobující.

Střídáním těchto stehů ve vzoru účinek krásný světla a stínu dociluje se, jakož polovypouklého ornamentu.

a) Stehy průzračné.

Ku stehům průzračným čítáme ony stehy, které čtverce síťové vyplní, ale nezaplní, čímž se vyvozuje půda prolamovaná.

Tyto stehy jsou nazvíce též vyplňující, nebo půdové, any vyplňují půdu, na níž teprve vzor vystupuje.

Mimo to tvoří se jimi prolamované figurky vzorové, jež se střídávají s figurkami hustými, plnými.

Stehy průzračné jsou následující:

1. steh krajkový;
2. steh křížkový;
3. steh tylový;
4. steh osmičkový;
5. steh volný.

1. Steh krajkový (Point d'esprit).

Obraz čís. 79.

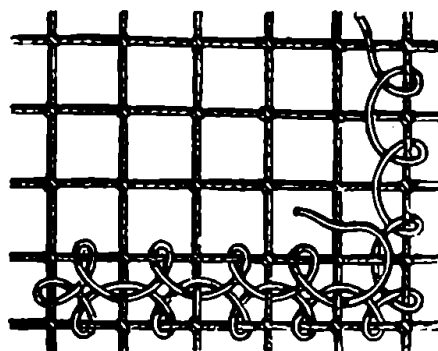
Steh krajkový, který bývá označen názvem francouzským, v závorce výše uvedeném, jest skutečně velmi duchaplný.

Jest to volný smyčkový steh a základně vyvozen ze stehu bruselského ve krajkovině smyčkované.

Sestává ze dvou řad, jak obraz čís. 79. naznačuje.

Nejprve pošíváme v jedné řadě tyto volné stehy smyčkové, pak ve druhé řadě jak vidno opačně, při čemž smyčky ve středu jejich spojujeme. Jelikož tento steh prošíváme na čtvercích síťových, samo sebou na rozum nám vstoupí, že při šití za hrany čtvercův zachycujeme a smyčky na ně navlékáme.

Provedení naznačuje a vysvětluje obrazec čís. 79. lépe, než jakýkoliv popis by byl s to, aby učinil.

Obraz čís. 79.

Steh krajkový (Point d'esprit).

Steh krajkový šije se buď v řadách semo tamo jdoucích, buď se z něho sestavují vzorové figury. Ve prvém případě tvoří nazvíce půdu.

Proplétání nitě i při tomto stehu řídí se pravidlem, aby vždy jedna niť ležela spodem, druhá vrchem.

Figurky ze stehu krajkového.

Nejjednodušší figurka vzorová ve stehu krajkovém jest, když steh tak ve čtverci jediném sloučíme, by tvořil křížek, jakž na obraze čís. 80. lze nám zřítí v jednom čtverci.

Takové křížky, zastupující vzorovou figurku, arci pak se roztrušují i jednotlivě, a v tom třeba opatrnosti, by se přešlo nepřetržitě a ztraceně do plného vzoru.

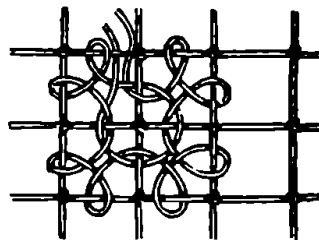
Předlohy vzorové a něco cviku dostačí, by se pracovnice v tom vyznala. Jinak sestavují se ze stehu krajkového čtverce, růžice a podobné figurky.

Čtverec.

Obraz čís. 80.

Veškeré vzorové figurky vybočují z mezí jednotlivého čtverce, zasahující více čtverců síťových; avšak vždy zůstává základní rozpočet: čtverec.

Co zde praveno, platí pro veškeré vzorové figurky ze všech stehů sestavených ve síťové guipure.

Obraz čís. 80.

Figurka ze stehu krajkového.

Čtverec zabeře čtyři čtverce síťové. Provedení jasně nám vysvětluje obraz čís. 80.

Niť, která vnitřní mezeru čtverce obtáčí, může pak táhnouti se podvojně, potrojně, i násobně, čímž čtverec ozdobí se.

Takové protahování nití zdobí velmi krásně i bohatě, a působí velmi mile.

Růžice.

Čtverec sestaven jest tak, že vybíhá ve čtyry úhly i ve čtyry hrany. Růžice opět sestavuje se tím způsobem, by stehy krajkové rozeštíraly se v mezeře čtyř čtverců do hvězdice. Steh krajkový šije se pro růžice pouze v jedné řadě.

Růžice se ve středu zdobí též protaženou nití.

Jinak sestavují se růžice z krajkového stehu na křížkovém stehu, o čemž dále pojednáme.

2. Steh křížkový.

Čtverec síťový při tomto stehu nitěmi do kříže napnutými pokryje se.

Jest to známý nám steh křížkový z vyšívání kanavového, ale v jiném způsobu ušitý.

Steh křížkový ve guipure síťové upevňuje se zaklesáním, nám již známým ze mřížoviny v díle „Plectivo,“ kdežto steh křížkový ve vyšívání kanavovém udržuje se proplétáním nitě pracovní ve čtvercích.

Známe ve síťové guipure více způsobů křížkových stehů:

- a) steh poloviční;
- b) steh celistvý;
- c) steh obtáčený;
- d) steh podvojně, potrojně i vícenásobně propletaný;
- e) steh obloukový;
- f) steh dánský;
- g) steh ozdobený.

Křížové stehy jsou buď vyplňující, totiž tvořící základní půdu vzoru; buď jsou základem různých figurek, jež tvoří částice ornamentu.

Pozorovati sluší, že stehy křížkové prošívají se vždy pouze v jednom čtverci síťovém, jakož i figurky vzorové sestavené z nich.

Kde se nitě napínají do kříže přese čtyři, nebo více čtverců, tam již nastupuje steh vypouklý a jeho figury vzorové.

Při stezích křížkových pozorujeme bedlivě napínání nití a zaklesání.

Zaklesáme vždy u prostřed čtverce, kde nitě stehu křížkového se přetínají, totiž křížují.

Druhy stehů křížkových.

a) Steh poloviční.

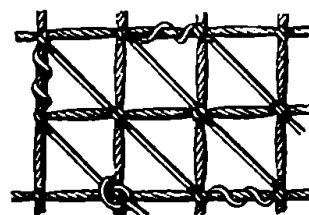
Obraz čís. 81.

Stehem polovičním přetíná se úhlopříčně čtverec ve dva díly, jež tvoří pak trojúhelníčky. Začneme v rohu čtverce při uzlíčku síťovém, a táhneme nit úhlopříčně až ke druhému rohu k uzlíčku síťovému.

Při tomto stehu zaklesá se u uzlíčku síťového.

Viz obraz čís. 81.

Šije se v řadách kosých.

Obraz čís. 81.
Steh poloviční.

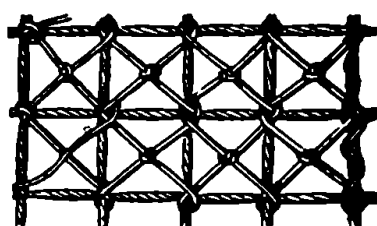
b) Steh celistvý.

Obráz čís. 82.

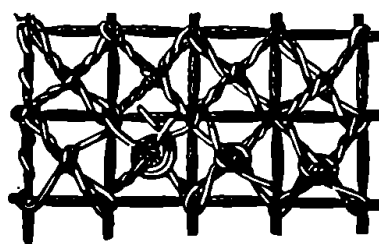
Napneme nejprve ve první řadě nitě pro steh poloviční, ale nezaklesáme u uzlíčku síťového, nýbrž nit pouze kolem něj ovijíme.

Ve druhé řadě stehy první řady opět úhlopříčně přetínáme, a ve středu zaklesáme, jak obráz čís. 82. jasně ukazuje.

Zaklesáme takto: vedeme nit do středu nitě stehu polovičního, tam zaklesneme stehem zaklesacím, a zase ji vedeme dále až do druhého rohu čtverce k uzlíčku síťovému, kde nit pouze ovineme.

Obráz čís. 82.
Steh celistvý.

Obráz čís. 83.
Steh obtáčený.

c) Steh obtáčený.

Obráz čís. 83.

Pracuje se jako steh celistvý, jenže nit napnutou zpětvratně obtáčíme, jak lze nám zřítí na obraze čís. 83.

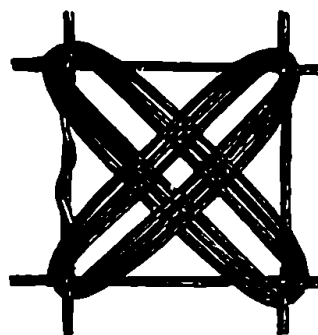
d) Steh podvojně, potrojně i vícenásobně natáčený.

Obráz čís. 84.

Tento křížkový steh nikdy nevyplňuje půdu, ale vždy jen vystupuje jako ozdoba a částice vzoru.

Zakládá se na obtáčení nití kolem uzlíčků síťových v rozích čtverce, které volně do kříže kladou se.

Nejprve klademe nitě jako na poloviční steh křížkový od jednoho rohu čtverce síťového ku rohu proti-

Obráz čís. 84.

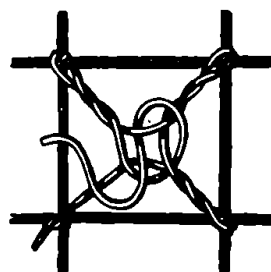
lehlému, buď podvojně, potrojně, i vícenásobně; pak přejdeme ke druhému rohu po hraně čtverce, ovijejíce nit pracovní, a pak zase napínáme nitě pro druhý steh křížový. Tento křížek se nezaklesá ve středním bodu, ale proplétá. Spůsob práce celé, postup i proplétání naznačuje obráz čís. 84.

Zdobí velmi pěkně.

e) **Steh obloukový.**

Obraz čís. 84.

Napneme od rohu jednoho ke druhému rohu na téže hraně čtverce nit do oblouku tak velkého, by v polovici své zapadl do středu čtverce síťového. Pak jej ovijíme nití, až do polovičky, odkudž opět klademe nit do oblouku, vedouce ji do rohu třetího, prvnímu rohu protilehlého. Opět nit ovijíme až ku středu, a nyní napneme nit do oblouku, připevníme ji u čtvrtého rohu. Odtud ji ovijíme až ku středu; tam zaklesneme, a pak prostou nit začáteční ovineme až ku rohu prvnímu.

Obraz čís. 85.

Steh obloukový.

Obraz čís. 85. práci vysvětluje.

f) **Steh dánský.**

Obtáčený křížek kroužkujeme po nitích do kříže napnutých a obtáčených. Též se mohou sloupky kříže ozdobiti pikoty buď pouze po jedné, tak i po obou stranách.

g) **Steh ozdobený.**

Křížkový steh zdobí se mimo obtáčení nitě napnuté též i proplétáním mezi křížem a při zaklesání, ano může se též ozdobiti ve svých rozích.

Pak nelze jej však umístiti pro vyplnění půdy, ale vždy za ozdobu vzorovou.

Ozdobiti nám lze každý steh křížový.

1. **Ozdobení proplétáním.**

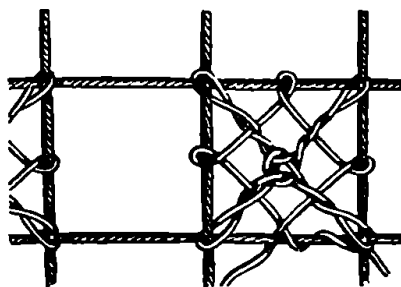
Obraz čís. 86.

Proplétáme nitě po způsobu stehu krajového mezi stehy křížovými, jak jasné vysvětluje obr. čís. 86.

Proplétání může též býti dvojité.

Proplétáme steh křížový celistvý, i obtáčený, ano i z nití volných.

Při tomto způsobu křížový steh u středu nezaklesává se, čímž spletanina je vzdušnější.

Obraz čís. 86.

Proplétání ozdobné.

2. Ozdobené zaklesání.

Obraz čís. 83.

Obtáčíme kolem zaklesání ve středu kříže pavoučka, jak obraz čís. 83. ukazuje a nám již s dostatek známo jest z popisu krajkových stehů v V. svazku „Pletivo“.

Pavouček při stehu křížkovém nesmí se obtáčet kolem uzlíku síťového, nýbrž vždy pouze kolem zaklesání.

3. Ozdobení v úhlech.

Ozdobujeme-li steh křížový v úhlech, můžeme si různě počínati. Nazvíce prošívávají se tam stehem prošívacím buď růžky, buď jiné ozdůbky, o nichž dále promluvíme při stezích vypouklých.

Takové ozdobení bývá vždy na vzoru naznačeno.

Figurky ze stehu křížového.

Steh křížový jest základem pěkných skupinek vzorových, jež nazvíce jsou podporou různým stehům guipurovým.

Jednotlivé figurky ze stehu křížového jsou: pavouček, růžice, kteréžto dvě hlavní ozdoby ještě se mohou ozdobně rozšířiti a přeměnit.

První a hlavní práce jest napnutí nití pro kříž.

Kříž pro figurku vyplňuje buď jeden čtverec síťový, buď čtyři čtverce, i devět čtverců, ale zasahuje vždy pravidelný čtverec síťové půdy.

Při prvním a třetím způsobu zapadne skřížení stehu do středu čtverce v otevřenou síť, při druhém přesně na uzlík síťový.

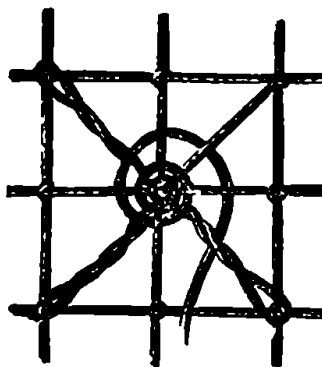
Práce jest tatáž jako při křížovém stehu vůbec, a buď se provádí ze středu kříže od uzlíku síťového začínaje, buď z jednoho úhlu čtverce, na němž kříž napínáme. Viz obraz čís. 87.

Při volbě jednoho neb druhého způsobu práce řídíme se vzorem.

Kříž bývá nazvíce obtáčený, by byl pevnější, též kroužkový, by více zdobil.

Pavučina.

Málokterý síťovaný guipur obejde se bez pavučiny, uvedené v obraze čís. 88., která jest guipurům na nemalou okrasu a figurám za spojitko i za prostředek sloužívá.

Obraz čís. 87.

Růžice. Kříž.

Základem pavučinky vždy jest kříž, ať kříž síťový, ať zvláště k tomu účelu na síťovém čtverci ušitý.

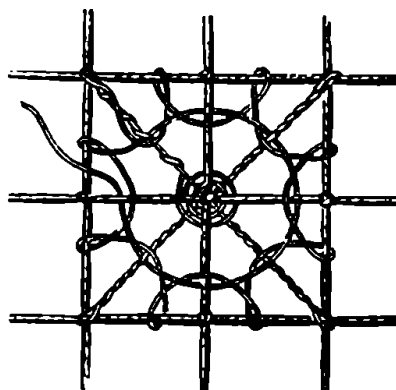
Zdobíme-li jí kříž síťový, konáme obtáčení pavučinky kolem uzlíku síťového.

Takto půda síťová prostá zdobí se, a zove se pak mušková, jelikož pavučinky tvoří krajkové mušky.

Když jsme byly kříž jakýkoliv ušily, otáčíme niť kolem středu, berouce vždy jednu niť kříže nebo sítě na jehlu, druhou nechávající pod jehlou.

Pokračujeme, až obdržíme točeninu žádoucí velikosti, a pavučinka jest hotova.

Hlavní známka pavučinky jest, aby při obtáčení nití vždy z pravidla sloupky kříže napnutého ležely spod nitě pracovní, a nitě síťové půdy na niti pracovní. Obráz čís. 88.

Obráz čís. 88.

Pavučinka. Kolečko smyčkové.

Růžice.

Růžice, jež zdobí kříž, jsou dvojí:

- a) plné;
- b) průzračné.

a) Růžice plné.

Obráz čís. 87.

Růžice liší se od pavučinky proplétáním nitě pracovní.

Při pavučině vždy jedny a tytéž nitě leží buď spodem, buď vrchem; při růžici však se nitě střídají, a ve způsobu pletaniny obtáčejí, tak že jednou jest niť spodem, podruhé vrchem, jak nám ukazuje jasně obráz čís. 87.

Abychom tohoto střídání docílili, přeskočíme při začátku nové řady dvě nitě na místě jedné. Obráz čís. 87.

Čím více řad nití takto proplétáváme, tím více vystupuje růžice a tvoří se i lupénky.

Zdobení pavučinek a růžic plných.

Pavučinky a růžice pro zvýšení účinku ozdobují se:

- 1. buď ve svých krajích;
- 2. buď v mezerách křížového čtverce.

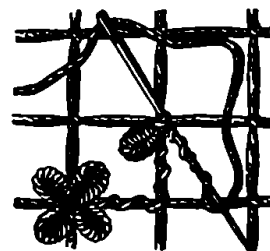
1. Ozdobování ve krajích má jen jeden druh a sice: pikoty.

Pikoty.

Obraz čís. 89.

Co jsou pikoty, nám s dostatek už jest známo z V. svazku „Pletivo.“ Jsou též dvojí: a) smyčkové, b) točené, a pracují se jako při stezích krajových smyčkových. (Obraz čís. 94. a 95. tamže.)

Ušijeme vždy jeden pikot v každé mezeře mezi sloupky, na nichž jsme buď ušily pavoučka, buď růžiči.

Obraz čís. 89.

Točené pikoty.

Obraz čís. 89. ukazuje, kterak pikoty zdobí se i půda a sestavují z nich růžice. Jako točené lze umístiti i smyčkové pikoty.

Při síťové guipure též se pracují pikoty smyčkové pouze přes niť jednotnou, a sice od vršku jeho ku kraji růžice zpět.

2. Jinak zdobíme mezery čtverce křížového. Při tom dbáme, by místo prázdné vkusně se vyplnilo.

Nejznámější toho druhu ozdoby jsou kolečka.

Kolečko smyčkové.

Čtvereček kříže kolem do kola volně obsmyčujeme, kladouce vždy smyčku přes niť síťovou; po té vedeme niť prostě do kola skrze smyčky, aby šla jednou přese smyčku 1. řady, a podruhé nade sloupky ke konci kolečko poněkud přitáhneme. Viz obraz čís. 88.

Tuto niť prostě taženou můžeme vésti dva, tři i vícekrát, ale vždy v jednom směru ji klademe, aby se neproplétala.

Též můžeme opačně niť protahovati tak, aby šla jednou pode smyčku a podruhé přese sloupek.

Tím se opět změní vzhled ozdoby.

b) Růžice průzračné.

Růžice plné proplétáním nitě těsně k sobě vyvozují se; průzračné opět obtáčením nitě ve vzdálenosti určité od sebe, čímž prolamovaná půda jejich tvoří se.

Aby se však nitě neposunovaly ze svého stanoviště, dlužno jich upevniti tam, kam je chceme umístiti. To se děje stehem růžicovým, nebo jinak obtáčeným.

Niť pracovní se rovněž tak proplétá, jako při růžici plné; ale obtáčí se kolem své opory. Jest to napodobení stehu smyčkového.

Steh růžicový.

Obraz čís. 90.

Začíná se šíti ode středu kříže, a pracuje se od levice ku pravici. Niť pracovní táhneme buď ode středu kříže, buď ode stehu předcházejícího přese čtverec síťový dle potřeby polohy stehu růžicového, až ku niti síťového čtverce, nebo sloupku kříže, na němž steh ušítí máme.

Niť pracovní přidržíme palcem ruky levé, jehlu vpícháme pod sloupek síťového čtverce, nebo kříže od pravice ku levici, aby směřovala špička její ku východu stehu. Vytáhneme jehlu, a zase ji vpícháme přese niť pracovní, taženou opět pode sloupek, a sice od levice ku pravici.

Tím je steh ukončen a nyní natahujeme niť opět ke druhému.

Tento steh jest vlastně steh zaklesací a zakládá se na otočení i upevnění nitě pracovní.

Pracujeme takto několik řad kolkolem středu kříže, a růžice jest hotová.

Tuto jednoduchou růžici můžeme též rozvětvit, když mezi sloupky kříže ještě připojíme vždy jeden obtočený sloupek.

Pak se pracuje růžice na 16 sloupcích.

Obraz čís. 90. naznačuje, kterak se přidávají sloupky i znázorňuje steh růžicový.

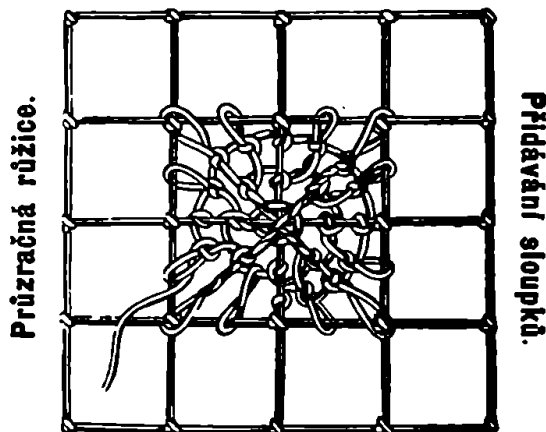
Jednotlivé řady růžicového stehu můžeme též obšítí ještě po nitích stehem stonkovým.

3. Tylový steh.

Jest to obyčejný přední steh dlouhý, jímž se protahuje v tylu, a kterým se síťová půda čtvercovaná sází, že se podobá krajkovině.

Šijeme v řadách kosých dlouhé stehy přední, které klademe těsně k uzlíkům síťovým, nabírajíce jednou jednu kolmou hranu čtverce síťového na jehlu a po druhé pod jehlu. Tak šijeme v kosých řadách v jednom a tomže směru, až prostoru protáhneme v jedné řadě.

Do každého čtverce síťového ušijeme dvě řady stehů v takových, z nichž se každý tísni při uzlíku síťovém.

Obraz čís. 90.

Steh růžicový.

Pak opět šijeme tytéž stehy v řadách opačných, aby se nitě jejich s předešlými skřížily, a sice opět podvojně.

Tím se utvoří kolem každého uzlíčku síťového čtvereček z nití a čtyř stehův předních. Na hranách čtvercův se opět nitě skřížují a utvoří steh křížkový.

Stehy při druhém položení kosém musí býti kladeny na základě pravidel pletaniny, aby pravidelně i mezi sebou proplétaly se.

Takto pokrývá se půda síťová pro vzor a vyplňují se stehem tylovým vnitřní obrysy vzorových figur. Steh tento zdobí velmi účinně, zvláště uvnitř figur vzorových.

4. Steh osmičkový.

Pracuje se ve dvou řadách kosých.

1. řada. Ušijeme ve řadách kosých poloviční stehy křížkové, při čemž u každého uzlíku síťového jedním stehem je připevňujeme, a hned níž pracovní vedeme dále ke čtverci vedlejšímu.
2. „ Opět se vracíme zpět po řadě první v tomže směru a šijeme poloviční stehy, které uprostřed čtverce skřížiti se mají, by utvořily osmičku, 8.

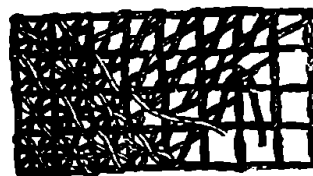
Aby se stehy skřížily, vpíchneme jehlou pode hranu čtverce síťového po pravé straně stehu 1. řady, a pak pod níž stehu 1. řady od pravice k levici; současně s tím též pode hranu čtverce po levé straně stehu 1. řady. Vytáhneme jehlu a vedeme níž pracovní přese steh poloviční opět pro steh druhý ke druhému čtverci, kdež taktéž si počínáme, jako při prvním.

Ve každém čtverci jest utvořená osmička, která leží v kosém směru.

Obraz čís. 91. označuje práci jasně v jedné polovině své.

Podvojný osmičkový steh.

Jednoduchý osmičkový steh pracuje se ještě jednou, ale nyní v opačném směru, aby osmičky u středu čtverce se skřížily. Práce jasně jest naznačena na obrazci čís. 91.

Obraz čís. 91.

Podvojný osmičkový steh.
Osmičkový steh.

5. Steh volný.

Steh volný nazývá se ve síťové guipuře ono tažení nitě pracovní, které zdánlivě neváže se na žádné pravidlo. Pravíme zdánlivě, jelikož i zde rozpočet vládne.

Steh volný jest prosté položení nitě přese síťové čtverce, při čemž se nit kolem síťového uzlíku pouze ovine.

Viz obraz čís. 92.

Stehem volným vyvozuje se buď půda, buď vzorová skupina, buď obrysá čára.

Půda jest nazvíce čtvercovaná.

I roztrídíme si steh volný na: dlouhý, točený, protahující a obšívací.

Steh dlouhý.

Stehem dlouhým buď se olemují figurky vzorové, buď se jimi vyvozuje půda, na niž se teprve vzor vyšívá.

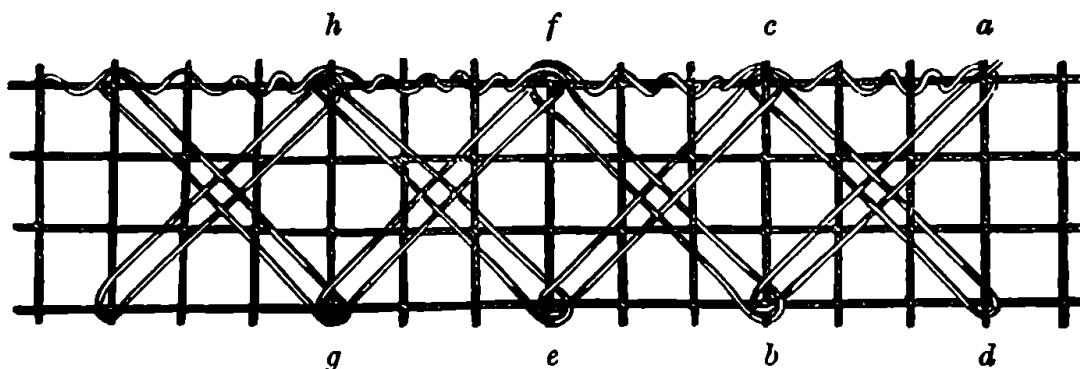
Pak podobá se více osnově napnuté.

Půda jest nazvíce čtvercovaná, ať už pravidelně, ať nepravidelně.

Čtvercovaná půda.

Obraz čís. 92.

Začneme kde je *a*) označeno a propleteme nit pracovní ve směru kosém přese tři řady čtverců síťových, — i přes více nebo méně, jak vzor si žádá, — až ku místu, kde je *b*) na naší předloze; od *b*) zpět taktéž až k *a*).

Obraz čís. 92.

Čtvercovaná půda. Steh volný.

Pak ovijejíce hrany čtverců síťových, vedeme nit až k *c*), odkud opět proplétáme nit, aby se skřížila s prvním stehem až k *d*), od *d*) zpět ku *c*). Od *c*) opět ovijíme nit k *f*) a začneme nový steh směrem od *f*) ku *b*) a tak pokračujeme, jak obraz čís. 92. ukazuje.

Toto položení nitě pracovní opakuje se dva-, tři- i vícekrát, ale nutno dbáti toho, by se vždy jedny a tytéž nitě síťové nabíraly pod jehlu a na jehlu, a nitě stehu jedna ke druhé rovně řadily se.

Takto čtvercovaná půda pak zdobí se vzorem v místech, kde jsou označeny dva puntíky . .

Dlužno řídit se pak předlohou vzorovou.

Stehy volné se též obtáčejí.

Jiného druhu čtvercované půdy podají nám předlohy vzorové, ano i vlastní vynalezavostí lze sestaviti si jich více. Náš vzor má býti pouze ukázkou.

Steh točený.

Jest to také steh dlouhý, který však neklade se tak, aby probíhal půdu; ale vícekrát se natáčí na sebe a k sobě, čímž vyvozuje vkusné vzorové figurky, jež účinně působí.

Figurky ze stehu točeného.

Ze stehu volného vyvozují se krásné vzorové figurky.

Nejkrásnější jsou: kříž, kroužek, čtverec, hvězdice.

O kříži bylo již povéděno při stehu křížkovém. Obráz čís. 84. Zabírá-li více čtvercův síťových, utvoří figurku vzorovou.

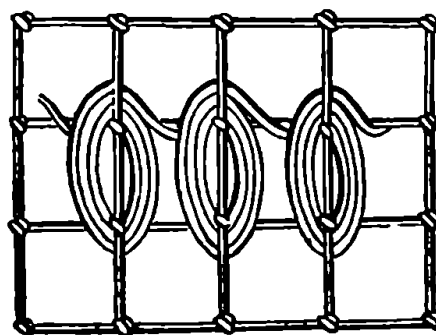
Kroužek.

Nit pracovní ovijí se vejčité kolem síťového čtverce tři i vícekrát, jak obráz čís. 93. naznačuje. Kroužek nazývá se též muškou v této práci a není jiného, než převádný steh dánský vejčitý z krajkoviny smyčkované na půdu síťovou.

Kroužek buď se šije jak obráz čís. 93. ukazuje kolem hrany čtverce, buď se šije, aby zapadl do středu čtverce, kdež pak se podobá stehu dánskému přímému (obraz čís. 85. V. sv. „Školy“), buď se klade ve směru kosém přese čtverec. Též se pracuje i přes více čtvercův síťových.

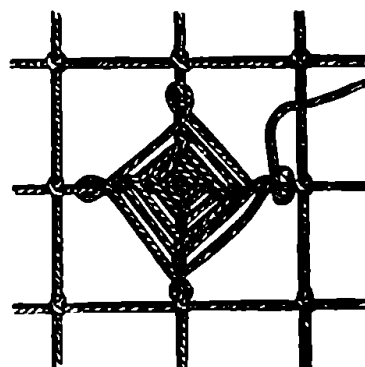
Čtverec.

Zabeře čtyři sloupce síťové. Provedení vysvětluje obr. čís. 94., tak jasně, že netřeba k tomu ani popisu.

Obráz čís. 93.

Steh točený. Kroužek.

Obráz čís. 94.

Čtverec.

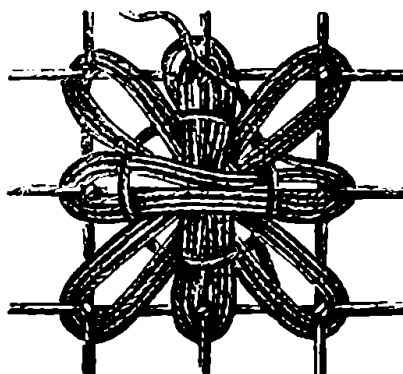
Závitky a jiné točené figurky.

Tyto figurky se proplétají stehem volným podle předlohy vzorové, a vyvozují se různé závitky, kola a točeniny, jež se pravidlům vymykají.

Hvězdice.

Obraz čís. 95.

Přese volné stehy do kříže ve směru kosém položené, viz obraz čís. 95., který pak může zabírat více síťových čtverců, z pravidla však čtyři, položíme ještě jednu volné stehy do kříže rovného. Ve středu oba kříže upevníme, proplétající jejich stehy dvakrát, při čemž vždy jednou jeden steh volný nabíráme na jehlu, druhý pod jehlu.

Obraz čís. 95.

Hvězdice ze stehův dlouhých.

Jinak šijeme hvězdici velkou.

Ode středu kříže buď pavučinkou, buď růžicí ozdobeného, do kola kolem na délku volné stehy klademe, které tvoří paprsky.

Každý paprsek čítá jeden steh podvojný, který u středu, totiž těsně u točeniny, připevníme jedním nebo dvěma stehy smyčkovacími, z nichž seřadí se ozdobné kolo kolem střední čočky.

Aby byla hvězdice kulatá a pozbyla podobu čtverce, napneme ve čtyř rozích příčné nitě, jež tvoří sloupky, za něž zachycujeme pak steh volný, nebo jinak by se stehy ty přílišně zdělily, kdybychom je kladly až k úhlu čtverce síťového.

Tak přetneme každý rohový čtverec sítě na příč, aby se tento steh příčný skřížil se sloupkem kříže ušitého.

Tato hvězdice se také ještě vroubívá ve krajích svých, aby byla jako v rámci.

Steh protahující.

Steh protahující v delších i menších stezích označuje obrysné čáry užší, i širší.

Volnost u kladení nití činí jej schopným, by se točil, a proto se jím provádějí různé točeniny, závitky a obloukovité čáry.

Máme-li naznačiti čárku jemnou, klademe jej pouze v jedné řadě; širší-li chceme ji mít, klademe dvě, až i tři řady stehův k sobě.

Jakkoliv zdánlivě nit stehu protahujícího probíhá plochu libovolně, přece jest provedení podrobena pravidlům, aby jednou se nabírala nit na jehlu, podruhé pod jehlu; jakož aby i stehy ve více řadách k sobě se tísnicích tímto pravidlem pletaniny řídily se.

Ostatně platí zde všechno, co pověděno bylo při vyšívání čárkovitém.

Steh obšivací.

Stehem obšivacím lemuji se figurky vzorové, vyšité ve stehu plném, by buď se vyznačily, buď obrysy nepravidelných figurek upevnily.

Nepravidelné figurky jsou takové, jež se nevážou přísně na čtverec síťový, ale také do polovice, nebo více a méně jeho prostory zapadají.

Steh obšivací nazvíce též prošívá se nití buď silnější, buď jiné jakosti, nebo jiné barvy; ale pravidlem jest, by se šil v téže nití, jako je vzorová figurka.

Jest to známý steh obšivací ze šití, který se šije přímo přese nitě síťoviny, a netřeba, by se proň táhla nit podkladná.

b) Stehy plné.

Stehy plné jsou opakem stehů průzračných. Kdežto předešlé čtverce síťové pokrývají, aniž by je zaplnily, plné stehy opět jich vyplní. Zastupují tudíž ve vzoru stinné částice, a také nazvíce vyvozují se jimi ozdoby vzorové.

Stehy plné vždy bývají ve vzoru umístěny s průzračnými stehy, čímž dociluje se krásného účinku.

Stehy plné jsou:

- a) steh proplétaný — Point de toile.
- b) steh prošivací — Point de reprise.
- c) steh benátský — Point de Venise.
- d) steh květinový — Point de feston.

a) Steh proplétaný (Point de toile).

Obraz čís. 96. a čís. 97.

Z nejoblíbenějších a nejpraktičtějších stehů při síťované guipure jest bez odporu steh proplétaný, uvedený na obraze čís. 96. a 97.

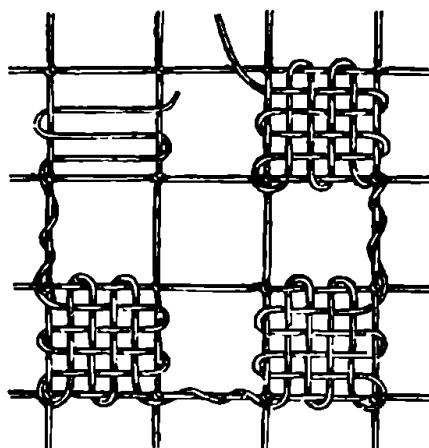
Jest to steh známý nám z látání, a též i často látací zvaný.

Napínáme nejprve osnovu a pak proplétáme v ní útek, a všechno v pravidlech pletaniny.

Osnova však již protahuje se v nitích čtverců síťových.

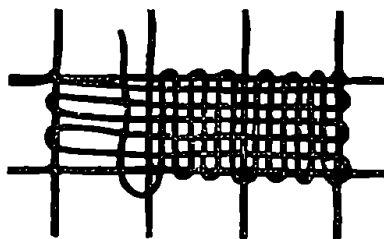
Steh prošívací zaplňuje čtverce síťové, steh proplétaný vyvozuje mřížku hustou, tkanivu plátěnému podobající se. Od toho název francouzský: plátěný.

Osnovu napínáme, nabírajíce vždy jednu niť síťoviny na jehlu, druhou pod jehlou zůstavující, až každý čtvereček síťový čtyřmi nitěmi zaplníme. Proplétající útek, opět čtyřmi nitěmi každý čtverec síťový zaplňujeme střídavě jednou na osnovu, podruhé pod osnovu niť pracovní kladouce. Tudíž čtyřikráte v osnově i v útku. Obraz čís. 96. práci jasně naznačuje. Tak jest pravidlo síťové guipury; avšak vždy tak přísně to nebere se, jak ukazuje obraz čís. 97.

Obraz čís. 96.

Figurka ze stehu propleteného.

Obraz čís. 97.

Steh propletený (Point de toile).

Vyjimka tato může však míti jen tehdaž platnosti, když čtverce síťoviny příliš velké jsou a 4 nitěmi by nezaplnily se, ačkoliv již volba nitě protahující i váleček má býti hlavnímu pravidlu o 4 nitích podřízen.

Veškerá krása i umělost práce jest v tom, by se:

1. Propletlo vždy tolik nití, kolik se jich napnulo, ne však by na pěti nitích osnovy třeba 6 nití útku propletlo se!

2. Rovně budiž napínána osnova a pravidelně.

3. Nítě musí se rovně nejen napínati, ale i křížiti.

4. Přecházíme-li z řady jedné, do druhé, budiž niť vždy ztraceně převedena, a po hranách čtverce síťového obtočena. Viz obraz čís. 96.

Pro různé případy převádění nitě pracovní ode čtverce ku čtverci, nelze dáti pravidel a obrazců. Cvik a názor vlastní pak jest učitelem nejlepším.

5. Síla nitě budiž pro steh tento tak volena, by čtverec, jak pravidlo toho žádá si, čtyřmi nitěmi zaplnil se s dostatek, aniž by nitě tísnily se, aniž by volně kladly se. Účinně zde spínal umísťuje se.

6. Při síťování půdy již dlužno dbáti toho, by čtverce nebyly příliš velké, nebo tím se vůbec porušuje ráz síťové krajkoviny. Zde přesná volba válečku k niti jest rozhodující.

Radíme, by vždy dříve několik druhů čtverců zkoušelo se, než celý předmět síťujeme, a na nich stehy prošívaly se na zkoušku.

7. Řídíme se pravidly pletaniny vůbec.

Steh proplétaný buď vyvozuje půdu guipury, na níž teprve vystupuje vypouklý ornament, buď se z něho sestavují figurky vzorové.

b) Steh prošívací.

Ku stehům guipurovým čítáme též steh prošívací, který však zde původnosti své ztrácí, ač zůstává, čím byl, stehem zaplňujícím, a sice hustě zaplňujícím. Nevystupuje zde v řadách, ale ve figurách rozličných, které tvoří vzor na půdě průzračné.

Znamé vzorové figurky ze stehu prošívaného jsou :

1. Pecičky.
2. Křížky.
3. Pavučinky a růžice.
4. Vějířky.
5. Košíčky.

1. Pecičky.

a) Prosté.

Obraz čís. 98.

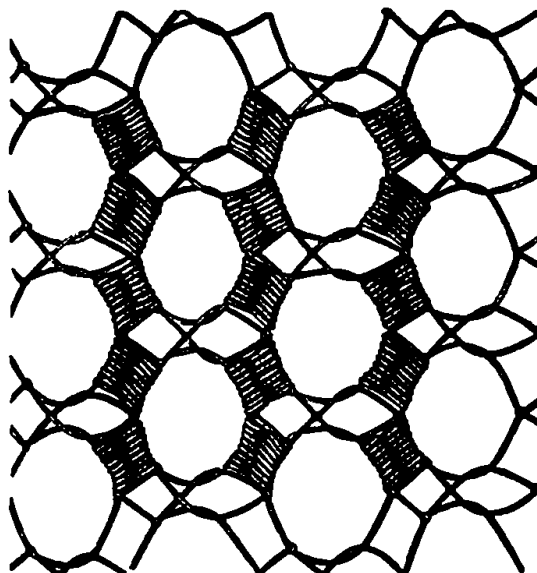
To jest nejjednodušší figurka vzorová.

Čtverec jednotlivý zaplní se prošívacím stehem, toť celý výklad práce.

Prošívající čtverec, táhneme nit jednou v pravo, podruhé v levo přese čtverec, čímž nit u prostřed čtverce proplétá se.

Obraz čís. 98. naznačuje nám pecičku ve síťové půdě růžové.

Pecičku zdobí guipurové vzory velmi pěkně.

Obraz čís. 98.

Steh prošívací ve guipure. — Pecičky prosté. — Půda růžové sítě.

b) Žebérkovité.

Táhneme středem čtverce rovně nit napnutou, aby čtverec se rozdělil ve dva stejné díly, načež dle pravidel stehu prošívacího pracujeme, až čtverec síťový zaplníme.

2. Růžky.

Obraz čís. 99.

Často vyplňuje se pouze jeden roh čtverce stehem prošívacím. Začneme v rohu čtverce a prošíváme, jako při pecičkách semo tamo přese hrany nit pracovní proplétající.

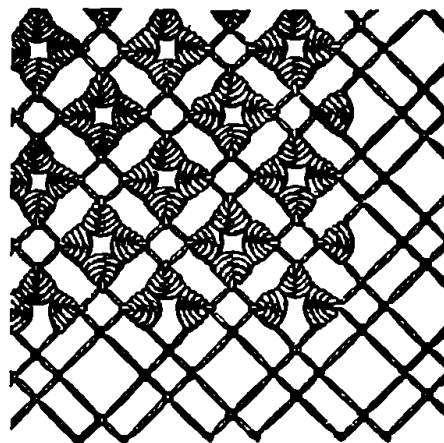
Někdy zaplní se takto celá polovice čtverce a utvoří se trojhran prošitý, jindy opět jen malý růžek se zaplní, a opět jindy se prošívají a zdobí takto veškery čtyři rohy.

Řídíme se při tom předlohou vzorovou.

Obraz čís. 99. ukazuje nám růžky ve skupinkách.

Vyšity jsou na půdě čtvercovaně síťované.

Pracují se vždy od rohu a nit pracovní se táhne opět ku rohu ztraceně zpět.

Obraz čís. 99.

Růžky. Půda čtvercová.

3. Pavučinky a růžice.

Popsaly jsme je již při vzorových figurách ze stehu křížového.

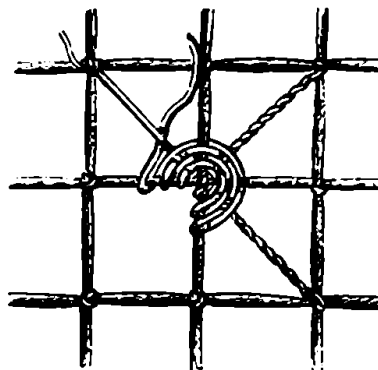
Tyto ozdůbky velmi vkusně zdobí půdu po způsobu mušek, když na prosté síti obtáčí se kolem všech uzlíků síťových.

4. Vějířky.

Obraz čís. 100.

Vějířky pracují se jako růžice a pavučinka od prostředka, ne však do kola, nýbrž pouze na několika nitích, aby se utvořilo napodobení vějířku.

Rozdíl vějířků mezi sebou záleží jedině na poloze a na počtu čtverečků, jež zaujímají, odkud dostávají tvar. Jinak pracují se ve všem stejně. V obraze čís. 100. podáváme návod ke zhotovení vějířků.

Obraz čís. 100.

Vějířek.

Z vějířků se buď vzory sestavují, buď zdobí rohy čtverců plných.

Též se nitě vějířkův obtáčejí.

5. Košíčky.

Obraz čís. 101.

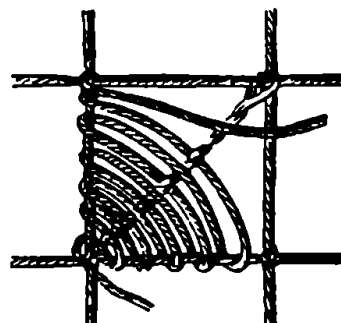
Pracují se jako růžky, jenomže táhneme na příč přese čtverec síťový niť podvojnou, která v polovici čtverce, při proplétání nabírá se a přeskakuje, ve druhé polovici pak zůstává prostá. Viz obraz čís. 101.

Z těchto košíčků sestavují se pak vkusné a rozmanité skupinky vzorové.

Na obrazci je niť zúmyslně volně kladena, by se mohl pozorovati její běh; ale práce budiž provedena, aby steh ku stehu rovně se řadil.

Někdy se pracují čtyři košíčky do čtverce jednoho. Tu se napíná niť podobně jako pro steh křížový obloukový.

Tyto košíčky jsou velmi oblíbeny ve guipure síťové.

Obraz čís. 101.

Košíčky.

c) Steh benátský.

Obraz čís. 102.

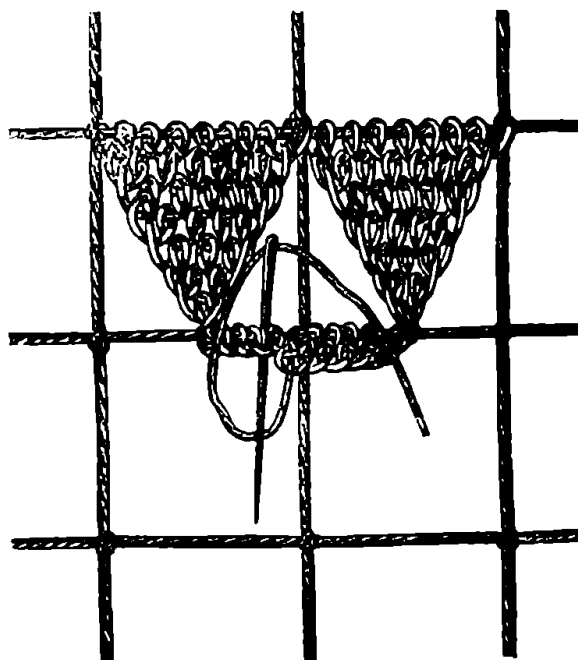
Tímto názvem ve guipure síťové steh smyčkový označuje se, který není jiného, než husté seřazení stehu bruselského ve krajkovině smyčkové.

(Sv. V. obraz čís. 72.)

Vyplňují se tímto stehem hustě buď celé čtverce síťové, buď jen části, ve kterémžto případě pak z nich vzorové figurky, nazvané špičaté zoubky, vyvozují se.

Kterak steh benátský šije se, vidíme na obraze čís. 102.

Vyplňujeme-li jím čtverec úplně, šijeme jej vždy až ku konci řady a zase zpět. Začneme tím, že pošijeme jednu hranu čtverce drobnými stehy smyčkovými, které nesmí příliš tísnniti se, ani býti řídce kladeny.

Obraz čís. 102.

Steh benátský. Zoubky.

Došedše ku konci řady, opět zpětvrtně do každé smyčky píchající, šijeme řadu druhou, a tak pokračujeme, až je čtverec vyplněn.

Poslední řadu opět šijeme ku hraně čtverce.

Vyvozujeme-li jím zoubky, ujímáme až do jednoho stehu. Viz obraz čís. 102., který práci jasně vysvětluje.

Šijeme stehy vždy po rovné hraně čtverce síťového, ať po celém, ať po dvou polovicích, aby se zoubky střídali.

Steh benátský jest ze všech stehův plných nejtěžší, má-li se provésti čistě a účinně.

Stehem benátským šijí se nejen zoubky, ale též i růžky, a sestavují se z těchto figurek pak rozmanité skupinky vzorové, růžice, hvězdice a podobně.

Někdy si pracovnice rády připraví napřed pomocnou niť, kterou si označí tvar figurky a potom je vyplňují.

Při každé nové řádce se pomocná niť pospod přiběře, i píchne se nazpět horem do smyčky v předchozí řádce.

Nelze toho však schvalovati. Jindy opět kraje zoubků se zdobí pikoty.

Nelze pro každou možnou odchylku vzorovou dáti nám pravidel; zde vzorová předloha nás poučí.

d) Steh květinový (Point de feston).

Jest to opět steh smyčkový, který však může býti delší i kratší, a klade se těsně jeden ke druhému.

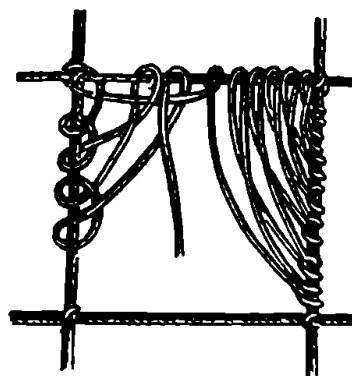
Na dvou hranách čtverce síťového niť klademe do smyček, čímž se upevní, a vyplní celý čtverec nitěmi volnými.

Volno nám klásti nitě stehů v jakémkoliv směru, jak kolmo, tak vodorovné, i kosé, a tak nám lze tvořiti ze stehův vzorové figurky.

Popíšeme zde některé známější způsoby, poukazující na další naskytující se figurky ku předlohám vzorovým.

Čtverec.

Čtverec buď vyplňujeme ve směru kolmém, buď v kosém. Dlužno toho bedliti, by se vždy ušily dva stehy smyčkové na hraně čtverce pro

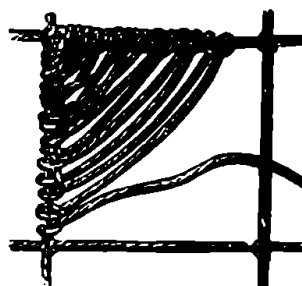
Obraz čís. 103.

Steh květinový. Lístek kvítka.

jednu niť volnou. — Pro čtverec v nitích kosých začneme od rohu čtverce. Viz obraz čís. 104.

Pro čtverec v nitích kolmých, šijeme od jedné rovné hrany ke druhé protější.

Začneme v rohu čtverce, jak obraz čís. 104. jasně vysvětluje, a ukončíme v obou rozích, totiž v polovici čtverce síťového. Kdyby se zaplnila i druhá polovina, pak čtverec vyvodil by se.

Obraz čís. 104.

Trojúhelník.

Začínání na čtverec od rohu.

Kvítek ze stehů květinových.

Obraz čís. 103.

Do každého čtverečku přijdou lístky dva.

Po straně delší nahodí se vždy smyčky dvě; uvnitř, kam dva lístky na jednu stranu přijdou, otočíme niť vždy toliko jednou. Na obraze jest jeden lístek nedokončený, by viděti bylo, jak se smyčky kladou.

Z takových lístečků seřadují se pak na síťové půdě růžice a jiné skupiny vzorové.

Svazečky.

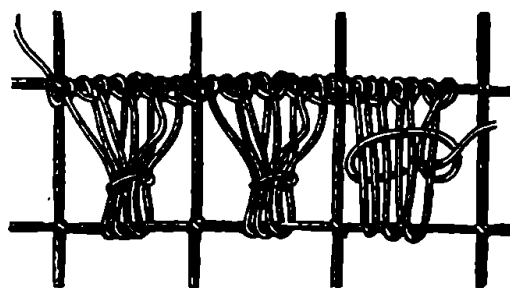
Obraz čís. 105.

Také při svazečkách, jaké shledáváme v obraze čís. 105., vždy na jedné straně dělají se smyčky dvě, na druhé jedna. Posléze se zvláštní smyčkou uprostřed stáhnou.

Ovšem i při svazečkách potkááme se s variacemi co do tvaru.

Tak se na př. na jedné hraně čtverce niť pouze obtáčí a na druhé smyčkují, jak náš obraz čís. 105. naznačuje. Květinový steh jest méně praktický, poněvadž se při prádle snadno stahuje.

Svazečky zdobí též půdu, anebo vystupují jednotlivě.

Obraz čís. 105.

Svazečky.

c) Stehy vypouklé.

Stehy vypouklé odráží se od vyšité půdy síťové guipury, a tvoří se jimi krásné vzory vypouklé.

Účinná jejich krása je každé vyšivačce známa, jakož i to, že poměrně jsou to stehy nejsnadnější, ač vyžadují přesnosti a dokonalosti práce.

Stehy vypouklé jsou :

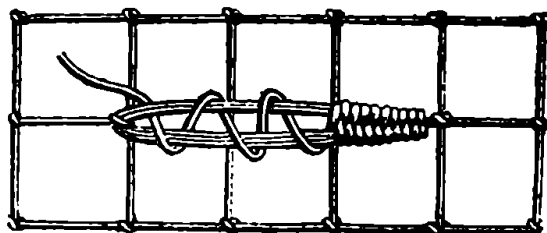
- a) steh prošivací vypouklý;
- b) steh stonkový;
- c) steh smyčkovací;
- d) rychlosteh.

Hlavní však ze stehů vypouklých jest guipuře vlastní steh prošivací, kterým se vyvozují vyvýšené figurky a skupiny vzorové.

Základem stehu toho jest osnova, na níž se proplétá steh prošivací po způsobu útku.

Osnova skládá se z volných dlouhých stehův, které se napnou přese půdu vzorovou, aby utvořily figurku. Délka stehův podřízena jest rozpočtu čtverců a omezena předlohou vzorovou. Tvar figurek těchto vypouklých jest vždy určen vzorem a pohybuje se v úzkých mezích čáry, ať kolmé, ať kosé, ať vodorovné, ale vždy přímé. Čáry mohou býti i široké, ano dostupují často šířky pruhu. Nazvíce jest to: kříž, čtverec, list dlouhý, zoubek nebo pyramida.

Z toho sestavují se pak: hvězdice, růžice, ratolístky.

Obráz čís. 106.

Steh přese dvě nitě.

a) Steh prošivací vypouklý.

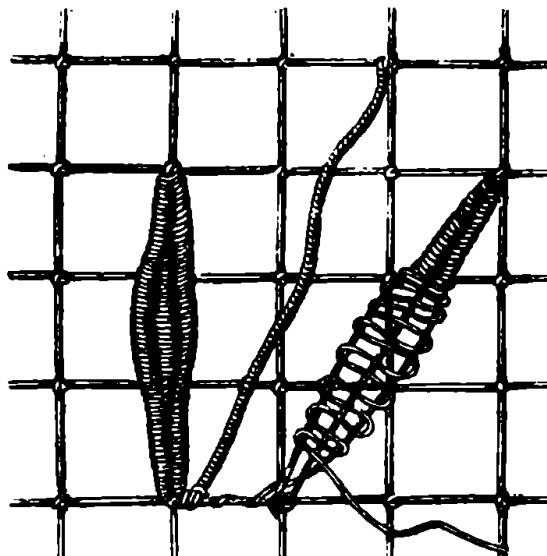
Rozeznáváme steh přese dvě nitě, přese tři, čtyři i více nití.

Steh přese dvě nitě.

Obráz čís. 106.

Přese celou délku, kterou má zabrat tato figurka, napneme dvě nitě, a pak proplétáme na nich pracovní niť, jak obráz čís. 106. ukazuje a vysvětluje.

Hlavně dbáme, abychom stehy kladly stejnoměrně, abychom osnovu nestahovaly, ani abychom stehy nerozvolnily.

Obráz čís. 107.

Steh přese tři nitě. Stonkový steh.

Prošívání stehem prošivacím vždy se začíná od vrchu figurky.

Steh přese tři nitě.

Obraz čís. 107.

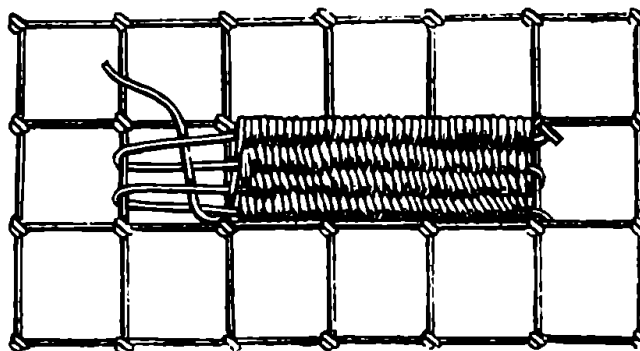
Obraz čís. 107. naznačuje práci jasně. Jak zříme na obrazci, též se lístky rozšiřují a zase sужují, čímž se dává čarám tvar lístků dlouhých.

Přes čtyři i více nití.

Obraz čís. 108.

Napneme nitě přese čtverce síťové, a v nich proplétáme steh prošívací.

Takto prošíváme rovně jako pruh figurku, nebo čtverec vyplňujeme, a také tvoříme pěkné trojhranné figurky, kterým se dávají názvy různé, jako: pyramidky, jazýčky, zoubky.

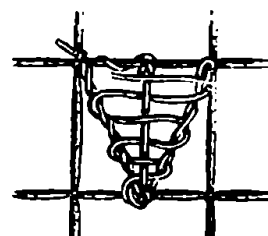
Obraz čís. 108.

Steh přes více nití.

Pyramidky.

Pyramidky pracují se buď do čtvercův jednotlivých, buď zabírají více čtverců, ale vždy pouze na prostou půdu síťovou.

Práce jest tatáž, jako při lístkách a napínají se buď dvě, tři i pět nití dle toho jaký prostor pyramidka zabírá. Začínáme vždy od vrchu. Někdy se napnuté nitě osnovy ještě obtáčejí, aby pyramidka více vystoupila. Obraz čís. 109.

Obraz čís. 109.

Pyramidka.

Napneme vždy nejprve hraniční nitě pyramidky, a pak teprve vyplňujeme střed její.

Napínáme-li více nití než tři, dbáme, aby tam, kde se stýkají ve svém vrcholku, nebyly vesměs připjaty ku jednomu uzlíku síťovému.

Z pyramidek sestavují se rozličné skupinky vzorové, jako: hvězdice, růžice, velké pyramidy, čtverce a pod.

b) Steh stonkový.

Steh stonkový tvoří se otáčením nití o nit základní. V obraze čís. 107. vidíme provedený stonek. Celkem neliší se od stonkového stehu při francouzském vyšívání, leda tím, že se málokde přichytnouti může

spodní látka, ale doporučujeme, aby zvláště při delších rozměrech vzoru stonkovým stehem provedeného tu a tam se zachytila lehce některá nit půdy, aby se s místa neposunovala ozdoba.

Totéž platí i pro jiné stehy vypouklé.

Stehem stonkovým se provádí stonky ratolístek a lemují se jím rozmanité skupiny a tvary vzorové pro zvýšení účinku; též se takto vyšívají na půdě, stehem proplétaným vyšité, čárkovité ozdoby.

c) Rychlosteh (Point de minute).

Šijí se takto kvítky, růžice, lístky i podobné ozdůbky vzorové.

Na kvítek zhotovíme napřed pavučinku, pak vyplníme ji paprsky z rychlostehu, který se pracuje jako při bílém vyšívání: jehla vypíchne se nahoru, několikrát otočí se nití a opatrně se vytáhne.

K stehu tomuto potřebí jest jehly špičaté.

Rychlosteh podobá se ve provedení točeným pikotům, a více se o něm povi při vyšívání v bílém ve svazku VII.

Prozatím poukazujeme, co provedení týče se, k obrazci čís. 89., ostatnímu seřazení naučí pak vzorová předloha.

d) Steh smyčkový.

Obraz čís. 110.

Steh smyčkový má ve guipure síťové též účel jako stonkový.

Mimo to upevňuje a lemuje.

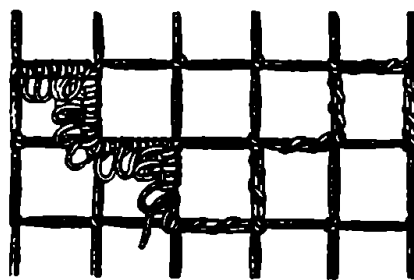
Upevňuje totiž vnitřní obrysy vzorové, a lemuje kraje ornamentu.

Kterak se šije, s dostatek jest nám známo, a proto podotýkáme pouze, že se kraje krajkových předmětů smyčkovým stehem pracují vždy v rámci, jelikož jsou krásnější.

Důležité jest opatrné a pečlivé protahování, zvláště lemů zubovitých, které se z rovné sítě vystřihují, aby se nevytrhaly.

Napneme nit protahující z tuha přese nitě síťoviny a připevníme ji u každého uzlíku síťového stehem zaklesacím. Pak ještě jednou nit napnutou i s nití síťovou obšíváme, a naposledy šijeme teprve přese protažení steh smyčkový velmi hustě, pevně a stejně.

Obraz čís. 110. nám práci znázorňuje.

Obraz čís. 110.

**Steh smyčkovací s pikoty.
Upevňování kraje.**

Smyčkování zdobí se též pikoty, jak ukazuje obraz čís. 110.

Steh smyčkový má velký úkol ve síťové guipure tím, že upevňuje obrysy vzorové, jejichž vnitřky pak se také často vystřihují a stehy krajkovými vyplňují jako při krajkovině šité a smyčkové.

Nelze nám dáti pro každý jednotlivý vzor a odchylku možnou pravidel a obrazců; avšak zručná pracovnice sama se poučí ze vzorových předloh, když se byla s dostatek seznámila se stehy síťové guipury.

O vystřihování síťoviny uvnitř vzoru.

Když vzor si žádá, aby čtverce síťové tu a tam mezi ornamentem vystřiženy byly, zapošíjí se uzlíčky síťové pevně na těch místech, kde se síťovina po vyšíti vystřihá, a sice dříve, než vzor prošívati počneme.

Tím zabráníti se má, aby uzlíky se nerozdělávaly.

Při vystřihovaných síťovinách dlužno býti s opevňováním zbylých čtverců velice opatrnými, aby se krajka v prádle netrhala.

d) Stehy ozdobující.

Síťová guipura ozdobuje se též některými stehy bílého, i plochého vyšívání, jakož i stehy krajkovými všeho druhu.

Na půdě prošité stehem proplétaným, nebo prošívaným, vyšívají se totiž buď stehy plochými, buď vypouklými rozmanité figury vzorové, a v mezerách prázdných vystřiženého guipuru opět stehy krajkové.

Stehem plochým se šije dle rozpočtu ze předlohy vzorové; vypouklé si žádají arci kresby.

Též se provádí na síťové guipure i vyšívání čárkovité.

Tento způsob, jakož i síťová guipura vystřihovaná, čítají se však již k nejmělejšímu pracím téhož druhu, a jsou také vrcholem síťové guipury.

Řídíme se při ozdobování síťové guipury vždy předlohou vzorovou, jsouce toho dbalé, bychom zachovaly vždy pravidla veškerá, daná pro vyšívání čárkovité, ploché i vypouklé.

Ve případech těchto představuje guipurou prošitá síťovina půdu pro vyšívání, a pak si počínáme, jakobychem zdobily jakýkoliv hladký povrch toho neb onoho tkaniva.

O B S A H.

	Strana
Úvod	1
Práce ozdobné	2
Nit	5
Látka	5
Vlna	6
Bavlna	8
Byssus	11
Nit lohová	11
Jehla	12
 Protahování na tkanině čtvercované	 13
Kanava	13
Žinka	13
Látky čtvercované	13
Skládanice	14
Stramín	14
Plátno	14
Roztřídění prací na tkanině čtvercové	14
Vyšívání na kanavě	14
Úděl vyšívání kanavového	17
Čeho nám třeba ku práci	18
Nit	18
Šenilka	19
O slohu práce	19
O vzorech	22
O souladu barev	25
Stehy pro vyšívání kanavové	29
Steh křížkový	30
Křížek podvojný	31
„ obdélný	31
„ vodorovný	31
„ síťový	32
„ slovenský	32

	Strana
Křížek posuvný obdélný	82
„ pletencový	33
„ zapletený	33
„ oboustranný	34
„ čtvercovaný	36
Steh dlouhý	37
Stehy kosé	38
„ složité	40
„ kolmé	43
„ vodorovné	45
„ oboustranné	45
Steh damaškový	45
Stehy volné	46
Steh smyčkový	48
Kterak si počínáme při práci	49
Protahování oboustranné	50
Podvojný steh plochý	53
Protahování ve skladanici	55
Protahování na tkanivu prolamovaném	57
a) Ve pracích pletených	57
b) Ve pracích háčkových	58
c) Protahování v tylu	58
Přípravné látky	59
O vzorech	60
Provedení vzorů vypočítávaných	61
Provedení vzorů na podloze	61
Stehy protahování v tylu	62
Drobný steh	63
Dlouhé stehy	64
Ozdobné stehy	65
Stehy krajkové	67
Krajková půda na tylu	72
Stehy složité	73
Mušky	74
Jiné figury krajkové	77
Ozdobování tylu stehy smyčkovacími a mřížkou	79
Napodobení lýčkových krajk v tylu	79
Barevné protahování v tylu	80
Prošívání tylu perlemi	80
Přišívání jednotlivých perliček	80
Protahování na tkanině husté	82
Čárkovitá kresba	82
Čárkovité vyšívání	82
Druhy čárek	83

	Strana
Látka	84
Nit	84
Lýčka	85
O barvitosti kresby čárkovité	85
Ornament	86
Provedení práce	90
Stehy	91
Pošívání perlemi	95
Vyšívání pruhové	97
Vyšívání švů	98
Druhy vyšívaných švů	100
Stehy vyšívání pruhového	101
a) Řetízkové	101
b) Kosticové	103
c) Křížované	106
d) Smyčkové	107
Složitě švy	109
Protahování ve tkanivu rozvolněném	110
Krajky vytahované	111
Látka a příprava pro mřížkování	114
Kterak se vyvozuje mřížkovina	115
Stehy mřížkování	116
Vyvozování půdy mřížek	118
a) Volná mřížka	118
b) Prolamovaná mřížka	119
c) Řetízková	120
d) Síťová	121
e) Sloupečková	122
Čtvercovaná	125
Čtverec	128
Vzorovaná půda	128
Prošívání ve síťovině	130
Síťované krajky	131
Druhy prošívání	132
a) Prošívání obyčejné	132
Přípravné práce	133
Steh prošívací	135
Pravidla prošívací	136
Volba vzorů	136
b) Prošívání guipurové	137
Provedení práce	138
Vzor prošívání guipurového	140
Stehy	140
a) Stehy průzračné	141

	Strana
1. Steh krajkový	141
Figurky ze stehu krajkového	142
2. Steh křížkový	143
Figurky ze stehu křížového	146
Tylový steh	149
Steh osmičkový	150
Steh volný	150
Čtvercovaná půda	151
Steh točený	152
Figurky ze stehu točeného	152
Steh protahující	153
Steh obšívací	154
Stehy plné	154
Steh proplétaný	154
Steh prošívací	156
Figurky ze stehu prošívacího	156
Steh benátský	158
Steh květinový	159
Stehy vypouklé	160
a) Prošívací	161
b) Stonkový	162
c) Rychlosteh	163
d) Smyčkový	163
O vystřihování síťoviny	164
Stehy ozdobující	164

